

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחות הר"ן כח)

על ידי
לימוד
שיעורים אלו
אנו נותנים
את החומש
ואת המעשר
להקדוש
ברוך הוא
(עצתו אמונה)

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פאדק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

בני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.662.4888

היכל הקודש

בלומינגטון

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

גור פס ע"י

קורן הדפסה
היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

היה אורח קפ"ו על רוחב קל"ה כדתן במסכת מדות (דף לה.) למועטי הנכנס לשלכות
הבנויות חוצה לו ופתוחות לתוכו שלא נתקדשו בקדושת עזרה בשירי מנחה ובשיר
של פגעים ובאורים ותומים שמקדשים בהן את העזרה ובהליכה סביב כדאמרין
בשבועות (דף יד.) ה"ל תני תנא קמיה דרב נתמן כל העזרה היתה אורך קפ"ו

על רוחב קלי'ה אסר ליה חבי אסר לי אב אב
ב'! ואובלין שם קדשי קדשים. דהכי אזל
דהוה קדוש בקדושת חצר אלא מועד לאזלא
קדשי קדשים וטפי מהכי אל קדש עזרה וזאת
חלל כל העזרה ובתוכו הדכל ואולם ובית קדשי
הקדשים וזאת לאחרית בית הכפרות ר'א אמה
אורי מתאוריה ושוחטין שם קדשים קדשי גריסין
וחיבין עלוי משום טומאה: החלולות: עובי חלל
החלולות שבחזמות העזרה סביב במבנים ועובי
החומה בראשה למעלה: **תניא**. קדושי היכי
מצי קדושת **ה"ג** אלא למעוטי לשכות א'
דבניות בחול ופתחותו לקדש: שכתבנים בבסיס
לשם ואוכלין שם קדשי קדשים ושירי מנחה
תלמוד לומר חצר אלא מועד ר'א ו'ג' ושוחטין
שם קדשים קדשים חלל וגם שאר לשון הכותב:
בספרים כבשו וזה וכן הגהתי מספר שרי בעי:
הא אמן תנן הובין קדש. וליהב עליוות משום
טומאה: מדרבנן. מצות חכמים דאבי יבסו
לקן בטומאה אבל ברת וקרבן לויא: **והתניא**
מנין ללשכות א'. ומדמריבין להו לענין אבילה
ש"מ קדושתם הן מן התורה ראי מדרבנן וקרא
אסמכתא הוא הדין הקילו חכמים לעקר דבר
ולחכשוי מקום חול לאבילוי קדשי קדשים:
חצרות חרבה. במקום קדש בחצר אהל מועד:
לאבילי שאני. דרבי ה' קרא חצרות הרבה: **ואין**
שוחטין שם קדשים קלים. דא בעינן לפני אהל
זועד למעוטי זר צדודי: **לא אסריה**. דהניי ה' א'
שוחטין אלאמא לאו קדשי תני ימינא דא חיבין
משום טומאה: מי לא **עסקינן דאבא** שחיטה
כנגד הפתח. כשהיה פתחו מכון כנגד פתחי א'
החלופות: קדש **שעה שאני**. גזירת הכתוב היתה
במילואים אבל קדש שירי דורות איתרבו דאמר
התורה רבתה חצרות הרבה: **ביום שאתה זוכה**
אתה מקריב ביום שאי אתה זוכה א' אתה
מקריב. הכי גריסין לה במבול סוגיא כן מצינא
מגוה הכי פירשה ביום הקריבתי את זבחי שאתה
הקרבת וזכיהו ביום אחד ולא מהניא ליה
הזבח בראש המזבח לאכשוריו לזריקה למזרח:
לענין

אֶרְךָ מֵאָה וּשְׁמוֹנִים וְשֹׁבַע עַל רוּחַב מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים
וְחָמֵשׁ. תִּנִּי תֵּנָה קְמוּיָה דָּרָב נִחְמָן, כָּל הַעֲוֹרָה הִיחָה
מֵאָה וּשְׁמוֹנִים וְשֹׁבַע עַל רוּחַב מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים וְחָמֵשׁ.
אָמַר לִיָּהּ, הִכִּי אָמַר לִי אָבָא. בְּגוֹן זֶה, בְּהִנֵּים נִגְנָסִין
לָשֵׁם, וְאִזְכְּלִין שֵׁם קֳדָשִׁים, וְשׁוֹחֲטִין שֵׁם קֳדָשִׁים
קְלִים, וְחִיבִין מִשּׁוּם טוֹמְאָה. לְמַעֲוֵטִי מֵאִי. אִילִימָא,
לְמַעֲוֵטִי חֲלוּנוֹת, דְּלָתוֹת וְעוֹבֵי הַחוּמָה. תִּנְיָנָא,
הַחֲלוּנוֹת וְעוֹבֵי הַחוּמָה בְּלָפְנִים. וְאֵלָּא, לְמַעֲוֵטִי
לְשִׁכּוֹת, וְאִי בְּנוּיֹת בַּחֹל וּפְתוּחוֹת לְקֳדָשׁ, וְהִתְנָן, תּוֹכֵן
קֳדָשׁ. מִדְּרַבְּנָן, וְדִאֲדוּרִייתָא לֹא, וְהִתְנָנָא, לְשִׁכּוֹת בְּנוּיֹת
בַּחֹל וּפְתוּחוֹת לְקֳדָשׁ, מִזֶּן שִׁתְּכֹהֲנִים נִגְנָסִין לָשֵׁם,
וְאִזְכְּלִין שֵׁם קֳדָשִׁים וְשִׁירֵי מִנְחָה, תְּלִמְדוֹר לִזְמַר
בְּחֶצֶר אֹהֶל מוֹעֵד יֵאכְלוּהָ, תַּחֲוֹרָה רִיבְתָּה חֲצִירוֹת
הֶרְבֵּה אֶצֶל אֲכִילָה אַחַת. אָמַר רַבָּא, לֹאכִילָה שְׁאֵנִי.
אֲבָל לְעֵינֵן טוֹמְאָה, לֹא. וְהִתְנָנָא, לְשִׁכּוֹת הַבְּנוּיֹת בַּחֹל
וּפְתוּחוֹת לְקֳדָשׁ, בְּהִנֵּים נִגְנָסִין לָשֵׁם וְאִזְכְּלִין שֵׁם
קֳדָשִׁים קֳדָשִׁים, וְאִין שׁוֹחֲטִין שֵׁם קֳדָשִׁים קְלִים, וְחִיבִין
מִשּׁוּם טוֹמְאָה. לֹא אִמְרַת, אִין שׁוֹחֲטִין. תִּנִּי נִמֵּי, אִין
חִיבִין. בִּשְׁלָמָא אִין שׁוֹחֲטִין, בְּעֵינָא בְּגֵד הַפֶּתַח,
וְלִפָּא. אֵלָּא אִין חִיבִין, אִמְרֵי. וְלִטְעֻמָּיָה, אִין שׁוֹחֲטִין,
מִי לֹא עֲסָקִין דִּאיכָא שְׁחִיטָה בְּגֵד הַפֶּתַח. דֹּא לִפָּא,
לִמָּא אִימְרִיד. אֵלָּא, אִף עַל גַּב דְּקָא שְׁחִט בְּגֵד
הַפֶּתַח. תִּנִּי, אִין שׁוֹחֲטִין, מִשּׁוּם דִּלֹּא קֳדָשׁ. תִּנִּי נִמֵּי,
אִין חִיבִין. וְלֹאכִילָה, לֹא בְּעֵינֵן בְּגֵד הַפֶּתַח. וְהִתְנָנָא
רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי הִרְדָּה אֹמַר, שְׁנֵי פִשְׁשֵׁינִן הִיוּ בְּבֵית
הַחֲלִיפוֹת, גּוֹבְהָן שְׂמוֹנֶה, בְּדִי לְהַכְשִׁיר אֶת הַעֲוֹרָה
לֹאכִילָת קֳדָשׁ קֳדָשִׁים, וְלִשְׁחִיטָת קֳדָשִׁים קְלִים. אָמַר
רַבִּינָא, סְמִי מִכָּאן אֲכִילָה. וְכִתְּבִין בְּשֵׁלֹו אֶת הַבֶּשֶׂר
פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד, וְשֵׁם תֵּאכְלוּ אוֹתוֹ. קֳדָשׁ שְׁעָה,
שְׁאֵנִי: אָמַר רַב יִצְחָק בֶּר אֲבֹדִימִי, מִזֶּן לָדֵם שֶׁנִּפְסַל
בְּשִׁמְרַת הַחֲמֹה, שְׁנֵאמַר בַּיּוֹם הַקָּרִיבוּ אֶת זִבְחוֹ

קדשי שעה שאני. דתלאו הכתוב באהל מועד דכתיב (ויקרא ח) ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים:

ש בקונטרס דלא מחזיקא ליה הלנה בראש המוצא
יחידא למאן דאמר אין לינה מעולת בראש של
מבלא אלא לאמאן דאמר קדש יחידא ליה
מחזיקא אין ביטול לרועה דברים וצוהו תביב (שם)
ולמחר מיפסיל בעמוד השחר כאימורים וכי תימא
אחיך קרא משום אימורין דקיימין ד' לקבלן דף
(פד.) א"ע עלו לא ידו וקמל דרין ודיו ואלויאב
מזאן אי' ר' יצחק ור' אריה פירק המזבח מקדש דף
(פג.) דלא ידא אבא דאם ואי לרבי יחושעא הא אמר
דאין המזבח מקדש פסולין שלא ידו אלא
בדקטרסה ואם קין דארבא למלך ל' ויש להוה
אחיך אצטרך קרא לפסול דאם בלינה משום דלמה
אמנא דלא מיפסיל ב' דהכי אר' חייבין עליו
משום פיגול ונותר מידיו אין טעם זה נכון והרי
עצים ולבנה ל' שמעון (לעיל דף מז.) ור' יוחנן
דקייבן עליהם משום נותר ומיפסיל בלינה היכא
דקדשו בכלי ועוד נותר ליה למימר נזק לדם
שנפסל בלינה ויש לפרש שקיעת החמה היינו
תחילת שקיעה קודם צאת הכוכבים דאמר
דמשקעת השקעה ועד צאת הכוכבים ד' מילין
פבר' מי שהיה טמא (פסחים צד.) והשבו י'
לענין שמצותן ביום ומפוסק מיותר ממעט ליה
האבא מביים הקריבו ובכל דוכתא חשוב יום דה
צאת הכוכבים דאמר קא על פ' שאן רידי
לדבר וכו' לדבר וכו' כדנאטו קאטו בשלמלאבא חזיים
מחזיקים ברחמים מעלות השחר ועד צאת
הכוכבים ואמרו הדיה נול' השקיעה שמר חזים
מלאכה בפ"ד דמגילה (דף כ.) והשקיעה לא חיי כהן
שקעת החמה דמגילה תנעת (דף יב.) לא תנעת
לא שקעה עליו חמה איני תנעת וקבלה בדינו
בצאת הכוכבים ובמי שהיה טמא (פסחים דף צג.)
נמי חיי משמע דנפסל הדין בשקיעת החמה
שקדם צאת הכוכבים ארבע מילין דחשיב ר' יוחנן
מזאן וכו' מובדעים משום דלא מטי לירושלים
עד תחילת שקיעת החמה דקעבר עליה זמן
שמיטת הפסח (הר"ן) לדרות הדין דמי שהיה
טמא רבנן בעי (ארוך) פקדן פ' לא יבי לידא הלכות
שם וכו' לרורם פסח והעמידין בירורים מלכות
כרת ר'ואי דלא חשיב ליה בפסחים כהדי אינך בפ'
האשה (דף קד.) ה"נ לא חשיב תחיתב יכלתו
ובחאתו מחוץ לתחתו דלא חשיב אלא דברים של
חדוש ודא דאמר בשמיטתא ונאכלין ליום אחד
מחשבים דאבן משושעתא החמה היינו תחילת
שקיעה ומזארייתא ולא צאת הכוכבים וימא
אזמורין ובשר חזים קדשן לא דאם ר'ואי במזה
ע' פקדן משום דקדש לא דבסוף פ'ר במזה
ר' צאת הכוכבים ארבע מילין חזשים ליה במדידת
דשים קלים ובכשרם משושעתא החמה של יום שני
דיום צד. ד"ה ר' יהודה וטוס' מנחות כ': ה"פסלי:

מחשבים בדמו משתשקע החמה היינו תחילת

החמה דלפקן לא הוי כמו משתשקע החמה בעלמא דרגיל רבינו תם לפרש דשקיעה דווקא משמע תחילת שקיעה אבל משתשקע משמע קוף שקיעה משום דקשה ליה דבסוף פרק במה מוליין (שבת דף קד:) משמע משקיעת חמה עד לילה תלאת רביעי מיל ובפרק מי שדחה טמא (פסחים דף צד.) משמע דמשתשקע החמה עד צאת הכוכבים ארבע מילין אחשיי ליה במדידת היום ומפרש רבינו תם דמשקיעה משמע תחילת שקיעה שהחמה מתחלת ליכנס בערבי וזרקעי ואתי שפיר דארידי רבסוף קתיי גבי בשך קרישיי קלים ובבשרם משתשקע החמה של יום שני דהיינו עד כרחק צאת הכוכבים תני גמי לאישא גבי עד אף עד גב שחלוקה וזו מזה: ותיעין תוס' שבת לה. ד"ה יריה תלית מיל ותוס' פסחים צד. ד"ה ר' יהודה ותוס' מנחות כ. ד"ה נפסל: אור

לשלישי. כינו במו אור ליד דלאור שלישי משמע לילה שאחז שלישי כמו לאור עיבורו בדשעתא קבייאת דפסחים (דף כז):

ת"ל. ע"ד. יום. פי' בקונטרס ביום זבחים יאכל וממחרת והנותר עד יום השלישי בעוד שהוא יום תאכלנו וקשה הדגרת הפסוק הענין הדר חיים מפרש עד יום השלישי ולא יום

השלישי בכלל א"כ אינו נאכל בליל שלישי:

ונאכלין

בכל העיר. פירש בקונטרס כדרכיב
 בפרשת ראה אנכי ובהאם שמה
 עולותיכם וזבחיכם ואת מעשרותיכם ותניא
 בספרי רבי עקיבא אומר בשתי מעשרות הכתוב
 מדבר אחד מעשר בדמה אחד מעשר דגן וכתוב
 בהחזק קרא ובכורות בקרבם וצאנכם ומדלא קבע
 בהו מחיצה שמע מינה האנכלין בכל העיר ותימה
 גדול לפי' דהא כתיב נמי היום חטאות ואשמות
 דבעו קלעים ודכי' תניא בספרי מעשרותיכם ר"ע
 אומר בשתי מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר
 דגן ואחד מעשר בדמה ותרומתו ידכם אבל
 הביכורים כענין שנאמר ולקח הכהן חטאת מידך
 ובכורות זה הכהן בקרבם וצאנכם אלו חטאות
 ואשמות ואכלתם של לפני ה' לא אלהיכם אם
 המחיצה ויש בהמה פסולת אלא בעי בהמה מעור
 מחיצה כיון דכתיב בהו לפני ה' כמו שחיטה
 דדרשנין (לעיל דף לב.) לפני ה' בערה ועד
 אמרינן בתמורה בסוף אל קדשים (דף כא:) אם
 ללמוד על הכהן כחמה אכל קדשים (לקדשים) אם
 החומה אינו צריך שיהי כבר נאמר לפני ה'
 אלהיך תאכלנו וא"ל ליבעי לפניך מן הקלעים
 שחיטתו ונראה דנפקא לן מדרכיב אלו תוכל
 לאכול בשעריך מעשר דגנך וגו' ובכורות בקרבם
 וצאנכם ודמשמע בשעריך הוא דלא תוכל לאכול
 הא בירושלים אכול ומעשר בדמה גמר העברה
 העברה ממכור ומזבח קשה בהחזק קרא נמי הא
 כתיב חטאות ואשמות כדרשנין בפ' תבואה
 דמכור (דף יז.) כיון דראבא אלו חטאות ואשמות
 ונראה לפרש דנפקא לן מדמשקטין בגמ' לחזה
 ושוק של שלמים הנאכלין לשני ימים הוא הדין
 לענין שנאכלין בכל העיר ותודה ואל נוד
 ושלמים נפקא לן כדלחזק ושוק של מילואין:
 לשני ימים. פי' בקונט' בכבוד יליף לה בגמ'
 מעשר לא ידעא מדכא ושוק הגיה ידליף
 העברה העברה ממכור ותימה אלא תפשוט מוכא
 דדבר הלמד בהקדש חור ומלמד בגמ' וילעל
 אמרינן דאינו חזר ומלמד בגמ' מדרכיב יוחנן
 ונראה דמעשר ליום שלמים בבגין אב מה
 שלמים קדשים קלים אף מעשר קדשים קלים
 דבכור נמי היה אחי מעשרת א' דאו שלמים
 דמתנה לכחן וא"כ מעשר דלא הוי מתנה לכחן
 משלמים אחי: הפסח אינו נאכל כו'. תימה
 ליתני נמי דאינו נאכל אלא על מצות ומוריים
 ותירץ ה"ר חיים דלא חשבי אלא על מצות שנגזר
 בקדשים והוא חלקו מהם דשאר קדשים נאכלין
 ביום ובלילה עד היום ולכל אדם בכל מנאכל ופסח
 אינו נאכל אלא בלילה עד חצות ולמנוחו גצלי אי
 נמי לא תנא מצות ומוריים ומעבקינ א"כ לאו
 מצוה דרפוייה:

למה

לגופיה. אם כן, נִימָא קָרָא בְּיוֹם זָכוֹ וְאִכְל', 'הַקְרִיבוּ'
 לָמָּה לִי. שְׁמַע מִיָּה, בְּיוֹם שְׁאֵתָהּ זֹבֵחַ, אֵתָהּ מִקְרִיב.
 בְּיוֹם שְׂאֵי אֵתָהּ זֹבֵחַ, אִי אֵתָהּ מִקְרִיב. וְדִלְמָא,
 הִכִּי קָאָמַר רַחֲמָנָא, אִי קְרִיב דָּם הַאֲדִינָא, נִיתְאֲכִיל
 בְּשַׁר הַאֲדִינָא וּלְמַחֲרָא. אִי קְרִיב דָּם לְמַחֲרָא, נִיתְאֲכִיל
 בְּשַׁר לְמַחֲרָא וְלִיּוֹמָא אַחֲרָא. אִם כֵּן, נִימָא קָרָא 'בְּיוֹם
 הַקְרִיבוּ יִאכְל', 'זָכוֹ' לָמָּה לִי. שְׁמַע מִיָּה, בְּיוֹם שְׁאֵתָהּ
 זֹבֵחַ, אֵתָהּ מִקְרִיב. בְּיוֹם שְׂאֵי אֵתָהּ זֹבֵחַ, אִי אֵתָהּ
 מִקְרִיב. אִיתְמַר, מִתְחַשֵּׁב לְאוּרֵי שְׁלִישִׁי, חֻזְקָה אִמֵּר
 בְּשַׁר, רַבִּי יוֹחֲנָן אִמֵּר פְּסוּל. חֻזְקָה אִמֵּר בְּשַׁר, דְּהָא
 לֹא אֵינִיתִּים לְשִׁרְיָתָהּ. רַבִּי יוֹחֲנָן אִמֵּר פְּסוּל, דְּהָא
 אִידְחִי לִיה מֵאֲכִילָהּ. הֵאֱכִיל לְאוּרֵי שְׁלִישִׁי, חֻזְקָה אִמֵּר
 פְּסוּר, דְּלֹא אֵינִיתִּים לְשִׁרְיָתָהּ. רַבִּי יוֹחֲנָן אִמֵּר חֵיב,
 דְּהָא אִידְחִי לִיה מֵאֲכִילָהּ. תִּנְיָא בְּנוֹתִיה דְּרַבִּי יוֹחֲנָן,
 קְדָשִׁים הֵנָּאֲכִילִין לְיוֹם אֶחָד, מִחֻשְׁבִּין בְּדָמָן מִשְׁתַּשְׁקַע
 הַחֲמָה. וּבְבִשְׁרָן וּבְאִמּוּרֵיהֶן, מִשְׁיַעֲלָה עֲמוּד הַשֶּׁחֶר.
 קְדָשִׁים הֵנָּאֲכִילִין לְשְׁנֵי יָמִים וְלִילָה אַחַת, מִחֻשְׁבִּין
 בְּדָמָן מִשְׁתַּשְׁקַע הַחֲמָה. וּבְאִמּוּרֵיהֶן, מִשְׁיַעֲלָה עֲמוּד
 הַשֶּׁחֶר. וּבְבִשְׁרָן, מִשְׁתַּשְׁקַע הַחֲמָה שֶׁל שְׁנֵי יָמִים: תִּנוּ
 רַבָּן, יָכוֹל יְהוֹ נִאָּכִילִין לְאוּרֵי שְׁלִישִׁי, וְדִין הוּא, וְזָבָחִים
 נִאָּכִילִין לְיוֹם אֶחָד, וְזָבָחִים נִאָּכִילִין לְשְׁנֵי יָמִים. מַה
 וְזָבָחִים הֵנָּאֲכִילִין לְיוֹם אֶחָד, לִילָה אַחֲרֵיהֶן, אִף וְזָבָחִים
 הֵנָּאֲכִילִין לְשְׁנֵי יָמִים, לִילָה אַחֲרֵיהֶן. תִּלְמוּד לומר,
 'וְהַנּוֹתֵר עַד יוֹם', בְּעוֹד יוֹם הוּא נִאָּכֵל, וְאִינוּ נִאָּכֵל
 לְאוּרֵי שְׁלִישִׁי. יָכוֹל יִשְׁרָף מִיד, וְדִין הוּא, וְזָבָחִים נִאָּכִילִין
 לְיוֹם אֶחָד, וְזָבָחִים נִאָּכִילִין לְשְׁנֵי יָמִים. מַה וְזָבָחִים
 הֵנָּאֲכִילִין לְיוֹם אֶחָד, תִּיכַף לֵאכִילָה שְׁרִיפָה. אִף וְזָבָחִים
 הֵנָּאֲכִילִין לְשְׁנֵי יָמִים, תִּיכַף לֵאכִילָה שְׁרִיפָה, תִּלְמוּד
 לומר 'בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי פֶּאֶשׁ יִשְׁרָף', בְּיוֹם אֵתָהּ שׁוּרְפָה,
 וְאִי אֵתָהּ שׁוּרְפָה בְּלִילָה: מִשְׁנַה הַבְּכוֹר וְהַמְעַשֵּׂר
 וְהַפְּסָח, קְדָשִׁים קְלִיִּים. שְׁחִטְתוֹן בְּכָל מְקוֹם מְעוֹרָה,
 וְדָמָן מִתָּנָה אַחַת, וּבְלִבְדָּר שִׁיתִּין מִבְּגַד הַיִּסּוֹד.
 שִׁנְיָה בְּאֲכִילָתָהּ, הַבְּכוֹר יִאָּכֵל לַבְּתוּלִים, וְהַמְעַשֵּׂר לְכָל
 אָדָם. וְנִאָּכִילִין בְּכָל הָעִיר, בְּכָל מִאֲכָל, לְשְׁנֵי יָמִים
 וְלִילָה אֶחָד. הַפְּסָח אִינוּ נִאָּכֵל אֶלָּא בְּלִילָה, וְאִינוּ נִאָּכֵל
 אֶלָּא עַד חֲצוֹת, וְאִינוּ נִאָּכֵל אֶלָּא לְמַנּוּחוֹ, וְאִינוּ נִאָּכֵל
 אֶלָּא צִלִּי: גִּמְרָא מֵאֵן תִּנָּא. אִמֵּר רַב הִסְדָּא, רַבִּי יוֹסִי
 הַגִּלְגִּילִי הוּא, דְּתִנְיָא, רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְגִּילִי אָמַר, 'חֻלְבִּי'
 לֹא נִאָּמַר, אֶלָּא 'חֻלְבֵּם'. דְּמִו' לֹא נִאָּמַר, אֶלָּא 'דְּמִים'.
 לִימָד עַל בְּכוֹר וּמְעַשֵּׂר וּפְסָח, שְׁמַעֲנִין מִתָּן דְּמִים
 עוֹלָה

לגופיה. ללמוד זמן אכילת שלמים ביום וביחודו וממחרת ה"א נ"א נִימָא קָרָא בְּיוֹם זָכוֹ וְאִכְל' הקריבו לפי ה' ש"פ ביום שאתה זוכה אתה מקריב בו' ודלמא הכי קאמר רחמנא כו' ה"א אם כן נִימָא קָרָא וְבִיּוֹם הַקְרִיבוּ יִאכְל וכו' למד ל' ש"פ ביום שאתה זוכה וזאת חזקתו מקריב כן הגהתו

מספרו של רבי: ודלמא הכי קאמר רחמנא כו' דלא תלה רחמנא זמן אכילתו בבוהיח אלא בזריקה לאוכלו ביום וזריקתו וממחרת: הפחשכ לאור שלישי. בשחטת שלמים על מנת לאכול מן הבשר לאור שלישי ליל שני לזבחה: בשר. דלא הוי חזין לאור: דלא אֵינִיתִּים לִי. מִבְּשַׁר קָרְבַּן שְׁבוּר וְלִדְהוּת זִמְנָא שְׁרִיפּוּתָא עֲבָשׁוּ עַד צִצְרָא כְּדִתְנִי לִקְמָן בְּשַׁמְתֵּיהּ: הֵאֱכִיל לְאוּרֵי שְׁלִישִׁי. מִבְּשַׁר קָרְבַּן שְׁבוּר. פְּסוּר. מִקְרִיב שִׁגְגַת נֹתֵר: לֹא אֵינִיתִּים לְשִׁרְיָתָהּ. הֵלֵכֵךְ כִּי יוֹמָא חֲמִשְׁבִּין בְּדָמָן מִשְׁתַּשְׁקַע הַחֲמָה. אִם שָׁחַט עַל מִנֵּת לִזְרוֹק דָּמָן מִשְׁתַּשְׁקַע הַחֲמָה פִּיגוּלָא וּבְאֲכִילָתָא בְּשַׁר וּבְהִקְרַתִּי אִימּוּרֵיהֶם אִם חֵשֶׁב בְּשִׁטְטָה עַל מִנֵּת לֵאכּוֹל מִבְּשַׁר אוֹ לְקַדְשֵׁי וּבְאִמּוּרֵיהֶן מִשְׁיַעֲלָה עֲמוּד הַשֶּׁחֶר: הַחֲמָה דְּהִינּוּ חוּץ לְזִמְנָא דִּידְהוּ: ה"א וְהֵנָּאֲכִילִין לְשְׁנֵי יָמִים וְלִילָה אֶחָד מִחֻשְׁבִּין בְּדָמָן מִשְׁתַּשְׁקַע הַחֲמָה וּבְאִמּוּרֵיהֶן מִשְׁיַעֲלָה עֲמוּד הַשֶּׁחֶר וּבְבִשְׁרָן מִשְׁתַּשְׁקַע הַחֲמָה שֶׁל שְׁנֵי יָמִים. חֻזְקָה אִמֵּר שְׁלִישִׁי כו' יוֹחֲנָן לְעַנֵּן דָּם אִימּוּרֵיהֶן קְדָשִׁים וְקְדָשִׁים קְלִיִּים שׁוּן דָּם וְאִמּוּרֵיהֶן לְעוֹלָם קְדָשִׁים חוּץ: לִילָה אַחֲרֵיהֶם. כְּדִתְבִּי בְּתוּדָה (ויקרא ז) לא יאכלו ביום הקדש ואיך כל הלילה נאכל אף כאן בשלמים תהא לילה אחד יום המחרת: עד יום. גבי אכילה כתיב בקדושים חזיו ביום וזבחים יאכל וממחרת והנותר עד יום בעוד שהוא יום תאכלנו יכול ישרף פי' דלא שלישי חזיו ועבר זמן אכילתו: מה להלן. בנאכלין ליום אחד תיכף לאכילה שריפה דכתיב גבי מלואים ואם יותר מבשר וממלואים וגו' בצו את אלהיך כתיב וזאת קרא לא כתיב אכילה אלא שריף ולחכי לא כתיב עד אלא ביום: מִתְנַ"י. והמעשר מעשר בדמה: מתנה אחת. דלא כתיב בהו כתיב אלא ואת דמם תזרוק כתיב בכבוד והזך נמי מוכא לפיכך כדאמרין בגמ': כנגד חסוד. במקום שיש יסוד תחתיו למעשרות מותר לדורם: שינה באכילתו: א"ע' שחשבה הכתוב את מתן דמם שינה באכילתו זה מזה: הכבוד נאכל לבתנים. כדכתיב ובשרם ידלף לך (במדבר יז) והמעשר לכל אדם. בעצתו לו בתורה שיתן לבחן: ונאכלין בכל העיר בכל מאכל גוס ולא גוס' לכל אדם הוא קתני בכור לבתנים: כדכתיב ובהאם שמה עולותיכם וזבחיכם ומעשרותיכם (דברים יב) ותניא בספרי ר' עקיבא אומר בשתי מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר בדמה ואחד מעשר דגן וכתביב בהחזק קרא ובכורות בקרבם וצאנכם ומדלא קבע בהו מחיצה שמוינה בכל העיר נאכלין לשני ימים ויליאה אחת. בכבוד יליף לה בגמ' מעשר לא ידעא מדכא: אלא בלילה. כדכתיב בלילה הזה (שמות יב) ואינו נאכל אלא עד חצות. בגמ' יליף לה: למנויו. שגמנו בדמי לקחתו כדכתיב לפי אכלו תכוסו (שם: גמ') מאן תנא. מעשר ופסח בזריקה מדמיו מתן דמים בכור ומעשר ופסח דמיו שניה באכילתו מכלל דמתן דמים לא שינה ובכבוד כתיב ואת דמם

תזרוק (במדבר יז) דמו לא נאמר. אך בכור שור וגו' אבל לר' שיעמאל פסח בפשיעה דנפקא ליה מתן דמים לפסח מדרם ובזחך ישפך (דברים יב):

ועולה

ועולה גופה מנלן, כדי נסבה דהא מקו' ולפינן לעיל בפירוקן (דף גב.) והאי קרא לדרשא
אחרניא אוקימנא וקיצור דברין הוא דנטק לה מקרא דאי לאו קי' הוה לפינן לה מינה
א"ת ב' אף כאן. דבכור וזריקה וזריקה מעולה לפינן מה להלן ד' מתנות שתיים שהן
אריבע: סביב, במילואים ובעולה וסביב שמענין ביה ד' מתנות שסובב בדמה
רוחית המזבחת אין מלפדין, ואע"ג דהבא לאו
בבנין אב אנו באין ללמוד אשמעינן אביי דשני
כתובין הבאין כאחד אין מלמדאין בגי' ש
אזנו דבר בשבתא בשנייה; ובשרש יתה ק"ש
בבכור כתיב: לחזה ושוק של שלמים. ולקמיה
פריך לשל חזרה אקשינן: בכרים, ת"ח יושבין
שורות ככרם כן מפורש בברכות ירדשלמי; שבא
לבי' המזבחת תתלה. היא היתה תחילת ביאתו
לפניהם ביבנה; וחטאת ואשם מתנה לכהן, אבל
שלמים לבעלים; נידון דבר מדרב. כלומר
שכמותו ודומה לו אין באין על חטא. כהטאת
ואשם; אינו בא נדרב ונבנה. באפוקי שלמים
דבאין בנדר ובנדרבה; ונסתלק. שנתת; חקישו
הכתוב. ואין מוסיבין על הדיקש; הוסיף ק"ש
הכתוב ב'ו'. כלומר מודה אני לדירבך שלחתי
ושוק של חזרה חזיקין באי' חזרה מקדש
מועט תפסת מידו מדהדר הכתוב בספיה דקרא
לך יהיה ולא איצטריך דהא כתיב בירשיה יהיה
לך חוסיף לו הכתוב יהיה אחרת כמו זו ה'ה'
לו בהקש; ה"ג 'שנאמרו דברים לפני ר'ה'
ישמעאל אמר להם צאו ואמרו לו לר"ע מיעת
תורה מהיכן; למדה משלמים ודבר הלמד בחקש
חזר ומלמד בחקש אין עליו ב'ו'. טעיתה במה
שחזרת בן מהדיקש שלמים ואותו חקש טענתה
דלא למדו הכתוב אלא משלמים דאי מתודה
חזר ושוק לא כתיב בה אלא מהדיקש תורה
שלמים נפקא לו בן חזר ושוק ת"ח דתניא
לפי שראתה בדיקש לידון בדרב הדיקש שטענה
לחם יכול אין לו בה אלא חידושה ת"ל תורת
זבח השלמים אם על תורה מה שלמים טענים
מסביבה ונסכים ותנופת חזר ושוק אף תורה ב'ו'
ודבר הלמד בחקש ב'ו' חזרו ולימד על הכבור
בחקש. לראכל ליום ולילה; אין עליו דליתו
בלשון אחרון. להקיש לחזה ושוק של תורה;
אלא בלשון ראשון. לשל שלמים; שלא מצינו.
ללמוד בכל התורה כולה אלא מוכן; היקן
בכוריה, בכור שרד בכור שרד עז וכל ידון
רבים דקרא עליהו קאי לר' ישמעאל דה"ג
מארמין גבי ואת דמס ואת חלבם ל' שמועאל
בפרק ג' (לעיל ל"ג). בפסא קמ"פנא. רשבי
ישמעאל ור"ע ד"ע אין שוק חזר ומלמד
בדיקש ור"ע מ"ט גמיר לה; הימנו ודבר אחר.
אבילת חזר ושוק של תורה ליום ולילה והימנו
ודבר אחר העמידה על חזר ומלמד כתב בה
דכתיב בתורה אין וליקח וקצת היא למדה
ממקום אחר מאי היא חזר ושוק דלא כתיב בה;
רבי ישמעאל סבר הדיקש חזר. ומנא מ"ט שוזה
ושוק נאכלין ליום ולילה מן הדיקש למד. ור"ה
סבר הדיקש ליום ולילה בתורה כתיב א"ל חזר
ושוק למדה בדיקש לא הויה זמן אבילת חזר
ושוק של תורה דבר אחר וקצת בשם שמוה

למה לי למכתב סביב בעולה סביב כהטאת חזר שני כתובים. סביב בעולה איצטריך
לכדאמרי לעיל יכול וירקו וזריקה אחת ת"ל סביב אלא סביב כהטאת קאמר ל"ל
דארבע קרנות כתיב ביה ומיזהו לרבי ישמעאל קשה דאיצטריך לגזירה שהו דליף מינה
פיסוק ד' מתנות בעולה כדאמר לעיל ועוד דהא כהטאת אחת בעולה וזריקה אחת
אילך איצטריך כהטאת סביב לגופיה שלא חאמר
דמי בשתי מתנות בדרבא אחת בשתי קרנות
ושמא ודבר דעולה הוא דמיתר דטובא סביב
כתיב בעולה בפרשת וירקא ודבר דעולה אחת
וזריקה וזריקה משלמים; ואני מקישו לחזה ושוק
של תורה. משום דלמזבחה מקשינן; וב' דבר
הלמד בדיקש חזר ומלמד בדיקש. תימה ונקשה
לחזה ושוק של אי נדרב ונבנה בדרבא ונאכל
ליום ולילה כדמרינן לעיל בפ"ק (דף ד) ובפרק
כל הפסולין (דף ל"ג) ובי' דהאי דמרינן מבשר
זבח תורה משום חשיב היקשא א"ל היכי לא ה"ל
לעיל מהטאת ואשם ודליפין מהטאת ואשם ודליף
(דף ג.) איבעיא לן אי דבר הלמד בחקש חזר
ומלמד בבנין אב ולא איפשיטא ושי' לומר
דמסבטרא לאקשו' לתורה שנתנה בכל בדמה
בבכור חזר ואינו נדרב דאניו נהנה אלא באיל א"ל
בשוק חזר חזר ותורה ילפי' משלמים דכתיב
ב'ו' ימין אבל איל נדרב לא כתיב ביה ימין;
ואיבעית
ימין וליקח אחר. היה שם תלמיד אחר, שבא לבית המדרש לפני חכמים תחלה, ורבי
יוסי הגלילי שמו. אמר לו רבי, מנין לך. אמר לו בני, שלמים קדשים קלים, ובכור קדשים
קלים. מה שלמים נאכלין לשני ימים וליקח אחר, אף בכור נאכל לשני ימים וליקח אחר.
אמר לו רבי, בכור מתנה לכהן, וחטאת ואשם מתנה לכהן. מה חטאת ואשם ליום וליקח,
אף בכור ליום וליקח. אמר לו, נידון דבר (מתוך) דבר, ונלמד דבר (מתוך) דבר. מה
שלמים אין באין על חטא, אף בכור אינו בא על חטא. מה שלמים נאכלים לשני ימים
וליקח אחר, אף בכור נאכל לשני ימים וליקח אחר. אמר לו, רבי, נידון דבר מדרב, ולימד
דבר מדרב. חטאת ואשם מתנה לכהן, ובכור מתנה לכהן. מה חטאת ואשם אין באין
בגדר ונדבה, אף בכור אינו בגדר ונדבה. מה חטאת ואשם נאכלין ליום אחר, אף בכור
נאכל ליום אחר. קפץ רבי עקיבא, ונסתלק רבי טרפון. אמר לו, הרי הוא אומר 'בשרם
יהיה קדש', הקישן הכתוב לחזה ושוק של שלמים. מה שלמים, נאכלין לשני ימים וליקח
אחר, אף בכור נאכל לשני ימים וליקח אחר. אמר לו, הקישתו לחזה ושוק של שלמים,
ואני מקישו לחזה ושוק של תורה. מה תורה נאכלת ליום וליקח, אף בכור נאכל ליום
וליקח. אמר לו, הרי הוא אומר, 'בשרם יהיה קדש', שאין תלמוד לומר 'קדש יהיה', ומה
תלמוד לומר 'קדש יהיה', הוסיף הכתוב הויה אחרת בגבור. ובשנאמרו דברים לפני רבי
ישמעאל, אמר להן, צאו ואמרו לו לרבי עקיבא, שעתה, תורה מהיכן למדה, משלמים.
[וכן] דבר הלמד בחקש, חזרו ומלמד בחקש. האי, אין עליו לידון בלשון אחרון אלא
בלשון ראשון. ורבי ישמעאל, האי 'קדש יהיה', מאי עבדי ליה. לימד על בכור בעל מום
שהוא מתנה לכהן, שלא מצינו בכל התורה. ורבי עקיבא, ליה ליה מ'בשרם', חד תם וחד
בעל מום. ורבי ישמעאל, מ'בשרם' דהקדש בכורות קאמר. במאי קמייפלגי? מר סבר, הימנו
ודבר אחר הויה היקש. ומר סבר, לא הויה היקש. בשלמא למאן דאמר לא הויה היקש, היינו
דכתיב 'וכן יעשה לאהל מועד'. כשם שמונה לפני ולפנים, אחת למעלה ושבע למטה מדים
הפר, כך מזה בהיכל. וכשם שלפני ולפנים, אחת למעלה ושבע למטה מדים השעיר, כך
מזה בהיכל. אלא למאן דאמר הויה היקש, מאי איבא למימר. מקומות, הוא דגמיר מהדר. ורבי
ואיבעית
לפי ולפנים, ורבי ולפנים גופיה אחת למעלה ושבע למטה בפר ושעיר בהימנו ודבר אחר גמר בדפנים למעלה בפר לא כתיב ביה מניינא דכתיב (ויקרא טו) וחזו באצבעו על פני
הכפרת וקדמה ולפי הכפרת יזה שבע פעמים ושבע למטה הוא דכתיבא ביה ובשעיר חטאת למעלה הוא דכתיבא חזו אותו על הכפרת ולפי הכפרת אותו חזר ממעול הכפרת
לא כתיב שבע וגמירי בחקשא מהדרי דכתיב ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר אלמא עבדתי פר ושעיר בפנים בהימנו ודבר אחר ולפינן דמקצת עבדתי כל אחד כתובה בו
ומקצתה למד מהיבין ודבר מיגמר ויכלל בפנים בחקשא דכן יעשה לאהל מועד אלמא הימנו ודבר אחר לא בחקשא חשיב לה: אלא למ"ה הויה היקש. היכי הדר היכל וגמר מינה
בחקשא: מקומות הוא דגמיר מהדר. ואין זה חזר ומלמד בדיקש קמא בדמות איתקוש ובהקשא ברתא מקומות איתקוש אבל גבי תורה ובכור חזר ושוק של תורה הוקשה
לכבור אחי עצמה למידה בחקשא

ואיבעית

אימא חוץ מפנים בחדא זימנא גמיר. פירש בקונטרס דכולה מילתא דהיכל בעי למילף מפנים ואידי דניתן היקש לדרוש בדברים המפורשים בפנים כגון למטה בפר ולמעלה בשעיר נדרשו ולמד בבת אחת אף הלמוד בפנים בהיקש עמו וגבי היקש דלעיל נמי אם היינו צריכין ללמוד לכבוד תנופת חזה ושוק חזן אבילה דהוקש בכור לתודה עצמה

ללמוד שתיהן ממנה מתוך שתודה מלמדת עליו

זמן אבילה דרביהי בה מלמדת עליו נמי חזה ושוק
שלמדת בהיקש משלמים אלא בעשוי שלא
הוקש לתודה אלא לחזה ושוק ולמדו ממנו זמן
אבילה לבדו אם אתה אומר לחזה ושוק של תודה
היקשו הכתוב בו עצמו לא למדו בתודה אלא
בהיקש ע"כ לשון הקטן? וקשה לפרשו מהא
דמיון דלעיל (דף קנ"ג) דיותרת ושתי הכלית
דעבודה זרה הוי דבר הלמד בהיקש ואינו תחור
ומלמד בהיקש אינ' דכתיבא יהיה היקשא
לדברים דכתיבי בפר העלם גופיה כגון הזאות
וכמה דברים אלא אמר' בהן זימנא גמיר ועוד
אמרי' לעיל (דף נ"ה) דלא ילפינן ובחי שלמי ציבור
לצפון משאטא משום דהוי דבר הבא בהיקש ואינו
תחור ומלמד בהיקש אף על גב דצריכא ויהי
ילפינן בהיקשא ונאכל לוכרי כהונה ותו' דדי
דמאת למעלה דכתיב בשעיר יליף מבחור בין
בפר בין בשעיר דכתיב משמע וכן עשה בחור בין
בפר בין בשעיר וכן בשעיר דלמטה דכתיבי בפר
בפנים ילפינן חוץ ופנים בחד זימנא גמיר. היינו
כלומר בכל הבהמות דכתיב הונאל פירש בפרק
הוציאו לו (יומא נו.) בחדא זימנא גמיר דכי גמירין
שהיו כל עשייתו שותף בין בפנים בין בחוץ שכל
הזאות שיעשו מהם בכל מקום שיהיו שותף ואית
ספרי' דגרסי' חוץ ופנים בחד זימנא גמיר: **חיינו**
דכתיב ממושבותיכם תביאו. גבי שתי הלחם כתיב
ילפינן מינה חלות חמץ לתודה ומה כאן בשתי
הלחם עשרון לחלה אף כאן חמץ בשבתה עשרון
לחלה חמץ בשבתה וילפינן דהו עשר
גבי' דתרומה תרומה מתרומת מעשר אלמא
איכא " עשרונות ל' חלות של חמץ הדר ילפינן
מינה מתומץ דכנגד חמץ דמא חזי' חו' ל' עשרון
עשרונות ל' מינים של חמץ דהיינו א' עשרון
ושליש לכל מין חלה וחלה של מצה ואע"ג דנגזף של חלות לאו בגופיה דחמץ כתיב חשיב
ליה בחמץ כדפירש בקונטרס משום דדבר הלמד בגי' שחר ומלמד בהיקש אינ' משום
התרומת מעשר חולץ הוא א"ל משום דפריך בפ' תהודה (מנחות ע"ג) ואימא ב' עשרונות ותו
לא כשתי הלחם דקאמר ת"ל תהינה וגרסי' התם מאי תלמודא אמר ר' יצחק בר אבדימי
תהינה כתיב עשרה עשרונות דבר הכתוב ומוריבי ב' יודין דריש דהו יוד ית' משמע
עשרה ומסתברא דהאי יוד תהינה אלחמי תודה קאי דאי אשתי הלחם שתיים שתי
עשרונים כתיב היינו הימנו דבר אחר ד' עשרונות בדידה כתיב תהינה משמע י' חלות
ועשרון מבחיאי' קאי דלא בעלשן אררי' פירש בקונ' במנחות (ג"ש) ואית ספרי' דגרסי' דהם
אמר רב יצחק בר אבדימי תהינה כתיב ותו לא וי"ג עשר עשרונות דבר הכתוב ודריש משום
דהייתה מיעוטא הוא דמשמע יהי דוקא שני עשרונים ולא אחר שני עשרונות וכו' דיריד
לא מיתית למירדש דכמו שיאמר דמשעשה לשון יחיד תעשינה לשון רבים כך יאמר מתורה
תהינה יחיד אחת של עיקר יוד וי"ג אחת של שימוש ואם תאמר מגבי' דתרומת מעשר היכי
יליף ל' חלות דלמא עביד חדא חלה אחת גדולה ויטול הימנה פרוסה לתרומה וי"ל דהא
אמרין (פסחים דף ל"ז) אחד שלא טיול פרוסה ועוד דרשין דהם שהיו כל הקרבות שוק
אלמא דבעי להקץ חלות דליהו בחלות של תרומה: **להרחיק** מן העבירה. לנאכלין לשני

ימים ולילה אחד לא עשו חכמים דהרדק עד חצות דניכר הוא מתי יתה שקיעת החמה אבל מלילה אינו ניכר: **ואיבעית**
דייק מודא קניי עד חצות לבסוף ותני ליה באמצע ש"מ דהוי דאורייתא כמו לילה ומגוין וצלי ויש לזקוק להכלה כר' אלעזר בן עזריה דסתם לן תנא כותיה במתני' ובערבי פסחים (פסחים
קכ.) ובפ"ק דברכות (דף ט.) וגרף ליותר אמצע משום דקאמר רבא בסוף ערבי פסחים אבל מצה אחר חצות לרבי אלעזר בן עזריה לא יצא ידיו וחבתו וועין תוספות פסחים קכ: ד"ה אמר רבא

ותוספות מגילה כא. ד"ה לאיתווי:

ה'ג ואיבעית אימא חוץ מפנים בחד זימנא גמיר. והכי איתא בסדר יומא בפרק הוציאו לו
(דף נ"ג.) כלומר נתי גמי דהיקש מקומות בהיקש בהמות הואיל דהיקש צורך פנים הוא
אפי' לא דמי להחזה דלעיל דאילו היכל כולה מילתא בעי למילף מפנים ואידי דניתן
היקש לדרש בדברים המפורשים בפנים כמו למטה בפר ולמעלה בשעיר נדרשו ולמד בבת

אחת ובא אף מה שלמד בפנים בהיקש עמו וגבי
היקש דלעיל נמי אם כתוב בתודה דהוקש בכור
לתודה ללמוד לו חזה ושוק ולמדתה בהיקש א'
יהי דהוקש בכור לתודה עצמה חזה ושוק ממנה
תנופת חזה ושוק ואבילת יום ולילה דמתוך
שיכולה ללמוד עליו זמן לאבילה שהוא כתוב
בה מלמדת נמי עליו תנופת חזה ושוק אבל
השאת לתודה עצמה לאו ההיקשה הכתוב אלא
לחזה ושוק בשבתה ובתודה עצמה לא למדתה
אלא בהיקש: היינו דכתיב ממושבותיכם וכו'. גבי
שתי הלחם דעצרת כתיב והוצרכנו במסכת
מנחות (דף ע"ג) דהיינו דכתיב ממושבותיכם וכו'. גבי
בלחמי תודה ובגופה נכתב " חלות בכל מין אבל
לא נתפרש מכמה היא החלה ומייתי לה לחלות
חמץ בשבתה משתי הלחם שאף חן חמץ
והכתוב היקש לא דבאבות של חמץ שיהיו שותף
ומקרא יתירא דתביאו ילפי' לה דלא איצטרך
דכתיב והקרבנם מנחה חדשה ממושבותיכם
תביאו לחם תנופה ולא איצטרך תביאו מה ת"ל
תביאו כל חמץ שאתה מביא ממקום אחר ית
כזה עשרון לחלה דכתיב שתיים שני עשרונים:
א' מה לחלף. אלו שני עשרונים אף אלו כל י'
חלות שבה שני עשרונים. ת"ל תהינה. ההם
מפרש שני חמץ דבר' הותרה: למיני עשרה.
עשרונות לחמץ דהו י' חלות למדוהו בה גי'ש
מתרומת מעשר מה תרומת מעשר אחד מעשר
אף תרומת תודה הקריב ממנו אחד מכל קרבן
מכל מין תרומה לה' אחד מעשר דהי' י' חלות
ובדיקש תביאו חמץ שחללה עשרון דריש
למדנו " עשרונות לחמץ הימנו דבר אחר י'
חלות למדנו בהן כבר ובדיקש חן למידות עשרון
לחלה: עשרה. עשרון שלשתי מינין שבמצה
מנין: ת"ל עד חלת לחם חמץ. מלמד הכתוב מינין

שבמצה וכתב אחריהן על חלת לחם חמץ דהי' היקש אלמא חמץ שלמדנו בו עשרה
עשרונות בהימנו דבר אחר דחור ומלמד על המצה בהיקש עשרה עשרונות: **תביאו**
הוא. לרבות חמץ בשבתה שכל שתיים שבו ידו שתיים עשרונים דהו כמאן דכתיב בגופיה
בלחמי תודה ולא משתי הלחם גמיר ודכתיב דמי ילדיהי הימנו דבר אחר כגון אי איתקוש
חמץ תהיה לשתי הלחם בקרא אחרינא דלא מפרש בה עשרון לחלה וילפינן תודה
משתי הלחם בהיקש לעשרון לחלה ובדידה כתיבי עשר חלות: **מאן תנא**. דאני נאכל
אלא עד חצות: עד שעת חפזון. שהם תפוסים ללכת היינו לאור הבוקר כדכתיבי (שמות
יב) ואחם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר: **י' חלות נאכל בשאר** כל הקרישים. ביום
ובזיתו קודם שתחשך יתחיל לאכולו אם ירצה ת"ל כו': להרחיק את האדם. כדתנן
בבבולו עד חצות: **א"כ מאי אלא**. ליתני ונאכל עד חצות כדתנא בבבולו: **כי החם**. דומיא
דלילה ומגוין וצלי תנייה דהו דאורייתא איבעית אימא לא גרסינן דה' א"כ מאי אלא
כי חתם מה חתם דאורייתא כו':

הדרן עלך איזהו מקומן

אימא כי דהם כו'. בקונטרס לא גרס ואיבעית אימא ויש לפרש
בפסחים (פסחים קכ.) ובפ"ק דברכות (דף ט.) וגרף ליותר אמצע משום דקאמר רבא בסוף ערבי פסחים אבל מצה אחר חצות לרבי אלעזר בן עזריה לא יצא ידיו וחבתו וועין תוספות פסחים קכ: ד"ה אמר רבא

הדרן עלך איזהו מקומן

קדשי קדשים. **כאילו** נשחטו בצפון. **בנב'** יליף **מעמא** **גמ'** **אמר** **רבי** **יוחנן** **אומר** **היה** **כז'.** גמרא גמיר לה רבי יוחנן: **מאי** **כאילו**. הוא דאאי בצפון נשחט: **אלא** **מעמא** **כז'.** קסיד דרבי יודא דמנחת: גמיר לה רבי יוחנן להא דאומר היה רבי יוסי: מודה רבי יוסי ברבי יהודה. אע"פ שמכשיר למזבח מחציו לצפון מודה הוא שאם שחטו כנגד אותו מקום מתחתיהם

בקרקע פסולות ולקמיה מפרש דיארק יכול
לשחוט תחת המזבח א"ל. רב אסי ובי אמר ר'
יוחנן בן כלומר אומר היה רבי יוחנן דקמור ר'
יוחנן לעיל לא מומיה גמר אביי ובי גמר לה
מרביות ומתניתין לא במקום מזבח פליגי
דמינא רבי יוסקא כולה בצפון ור' יוסי רב'
יודיה נמיא צפון אלא צפון אמר דשרא דקרא: רב'
כולו לעולה וכולו לשלמים. כולו ארבע שחטות
עולה דקדושת צפון עליו מגזירת הכתוב וכולו
ראוי להקריב לשלמים ששחטין שחטין אף בצפון
מקי' בפירקין דלעיל (דף נה.) דריוק לא פקום.
שמוקמן קטן ודיוקן שאין כשר לה אלא צפון
ופעמים שהעולות מרבות וצר להם המקום
והכשר וכלי היתוב ראש המזבח: מאי כנגדן
בקרקע. הא אביי לפרושי כנגד ברצפה למזרח
המזבח ובמערבו דאם כן לא הוה קשיא מילתא
לרב אסי לעיל דמזבח איבא למילף דלית ליה
לרבי יוסי רבי יודיה חצי המזבח עומד בצפון
דאפילו אלא צפון נמי פסיל ליה לרבי יוסי וברבי
יודיהו ואפילו סמוך לכותל העזרה צפוני פוסל
אם שמוך ממנגד וזית המזבח צפונה למזרח או
למערב דריוקין עץ כר דכאמר בפ"ב (לעיל
ב.) איהו צפון מקיף מקום צפוני דע כותל
עזרה צפונית כנגד המזבח כולו אבל משוך
ממנגד המזבח לא להכרך על כירחן האי כנגדו
דרלדינן מינה דמקום המזבח אלא צפון הוא
תחתיו וזמן ומאי דהאי א. ינשא. אם שחטן על
בניית הסובב הדיסוד האי לאו כנגדו הוא אלא
מזבח ממש ומכשר לה רבי יוסי רבי יודיה
בדקתני מנחה המזבח לזכרון. כפי'. אולימים
ארוקמיהו: ונאצייה בגמור. אם נגמר לקרע את
המזבח ונאצייה מנחה של צפון פניו ושחט שם
פסולות ואנ"ג דירך הוא פסול ליה אלמא
סבירא ליה בדרום עולה הוא דאי לא אמאי
פסיל ליה אפשי איתא להא ר"ד יוחנן. דאמר
אומר היה רבי יוסי כוליה מזבח בצפון קאי ולא
תנינן לה שום רמז במנשה בשעה שדרים: דק
ואשבת. במנחת תמיד. בירידה פושט. מירך
העצום: עצי תאנה פני'. בשל תאנה היו חרולי
וטעם: אנדה הוא שבו היתה תקנה לאדם
הדאשקן ויעשה להם תחרות. מעריבה שניה של
קשרת. אצל מערכה גדולה היו מסדרין מערכה
קטנה לידה מנחה חגלים להקטין על מזבח
הפנימי שלשה קבין לכל בקר וערב להקטיר
עליהם קשרת ומבטלת יומא בפרק שרץ בקר
(לכא) ברייתא דאמר ר' יוחנן דלית מזבח

החיצוני צריך להיות מנוכר לבן; בנגד מְעִרְבִית דְּרוֹמִית. של מזבח ומשוך לצד צפון להדירוק מן הקד' ד' אמות ועם מפרש לקמיה מאי שנא הקרן זה וּמִט' מושבו הימנה ולצפון ד' אמות: משוך מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות גרס. וכן מצונו בסדר המשנה במשנת תמיד: באומד חמש סאין נחלים. לפי אומד ה' סאין נחלים היו נותנין שם עצים כך שיעורו לחתות בתוכו בראש המזבח[וב]. שהוא חלק מחתה של סאה לר' יוסי דאמי בסדר וּמִט' (דף מג:) בכל יום חתה בשל סאה חתה בתוך ג' קבין בשבת היו מְסִרְרִין שם לפי אומד ה' סאין. לפי שצריך להקטיר הוביבין על מזבח החיצוני שעל מזבח הפנימי אלא של קטרת שחרית וערבית כדכתיב כל חתה עליו קטרת וְגו' (שמות ל"ו וּמִט' ס' פ"ג. מהחג) הסימן

רבי יוסי היא. וא"ת מצינו מוקמות לה לסדר תמיד כ"ר' את הנן בסוף מסכת תמיד (דף לג.) עירך לתוך של הדב ותפזר ממנה קב גחלים ולרבי יוסי היה מתפזר יותר בדרתה פרק טרף בקלפי (יומא דף מג.) רבי יוסי אומר בכל יום היה חותה בשל סאה ומערה לשל שלשת קבין וי"ל דהו לא כרבי יוסי דף רבי יוסי איתא שפיר לא דמי להא דר"י קין

בפ"ק דימא (דף טז) ואי סדוד מדרב רבי יהודה
היא כו' **קדושת** היכל ואולם דהא היא. וי"ש
מסופק בכל מקום לעיל ספ"ק (דף די.) ובימא פ'
טרף בקלפי (דף מז:) ובריש עירובין (דף כז.) **הא**
מני ר' יוסי הגלילי היא. הוה מצי למימר רבי
אלעזר היא דאמר לקמן בפירקין (דף טז) דקסבר
כוליה מוזב בצפון קאי וא"ת דשמעיה האב דאמן
לדיה ליה כוליה מוזב בצפון קאי דהי כיוור בין
אהל מועד ובין המזבח ובתוספתא פרק קמא
דעלים נכנסים בין האולם ולמזבח שלא דרין
ידים ורגלים וחכמים אומרים אין נכנסין ושמוא
סבר לא כרבי מאיר דאמר נכנסין:
פנוי

רבי יוסי אומר, זה סימן, **כל הניטל בפנים לינתן בחוץ**, אינו ניתן אלא בסמוך שאין לפנים. וכל הניטל בחוץ לינתן לפנים, אינו ניטל אלא בסמוך שאין לפנים. **כל הניטל בפנים לינתן בחוץ**, מאי ניהו. **אלימא שירים**, בהדיא פתיב בהו' אל' יסוד מוזב העולה אשר פתח אהל מועד'. ותו', **כל הניטל בחוץ לינתן בפנים** מאי ניהו. **אלימא גחלים** של יום הפסחים, בהדיא פתיב בהו' ולקח מלא המזבחה גחלי וגו'. **אלא** **כל הניטל בפנים לינתן בחוץ**, שני בויכי לבונה של לחם הפנים, דגמרי משירים.

הניטל בחוץ לינתן בפנים, גחלים דכל יומא ויומא, דגמין מנחלים של יום הפסחים. ומאי קסבר, אי קסבר כוליה מוזב בדרום קאי, עשרים ושבע בעי למיתי. ואי נמי קסבר, קדשת היכל ואולם, חדא היא, עשרים ותרי בעי מיתי. ואי קסבר, חצי' בצפון וחצי' בדרום, חד סרי בעי למיתי. (ואלא) [ואי נמי] קסבר, קדשת היכל ואולם, חדא מילתא היא, שית בעי למיתי. **אלא לאו**, משום דקסבר, כוליה מוזב בצפון קאי, והני ארבע אמות, אמה יסוד, ואמה סובב, ואמה מקום קרנות, ואמה מקום רגלי הפתחים, דכי מסגו לקמיה טפי, תו ליכא פתח. **אמר רב אדא בר אבהו**, הא מני רבי יהודה היא. דתניא, **רבי יהודה אומר**, מוזב ממוצע ועמוד באמצע העזרה, ושלשים ושתים אמות היו לו. עשר אמות בגג פתחו של היכל, אחת עשרה אמה מיכן, ואחת עשרה אמה מיכן. נמצא מוזב מכון בגג היכל. סוף סוף לרבי יהודה, חד סרי בעי למיתי. ואי קסבר, קדשת היכל ואולם, חדא מילתא היא, שית בעי למיתי. מי סברת, הני ארבע אמות, בהדי אמה יסוד ואמה סובב. ארבע אמות, בר מאמה יסוד ואמה סובב. וגזקמה דרבי יוסי, ובכמוצע, משום דרבי יהודה שמענא ליה כמוצע בהדיא. ורב שרביא אמר, הא מני רבי יוסי הגלילי היא. דתניא, **רבי יוסי הגלילי אומר**, מתוך שצאמר ונתת את הכיור בין אהל מועד' וגומר' ואת מוזב

רבי יוסי היא תנאי רבי יוסי אומר זה סימן, בידך כל הניטל מבפנים לינתן בחוץ ולקמיה מפרש מאי ניהו: אינו ניתן אלא בסמוך שאין לפנים. אינו ניתן בחוץ על המזבח החיצון אלא בסמוך לצד פנים שאין מוזב החיצון מקום הסמוך לפנים יותר ממנו: וכל הניטל מעל מוזב החיצון לינתן בפנים אינו ניטל אלא בסמוך שאין לפנים. אינו ניטל אלא בסמוך שאין לפנים. מוזב החיצון סמוך ממנו: כל הניטל בפנים לינתן בחוץ מאי ניהו אי ניטא שירי הים. דחטאות הפנימיות לינתן לרבי יוסי לשייה בהו כלאא: הא חטאות בריה בתיב בהו. דנתיבין ביסוד וסבגה הפתח דכתיב ישפך אל יסוד מוזב העולה אשר פתח: ותו כל הניטל בחוץ לינתן בפנים מאי ניהו. **אלימא שירים**, בהדיא פתיב בהו' אל' יסוד מוזב העולה אשר פתח: ותו כל הניטל בחוץ לינתן בפנים מאי ניהו. **אלימא גחלים** של יום הפסחים. שמכניסין במזבחה לפני ולפנים להקטיר בהו מלא חטניה קטרת סמים דקה דאף הם ינטלין ממוזב החיצון דכתיב מעל המזבח מלפני ה' מצד המזבח דרשין ביומא (דף מה) איהו מוזב שמקצתו לפני ה' און כולו לפני ה' והו מוזב החיצון ויהי לו בה רבי יוסי כללא וסימנא דאין ניטל אלא ממקום שאין סמוך הימנו ולפנים: בהדיא פתיב בהו. מלפני ה' דהיינו לצד פנים: אלא כל הניטל בחוץ לינתן בפנים, הניטל בחוץ שני בויכי המזבח הניטלין בשבת מן השלחן לינתן על מוזב החיצון ואשמעינן ר' יוסי שניתנן כנגד הפתח דגמרי משירים הפנימיים: והניטל בחוץ לינתן בפנים גחלים דכל יום, הניטלין מעשרה בויכין של קטורת לינתן על מוזב הפנימי ואשמעינן רבי יוסי דניטלין מכנגד הפתח דגמרי מנחלים של יודיב קסבר לון כנגד הפתח לנטילות והיינו טימנא דתנא תנא במסכת תמיד למערכה שניה שהיא לנטילת גחלים וסבגה מידה בויכין שתהא בקרן דרומית מערבית ומשוכה לצפון ארבע אמות שתהא כמות כנגד הפתח ומיהא פשטין דלר' יוסי כוליה מוזב בצפון קאי: ומאי קסבר, קסבר למשכתי המערכה מן חקין ד' אמות: אי קסבר כוליה מוזב בדרום עויה קאי. ומשיכתי ד' האמות לקרבה כנגד הפתח הוא בא: כ"ז אמות בעי למיתי. ולמשוך מקרן מערבית דרומית לצפון דרין לאותן כ"ז אמות סידור המערכה שהרי הפתח באמצע העזרה היה ועשרה אמות רחבו וחמש בצפון וד' בדרום וכיון שהמזבח בדרום נמצא שאין ממנו לפני הפתח אלא ד' אמות צפוניות שלו שכלה כנגד אמצע הפתח נשארו לו מל"ב [אמות] שלו כ"ז ואת כולן אתה צריך למשוך המערכה מכנגד קרן יסוד המזבח הדרומי ולצפון קדם שהגיע לפתח: וא"כ קסבר קדשת היכל ואולם היא. ומשנתינו כנגד פתח האולם קרין לפני ה' ופתח האולם עודף לכל רוח על פתח ההיכל ה' אמות אתה כ"ז שיהיה רחבו כ' אמות בדרום במסכת מדות (דף לו.) כ"ב בעי ומיתא: ואי נמי קסבר חצי' של מוזב בצפון וחצי' בדרום. ובא למשכבה עד כנגד ההיכל: חד סרי בעי פיתיה. שהרי ט"ז אמותיו בדרום מנחלים וסבגה מידה בויכין שיהיו דרומית של פתח ולדרום: ואי נמי קדשת היכל ואולם היא שית פיהא בעי לפיתיה. אלא על כרחך לא משכחת לה שתהא משכית ד' אמות הללו לקרב כנגד הפתח אלא נתן לך מדה בשיעור שלא תמשכנה יותר מכאן שכל מה שאתה יכול לקרבה אצל קרן דרומית היו מקריבה ובכך אתה מנמיכה כנגד הפתח ד' אמות הללו ע"כ הוא מושכח לצפון של שאין לו מקום לסדר עליהן וקסבר כוליה בצפון קאי ואין ממנו לפני הפתח אלא חמשה דרומיות ומתן אמה יסוד ואמה סובב אמה מקום חקין ואמה הדין לבחינה המסדרין לא המערכה ומקפין בין קרן למערכה ואין לו מקום לסדר וליומך שסידור חצוה לון מיד כדי שתהא אמה מן המערכה כנגד הפתח כדי מיטל לצפון טפי תו ליכא פתח: **אמר רב אדא בר אבהו**. לעולם לא תידוק מינה לרבי יוסי בצפון קאי אלא (אימא) רבי יהודה היא דאמר חציו בצפון וחציו בדרום עשר אמות אמצעיות שלו היו כנגד פתחו של היכל ויא אמות מות היכל ולצפון וכנגדן לדרום נמצא מכון כנגד רוח חללו של היכל ועובי כחליו שהיכל חללו כ' אמה ועובי של כותל ד' אמות וזכי נתן לה במסכת מדות (דף לו.) סוף סוף. כדאקשינן לעיל: בר מאמה יסוד ואמה סובב. ומלמעלה בראש המזבח קחשיב לחו ונמצא לפני הפתח שהרי נמשך ר' אומר ולא הוכרח ד' אמות אלו אלא לקרבן לפתח דבציר מהדי לאו כנגד הפתח הוא: ועיקמה בר' יוסי באמצע. למה לך למשקלה מרבי יוסי דשמעת ליה דאמר אי ניתן לי אמה כולן שאין לפנים מכדי להסתיר דוקא דרבי יזרא קא אתית דבעי למידק מיניה לרבי יוסי כדוליה מוזב בצפון קאי אימא הכי לעולם קסבר חציו בדרום וחציו בצפון ומי סברת בהדי אמה יסוד כו: ומשני לרבי יהודה שמענין לה פמוצע בהדיא. ואי משום דאריי רבי יוסי בניטלין בפנים וניתנן בחוץ וניטלין בחוץ וניתנן בפנים הא כולי עלמא אית להו: ורב שרביא אמר. ד' אמות דקתני בהדי אמה יסוד ואמה סובב קאמר דוק מניה כדאמרת דמוזב בצפון קאי ומיהו לרבי יוחנן לא תסייעיה מינה דנימא רבי יוסי בין חלפתא היא משום דשמעין ליה דאריי בניטלין וניתנן דהואו לכולי עלמא אית להו והא דתמידי כרבי יוסי הגלילי מוקמינן דשמעין ליה דאמר אי ניתן לי אמה כולן רבי יוסי סתמא דהוא רבי יוסי בן חלפתא דלא שמעת ליה דאמר לא תוקמה דרלמא כרבי יהודה ס"ל: מתוך שנאמר. בכיוור בין אהל מועד ובין המזבח וכתוב אחד אומר מוזב העולה שם פתח אוהל מועד ואין כיוור ממסך בינתיים למדת משני המוקראות הללו שצריך ליתנו כל מה שכול לקרבו באויר שבין מוזב לאהל מועד ובלבד שלא יהא ממסך בין מוזב ולפתח:

פנוי מכלים. א"ע"פ שמובן עששה משה (אינו פנוי) וכלי היה כדאמר דנין כלי מכלי ואין דנין כלי מבנין משאר כלים קאמר דצפונה אמובח קאי וא"ע"פ שהיה בצפון ננסין וקלנסות ושולחנות מסתמא את דאמרנה תורה פנוי מכלים משום שחזטה הוא דהני צורך שחזטה ניהו:

שיחא צפון פנוי מכלים. אפילו מן המזבח

צרים לדיקדק במתני' מדרות (דף ל) שלא תבסוף דרבי אליעזר בן יעקב ס"ל הכא כוליה מובח בדרום קאי ובפ"ק דיומא (דף טו.) מוקמינן מתני' מדרות כ"ר"א בן יעקב:

וכי עליו אתה חובב. א"ע"נ לדעיל דרשנין עליו ממש הכא דייק משום דחובת עליו משמעו לזבח עליו כן (לשון דף ט.) גבי ואכלה מצות אצל המזבח משמעו שמוצה אלא כשהוא שלם ולא כשהוא חסר:

עד שלא נבנה המזבח. דריוין מעיקרא אלא עד של נבנו ונפס ומשני לא תרצין מתרעת לה. ותימה דא"כ משמע דפירכא קמייתא דריוין מעיקרא הוה ואפילו לר' יוחנן ואמאי הוא ר' יוחנן סבר גבי בהמה של ב' שותפין (קדושין דף ז') דריוין מעיקרא קאי דריוי ועוד תקשי ליה ממתני' דמי שהיה טמא (פסחים דף צז.) המפריש נקבה לפסחו דקאמר דריוי מעיקרא הוה דריוי ויש לומר דהתם אין בידו לתקן מקרי דריוי כדפרשיש פ"ק (לעיל דף יב.) אבל הכא בידו לתקן המזבח ולכך משמע ליה הכא דכ"ע לא הוי דריוי מידו דהוה אמטוס זמן גופו ובבעלים בנן וילדת הוי ומצדעו שדפרישו קרבנם קודם זמנם ה"נ מפריש קרבנו להקריב לכשיבנה בהמים וריוי מחוסר זמן ולא חשיב נדחה מן מוכח לקמן פ"ב (דף קד.) דחובות שהקרישן בגלגל לגבי שילת היו מחוסר זמן וקריב בשילת לא אמרינן דריוין הן וקשה לר' דבפ"ק (לעיל דף יב.) פריך קריב בהתיא פסח היכי משכחת לה אי אפרשי' בצפרא דריוי מעיקרא הוא שאינו ראוי לשלמים לבן בהתיא הואיל ומקצתו הוא ראוי לפסח בחצות מה בכך בין דבידו להשתנות עד חצות למה לא הוה כשר כמו מקריש אותו לאחר שחזטה בנו שריאו למחר ומקריש בגלגל חובות שכשרין בשילת. ברר"ך. וא"ת אבתי כיון דריוי מבחוור זמן כי ליכא מזבח דפרך דריוין מעיקרא קאי דאמאי ר' יוחנן בפ' השוחט ומעלה (לשון דף קמ.) דר' דומעלה בזמן הזה בחור חיבי דקדושה ראשונה קידשה לעתיד לבא לא אינו ראוי לפתח אהל ותנן ממי פרק בתרא (לשון דף קיב.) אותו ואת בנו ומי חסר זמן בחור אין אפילו לבן תעשה לבנו ואם כן לרבי יוחנן אמאי מחייב משום שחוט חוץ ותו הוה ענינא מניה אמרינן כימא פרק שני שעירי (דף סג.) דשלמים שחטין קודם פתיחת דלתות דהיכל

מאי רבי יהודה. דתנאי, 'ביום ההוא קידש' הפלך תוך ההצר וגו' כי מִזְבֵּחַ (שְׁעֵשֶׂה מִשָּׁה) הַחֹשֶׁשׁ אֲשֶׁר לִפְנֵי ה', קָטָן מִהֶכֶל, דְּכָרִים כִּכְתָּבוֹ, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, וְהָלֹא

ולפתח: היכן היה נתון מִשְׁוֹר קִיפָנָא. מוֹזִית המזבח ולדרום נמצא שאינו כנגד המזבח כלל אלא כבין אהל מועד: ולמזבח. ה"ג בת"כ ובמס' מדות ומדמריך ליה רבי יוסי הגלילי למשכו מבנגד המזבח ולדרום הוא אינו צריך לדרדקו אלא מבין המזבח ולפתח פשוט מניה כדבליה מובח בצפון קאי ולפיכך על כרחו הוא מושכו מבנגד המזבח כולו

שאם נתנו כלל כנגד המזבח א"א שלא יפסיק

ביו ולפתח בדמפרש ואזיל: דמאי קסבר. שלא קיים את המדקא שבת בין אהל מועד ובין המזבח הוא משוכו קומענא: אי כוליה בדרום. הרבה מן המזבח יש בדרום כנגד היכל שלא כנגד הפתח והיה לו לתתו שם: לוקימת מכותל היכל ולדרום. כלומר משמחתיל כותל פתח והוצרך לסימל לדרום דריוין קאי פתח האולם ולמזבח וכנגד ההיכל שפתח האולם עודף על של היכל ה' אמות לדרום: וא"נ סבר קדושת אולם והיכל חדא היא. ופתח אותו כפתח היכל והוצרך למושכו אף מכנגד פתחו של אולם: נוקמיה מסתימת כותל אולם ולדרום. דהיל אבתי בבין האולם ולמזבח דכיון דכותל אולם ככותל היכל קרי ביה בין אהל מועד ולמזבח ומקיימין קראי שפיר: ואי נמי קסבר דתנאי בצפון כו'. יש לו ט"ז אמה בדרום צא מזה ה' אמות של פתח עדיון של יו מקום י"א אמה לתתו שם מכותל מוזה היכל דרום: וא"נ קסבר קדושת אולם והיכל חדא היא. ופתחו של מושכו קאי מכנגד פתח אולם נוקמיה ממקום סתימת פתח אולם ולדרום בבין האולם ולמזבח דעדיין יש שם מקור ר' אמות: אלא לאו משום דקסבר כוליה מובח בצפון. קאי ודרומו בין מובח כולה לפני הפתח ואם היה נותנו כנגד המזבח כלל נמצא מפסיק בין מובח לפתח: ונקמיה בין המזבח ולחילכל בצפון. בסתימת כותל ההיכל בבזוזה צפנית בצפון: קסבר קדושת היכל כו'. ואינו רשאי להפסיק בין פתח אולם ולמזבח וכי מוקמת ליה מכותל היכל ולצפון היל מפסיק בין אולם ולמזבח: שיחא פנוי מכלים. גרס הכא וכו' כלי הוא: צפונה. מדרוה ליה למיכתב על ירך המזבח צפון וכתבי צפונה לדרשא אתא: מאן תנא דרשני' כו'. ואומר כוליה בדרום קאי: בדר"א גרסינן פנוי מכלים: שנשחטו שם. בעורה: כשהוא שלם. ואין עליו גנינו ובשכטו קאמר. אחר זה ואחר זה. בין שנשחטו פנימית בין שנשחטו אחר תיקונו פסולין כל הקדשים שהיו קדושים באותו שעה לפי שגראו וגדלו וקסבר בעלי נדחין פסולין: עד שלא נבנה. משמע קודם שלם בנאורו בין היה הגולה: ונבנה מעיקרא הן. שכשהוקדשו לא נראו שמע מינה דריוי מעיקרא הוי דריוי ותקשה למאן דאמר לא הוי דריוי: נהרם. משמע בימי נבוכדנצר דהי אוקין להו. עד שלא נבנה בית שני ופשטא דפסולין דגבי מומין קתני לוח בבכורות (דף מא.) דוקן והחללה והמומה: מוכח שנקיף. במזבח פנימי קמייירי וקא טלקא דעתך הוא דריוי לחיצון קשיא דרב אורב דאמר לעיל כל הקדשים שנשחטו שם פסולין: מודה רבי יהודה ברמיס. דבעינן מזהב דברים ככתבן: שקדש את הצרפה כולה לשם מזבח להקטיר עליה לפי שהיה המזבח קטן מהכיל עולות ושלמים שהקריבו לזכות המזבח ואמרינן לקמן לרבי יהודה הכי משמע קרא כי מזבח אבנים אשר תחת מזבח הנחשת קטן היה: אמר לו רבי יוסי והלא כבר נאמר. במזבח עששה משה במדבר: שהיה

בנו וגביעך:

הדיכל פטור דאנו ראו לפתח אהל מועד דמחוסרי מעשה וכ"ש זה ועוד אמרינן בפ"ק דמס' ע"ז (דף יג:) דאם הקדיש והזרים העזירי' בזמן הזה בדמה תעקר דהיינו נועל דלת בפניה וזאי מתח מאליה כדאיתא התי' ופרקי' וגיטשטינהו מישחט ופי' בקונטרס משום שחטי' חוץ לא מחייב ממירי בקדשי ברק הבית דאן חייבין משום שחטי' חוץ בדמובח לקמן (דף קיג)

ובפרק שני שעירי (ויומא דף סג) וקשה דאי בקדשי

ברק הבית מאי פריך וגיטשהו גיטסרא ומעני
מפני שנראה כמטיל מום בקדשים וליכא למימר
דש' איתור מטייל מום אף בבבא' המזמנה לקדשי
ברק הבית כדאמר המתפיס תמימים לברק הבית
אינו יוצאין מידי מזבח לעולם דהיינו מדרבנן
משום קנס בדמובח פרק המנחות והנסכים (מנחות
קא.) דקאמר משום דלא כבידי דתמימים תבין
שיהיו למזבח לכך נראה דמירי בקדשי מזבח
ולא מחייבי משום שחטי' חוץ משום דאינו ראו
לפתח אהל מועד או משום דהיו דמיו' או משום
דמחוסר זמן ודקדק לומר דהיינו דמס' ע"ז כמדי'
חותרו הבמות דהא סתם מתניתי' לקמן (דף קיב)
ידרשלים אין אחריה היתר ובפ"ק דמגילה דף
י. פריך מינה לר' יוחנן דאמר שמעתי שמקריבין
בבית ונראה דהיינו דר' יוחנן דמחוסר
מעלה בחוץ מיירי בהעלאת קטרת דלא מחוסר
מעשה כדאמר בשמעתין מזבח שנעקר מקטירין
קטרת במקום א"י בהעלאת מנחה שקמצה בכל'
שרת בפנים אע"פ שאין בית אדבאדום ודקא' כפי
מזבח כדכתיב וחתבת עליו וניחא השתא דהא נדקט
ר' יוחנן מעלה בזמן הזה ולא נקט שחוט בזמן
הזה ואין לתרץ דר' יוחנן כרבי יהודה דשרי'
לקטרי' ורצחא תעורה דלא מסיחור דלישרי'
רבי יהודה בשעה שהמזבח פגום אלא בשעה
שהמזבח כשר ועוד יש לתרץ ולקמן ר' יוחנן
מיירי כשנבה המזבח במזמנו והעלה בחוץ כפי
דקדשי לרעיד' כלב והודיא דפי' ע"ז (דף יג:)
יש להקשות בקדשי ברק הבית אמאי נועל דלת
בפניה לרבא ונשתחיה או שגוייה גיטסרא אלא
פי' רבינו אקדש דמדרבנן אסור להטיל בהם
מום גזירה אטו קדשי מזבח כדאמר בראשית ה' (וחולץ דף קלה.) דקדשי ברק הבית אסורין בגיזה
ועבדה גזירה אטו קדשי מזבח וא"כ יש ליישב פי'
רש"י דפריך בקדשי ברק הבית ונשתחיה משחט
ונתשיה גיטסרא אקדש ונראה כמטיל מום דאסור
גזירה אטו קדשי מזבח וא"כ טעמא פטרין
שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות הדיכל בחוץ

(לעיל דף הנד) והלא בפנים כי הא' גזותא אם עלו לא ירדו לפי מה שפי' הקונטרס לקמן
קודם שעמידו ליום את המזבח ולתאר' שפרקו ליום את המזבחן דשלמים ודקא' בעי פתיחת
דלתות הדיכל ולא שאר קדשים וכו' דשא' קדשים בשחט א"כ שלמים נמי אם עלו
לא ירדו וחיוב בחוץ כמו הלן הודיא ושנשחט חוץ לזמנו חוץ למקומו דחיבי' עליון
בחוץ והואיל מוקבל בפנים וי"ל דהם מיירי בהעלאת דבין שהשחטה נעשת בפנים
בהלכתה מחייבי' דהעלאת כיון דהמזבח פגים אבל הכא דאין השחטה כהלכתה לא
ואפילו אם הניציל לומר דפסח והדמחטא ששחטן שלשן בחוץ חיוב הבתמה ראייה
לפנים כלתחילה אבל אלו קדשים אינו ראוין לפנים כלתחילה: **הא'** אוקינן להו. וגבי
מומין נתן בכתובות (דף מג.) חזקן הוא דאמר (באלה הדברים רבה) חיים כלכם היום
קל וחומר מפרים שהתנדבו והשיאם לשאת הארון במדבר שחיו עד שלמה שהקריבין
לגובה הוראת שנת היתה: **והלא'** כבר נאמר אלה עולות יעלה שלמה. ואית' מנא
ליה דאמזבח הנחשת קאמר הא' ג' מזבחות הוו כדאמר לקמן (דף סא) על גוב ושל

בנעון וגדול היה וי"ל דסמך אקרא (דרי"ב א) דכתיב בהרי"א על מזבח הנחשת שעשה בעלאל: **מה'** משכן עשר אמות. תימה כיון דאיכא היקשא גזירה שוה דרבות למה
לי: **ואומר'** קלעים ט"ו אמה אל הכתף. פי' בקונטרס וקסיד' בגובה קאמר ויהי' לכל החצר וקשה לרית היכי מצי למימר דאגבא קאי הוא מוכח דאין בהדיא דברכתה מיירי

דקדשיב מעיקרא היקשא קל לפאת ים ומחשם שחט ואחר כך מפרש שמע עשרה אמה קלעים לבתח שסאלל השער ולפתח השנית חמש קלעים ואחר כך לשער החצר מסך

אלף עולות יעלה שלמה וגו' וכשתא' מניע לחשבון עולות ולפנין אמות. שהיה מזבח
אבנים של שלמה עורף עליו זה של שלמה גדול משל משה לפי צורך העולות שהרי
מזבח של משה כתיב ביה ד' אמות אורך וד' אמות רוחב צא מהם מקום המערכה
אמה לכל צד ומקום הילוך רגלי הכהנים אמה לפנים מן הקרנות כתיב המערכה נמצא

מקום המערכה אמה על אמה הכי אמרינן
לקמן בפיקדן (דף סב.) סידור וסובב כל היו
ממטעין בארכו ורחבו לפי שמקריבין וכולטין
סביביו מעשה שרת ודחת ודחת ודחת וסובו
ובמזבח שעשה שלמה היה מקום המערכה כ'
על כ' רבי' יוסי' כדתנן במסכת מדות (דף
לה.) חלקו לכ' רצועות לכ' אמות ואחת ברוחב
אמה ואורך עשרים ר' ד' מאת אורך ברוחב
אמה ואין לך אמה על אמה שאינה מחזקת
לכער אלה ליום שהיה' אש של שמים ממדתה
לאבול ארץ ר' מאת אלה' אלא מהו **אומר**
קטן מחביל. לא מלתא אבנין קאמר ומשום
ההוא יומא אלא למזבח הנחשת קאמר ובא
לפוטלו לעולם שסילקו ומה שתלה הכתוב קטנו
בעולות של אותו היום לישנא מעליא נקט:
בארש' שאובי' בלחור. בארש' שפסל' ננס פלוני.
לישנא מעליא ולא אמר נפסל פלוני: **ונפסל'**
לעקבה. לאו מסקנא דארס אמר אל רבי
יוסי קמי' דהא ואתו פלוני פסול לעבודה והוא
קורא לא' ננס: **פי' שפי'** קא"ר יוסי' ולי' לקדשי'
רצפה: מזבח של משה גדול היה. וכשתא' מגיע
לחשבון עולות ומנין אמות שבשניהם נמצא
של שלמה קטן לפי הצורך: **ונאמר** לחלן רבוע.
בשל יחזקאל שנתבאר על בית שש או על
העתיד רבוע אל ארבעת רבעיה: מה לחלן, מדה
אמורה בו מאמצעיתו הוא מדרד כדמפרש
ואויל: **אף כאן מדרד ה'** על ח' **מאמצעיתו**.
כלל דאן עמוד' ר' יצא חוץ מאמצעיתו מדרד:
ואמה מכאן לקרנות וכן למקום הילוך דהרי'
על ו' מקום המערכה ושל שלמה כ' על ב'
מקום המערכה עשה ממנו ג' רצעות של ו'
רוחב נשאר שתי אמות בארך עשרים חזק
ג' הרצעות לרחבו ולחיתוכי' רבעות של שש
ששו' נמצא בכל אחת ג' חיתוכי' רבעות של
שש שש דרי' תשע ועוד נשאריו בכל אחת ב'
אמות בארך עשר קרוב ו' אצל ו' דהרי' ו'
ו' דרי' חיתוכי' רבעות ועוד צריך הרצעה
הארכה עשרים ורחבה ב' ותמצא ו' על ו' דהרי'

ו' א"ב אמות ו' אמות נמצא של משה אחד מי"א כשל שלמה ומגיע לחשבון י"א
אלפים עולות ותו' אל ובתוכהו כתיב בקר כ"ב אלה וצאן כ"ב אלה: **והואילא'**. מקום
מערכת של מזבח: **שתי' עשרה**. אלא רביעית רבעיה שלמנו מאמצעיתו מדרד: **ורבי'**
יוסי'. דאמר דברים ככתב: כ' גמיר' ג"ש. דרבעו רבוע בגובהה הוא דגמיר' ולא מרביע
דיחזקאל אלא מרביע דכתיב במזבח תפנינו ורנאו ג' אמות קומתו כ' (שמות כז)
ובמזבח הנחשת כתיב: **ונאמר** לחלן רבוע. במזבח הזהב אמה ארכו אמה רוחבו רבוע
ואמתים קומתו (שם ל.) אף כאן נבוכו' **פי' שנים** **באמצעיתו** דהרי' ו' אמות ובספא' מפרש
ר' יוסי מאי ו' קומתו: **והלא'** כבר נאמר וקומה ח' אמות. דאין גובה היקף הקלעים
של חצר אלא ח' אמות: **אפשר** כן. שהיא כיון בראש המזבח והעבודה בידו כו': מה
פשטן. צריך קלעים לחצר סביביו מוקף גובה' ג' אמות דהא הכי הוה גובהה דכתיב
(שם כז) אמות אורך הקרש א' מזבח. צריך היקף לכדי' ג' אמות: **ואומר'** קלעים מ"ו
אמה

משכן עשר אמות. תימה כיון דאיכא היקשא גזירה שוה דרבות למה
קלעים ט"ו אמה אל הכתף. פי' בקונטרס וקסיד' בגובה קאמר ויהי' לכל החצר וקשה לרית היכי מצי למימר דאגבא קאי הוא מוכח דאין בהדיא דברכתה מיירי
דקדשיב מעיקרא היקשא קל לפאת ים ומחשם שחט ואחר כך מפרש שמע עשרה אמה קלעים לבתח שסאלל השער ולפתח השנית חמש קלעים ואחר כך לשער החצר מסך

עשרים

עשרים אמה ובשמעתא קמייתא דעירובין (דף ב) קשה טפי דפריך בין לרבנן בין לר' יהודה לילפול מפתח שער החצר ופ' שם בקונטרס שני לשונות ופ' בלשון שני דפריך שחיטב פתח ברחב עשרים ומשני פתח שער החצר איקרי פתח כמאמא לא איקרי ואיבעית אלאמא כי כתיב חמש עשרה בגובהה כתיב והכתיב וקומה ה' אמות בגובהה כתיב ויבחרה מובה הנחשת ופ' שם בקונטרס דהיינו בר' יוסי דשמעתין וזו היא תימה

דלא מצנין למימר חמש עשרה אמה בגובהה כתיב אלא ברחבה כדפרישית עוד קשה דאי מרחבה פריך ביה הוה ליה לאמקווי רבוע מאי קמיאי הרחב מעשר אמות יעמט גילף מפתח שער החצר כיון דער השתא אייזי בגובהה ועוד לר' יהודה אמאי הוצרך להקשות מפתח החצר פתח אולם דקאי ביה הוה ליה לאמקווי רבוע מאי קמיאי מפתח החצר התנן יש לו צורת הפתח א"צ למעט חצר צורת הפתח הוה ליה שהיו העמודים משני צדדים וכלונסות עד גביהן הקלעים תלויין בקוין ואמרו בסמוך (קטן) כי פריך ר' יהודה מפתחו של אולם גמר והתנן וכו' לא משני שאני פתחו של אולם הד"ל צורת הפתח ורובע"כ צ"ל דכיון דאליבא דרב קיימא לא משני הכי דאידו נתי מנחם דרב בסמוך (קטן) כי פריך ר' יהודה טעמא פריך (ושפיר) השתא ועוד דשער חצר לא ה"ל צורת הפתח שהכלונסות היו על הוהן שקבעין בעמודין מבחוץ ואמרין התם בפ"ק (דף יא.) צורת אפתח שעשהו חזק חצר לא עשה כלום ומפרש רבינו דמגוביה פריך התם דלא יחשב פתח ביתה מה אמות ומסתברא היא לן טפי למילף מפתח החצר ממאי דגילף מפתח החיכל דפתח המשכן על כרחין שלא כיון איקרי חצר אהל מועד ויחידוש הוה דלא הוה ליה גיפופי שהיה פרוץ לפניו במלואו הלכך פתח החיכל שהיה במקומו לזמא שלא כיון נמי איקרי פתח ובתר הכי גרס איבעיתא קלעים ט"ו אמה וכו' כתיב וקומה ברוחב ה' אמות משפת קלעים ולמעלה וזהו שינויא ברבי יוסי דהבא ולי"ט אמה בגובהה חציה רבעו וגם לא גרס אל הכתף דלא קאי חמש עשרה כדכתיב בקרא דהחזיתא מיתוקטאט ברחבה לא פירש הוה כלומר הקלעים היו גבוהין חמש עשרה שלא יראה עבודה שבדיו כרבי יוסי דאמר מובה ר' אמות

הא: אמות דאי משפת מובה ולמעלה דאי קרא דמייתי וקומה ברוח ה' אמות (היינו) לחוכיה גובה פתח כ' אמה היינו הווא דכתיב בני מסך בסוף ויחזקאל ומפרש דמשפת קלעים ולמעלה קאמר שהקלעים היו גבוהין סביב החצר צפון ודרום ומערב וכן לצד המזרח (ושכמו) שהקלעים היו ט"ו רוחב מימין הפתח וכן השמאל הפתח כמו כן היו גבוהין ט"ו אמה וזה מסך הפתח כתיב רוחב כ' אמה וקומה ה' אמות ברוחב לעומת קלעי החצר פירוש שהמסך כל רוחב כ' היה גובה ה' אמות משאר קלעי החצר אשתכח המסך גבוה כ' וזו היא אמת גבוהה של פתח הפתח שיניא בחרא ליתיה אלאל לרבנן דהא לרבי יהודה לא מתוקם כלל ואע"ג דקאי התם לשנויי לרבנן ולרבי יהודה שיניא קמא יתיישב לרבי יהודה דשנוינן פתח כ' אמה לרבי יהודה נמי לא מיתוקם הווא שיניא כרבי יוסי דהבא אלאל כרבי יהודה דפליג עליה דהבא בשמעתין גרסי' מה משכין י' אמות אף מובה י' אמות לרבי יוסי ולא גרסינן נמי אל הכתף ולא קראי מיייתי וברבייטא דמלאכת המשכן לא גרסינן כלל קלעים ט"ו במילא דר' יוסי ופירשה בעלמא הווא כלל הקלעים וט"ו אמות שלא יראה חורן ועבריה בידו ומה ת"ל ה' אמות משפת מובה כו' ור"ת מפרש בספר הישר דלשמואל עצמו פריך גילף מפתח שער החצר מנא ליה דרשחטו פתח אלה מועד אפתח היכל קאי ואי אפשר לומר כן כלל דכמוכתיב במה קראי בפרשת אלה פקודי ובשאר מקומות וקצת קשה לפירוש ר"ת דפריך מנחה חמש דמאי משני פתח שער איקרי פתח כמאמא לא איקרי כיון דקראי שער כ"ש דאיכרי פתח דפתח קטן משער עוד גילף מפתח עזרה שנקרא פתח (ביחזקאל מא) היה גבוהו עשרים: **הכי** קאמר מובה אבנים שעשה שלמה חרות מובה הנחשת. תימה דבפ' במה להבניה (שבת דף נה.) הובחין ויעמוד אצל מנחת מובה הנחשת מי היה אמר לון הקב"ה תתחילו ממקום שאומרים שירה לפני בכלי נחשת ואמאי לא אמר כי ברא יו"ל דנחתה חורן ויבחרה מובה הנחשת כלל: **מורה** רבי יהודה בדמים. תימה מאי קס"ד מעיקרא דאי קרן ורבעו יסוד מעבקי: **קדשים** קלים מנין. תימה דלא יליף מדיקשא מאת התורה: **אתניא** מדרשא דרבי יוסי. תימה ל"ל ג"ש קדוש קדשים ועוד (קדשים קלים) גופה גילף ממעשר וכי תימא מה למעשר שכן טעון ירדו ובספ וצורה בכור ויביח ועוד דבהאי קרא דמייתי דמקוש מעשר לכבוד רבי נחמי חטאת ואשם דתינא בספרי פירש ראה אנכי בקרבם וצאנכם אלו חטאות ואשמות וכן בקרא דלא חוכל לאכול בשעריך דירש פתח ברתא דמכות (דף ק"ה) בקרר וצאנך אלו חטאות ואשמות: מאי

עשרים אמה ובשמעתא קמייתא דעירובין (דף ב) קשה טפי דפריך בין לרבנן בין לר' יהודה לילפול מפתח שער החצר ופ' שם בקונטרס שני לשונות ופ' בלשון שני דפריך שחיטב פתח ברחב עשרים ומשני פתח שער החצר איקרי פתח כמאמא לא איקרי ואיבעית אלאמא כי כתיב חמש עשרה בגובהה כתיב והכתיב וקומה ה' אמות בגובהה כתיב ויבחרה מובה הנחשת ופ' שם בקונטרס דהיינו בר' יוסי דשמעתין וזו היא תימה

אפה אל הכתף, ומה תלמוד לומר 'חמש אמות, משפת מובה ולמעלה. ומה תלמוד לומר 'שלש אמות קומתו, משפת סובב ולמעלה. ורבי יהודה, פי גמיר גזירה שוה, ברחבה הוא דגמיר. ולרבי יהודה, הא קא מיתחיו כון. נהי דכון מיתחיו, עבודה דכידו לא מיתחיו. בשלמא לרבי יהודה, היינו דכתיב 'קידש. אלאל לרבי יוסי, מאי קידש. להעמיד בה מובה. בשלמא לרבי יוסי, היינו דכתיב 'קטן. אלאל לרבי יהודה, מאי 'קטן. הכי קאמר, מובה אבנים שעשה שלמה תחת מובה הנחשת, קטן הוה. כמאי פליגי, מר סבר, דנין חוץ מחוץ, ואין דנין חוץ מפנים. ומר סבר, דנין כלי מכל, ואין דנין כלי מבנין. אמר רבא, מודה רבי יהודה בדמים. דתניא, רבי יהודה אומר, כוס אחד היה ממלא מים התעורבות, ושופכו על גבי מובה, שאם ישפך דמו של אחת מהן, נמצא זה מבשרו. ואי סלקא דעתך, סבר רבי יהודה, בוקה עזרה מיקדשא, הא איתעבידא ליה מעויותיה. ודלמא, משום דקסבר, שפיכה מפה האדם בעינו, אם כן, נשקליה ונשפיד ליה אדוכותיה. ודלמא, משום דבעינו מצוה מן המוכרח. אמר רבי אלעזר, מובה שנופם, אין אוכלין בגינו שירי מנחה, שנאמר 'ואכלוה מצות אצל המזבח'. וכי אצל המזבח אכלוה, אלאל בזמן שהוא שלם, ולא בזמן שהוא חסר. אישפכו, שירי מנחה. קדשי קדשים, מנול. (תלמוד לומר קדש קדשים) [אתניא, קדש קדש]. קדשים קלים, מנול. יוסי. דתניא, רבי יוסי אומר, שלשה דברים משום

הא: אמות דאי משפת מובה ולמעלה דאי קרא דמייתי וקומה ברוח ה' אמות (היינו) לחוכיה גובה פתח כ' אמה היינו הווא דכתיב בני מסך בסוף ויחזקאל ומפרש דמשפת קלעים ולמעלה קאמר שהקלעים היו גבוהין סביב החצר צפון ודרום ומערב וכן לצד המזרח (ושכמו) שהקלעים היו ט"ו רוחב מימין הפתח וכן השמאל הפתח כמו כן היו גבוהין ט"ו אמה וזה מסך הפתח כתיב רוחב כ' אמה וקומה ה' אמות ברוחב לעומת קלעי החצר פירוש שהמסך כל רוחב כ' היה גובה ה' אמות משאר קלעי החצר אשתכח המסך גבוה כ' וזו היא אמת גבוהה של פתח הפתח שיניא בחרא ליתיה אלאל לרבנן דהא לרבי יהודה לא מתוקם כלל ואע"ג דקאי התם לשנויי לרבנן ולרבי יהודה שיניא קמא יתיישב לרבי יהודה דשנוינן פתח כ' אמה לרבי יהודה נמי לא מיתוקם הווא שיניא כרבי יוסי דהבא אלאל כרבי יהודה דפליג עליה דהבא בשמעתין גרסי' מה משכין י' אמות אף מובה י' אמות לרבי יוסי ולא גרסינן נמי אל הכתף ולא קראי מיייתי וברבייטא דמלאכת המשכן לא גרסינן כלל קלעים ט"ו במילא דר' יוסי ופירשה בעלמא הווא כלל הקלעים וט"ו אמות שלא יראה חורן ועבריה בידו ומה ת"ל ה' אמות משפת מובה כו' ור"ת מפרש בספר הישר דלשמואל עצמו פריך גילף מפתח שער החצר מנא ליה דרשחטו פתח אלה מועד אפתח היכל קאי ואי אפשר לומר כן כלל דכמוכתיב במה קראי בפרשת אלה פקודי ובשאר מקומות וקצת קשה לפירוש ר"ת דפריך מנחה חמש דמאי משני פתח שער איקרי פתח כמאמא לא איקרי כיון דקראי שער כ"ש דאיכרי פתח דפתח קטן משער עוד גילף מפתח עזרה שנקרא פתח (ביחזקאל מא) היה גבוהו עשרים: **הכי** קאמר מובה אבנים שעשה שלמה חרות מובה הנחשת. תימה דבפ' במה להבניה (שבת דף נה.) הובחין ויעמוד אצל מנחת מובה הנחשת מי היה אמר לון הקב"ה תתחילו ממקום שאומרים שירה לפני בכלי נחשת ואמאי לא אמר כי ברא יו"ל דנחתה חורן ויבחרה מובה הנחשת כלל: **מורה** רבי יהודה בדמים. תימה מאי קס"ד מעיקרא דאי קרן ורבעו יסוד מעבקי: **קדשים** קלים מנין. תימה דלא יליף מדיקשא מאת התורה: **אתניא** מדרשא דרבי יוסי. תימה ל"ל ג"ש קדוש קדשים ועוד (קדשים קלים) גופה גילף ממעשר וכי תימא מה למעשר שכן טעון ירדו ובספ וצורה בכור ויביח ועוד דבהאי קרא דמייתי דמקוש מעשר לכבוד רבי נחמי חטאת ואשם דתינא בספרי פירש ראה אנכי בקרבם וצאנכם אלו חטאות ואשמות וכן בקרא דלא חוכל לאכול בשעריך דירש פתח ברתא דמכות (דף ק"ה) בקרר וצאנך אלו חטאות ואשמות: מאי

זבחים. פרק שישי - קדשי קדשים דף סא עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ) רש"י תוספות

ו' ישמעאל. דילין בשר מדם בתרייתו רבנן. ואיבעית אימא. בתרייתו נמי בקשר
 קרשים: ושני מקומות. לאו לאחר שנטעו דנסחלק המזבח אקמור אלא חד מיניהו
 כדאייתא בעמוד המזבח נטו כמבשפטו. וחד לאור שפדקו קרשים וקלעי החצר ועדיין
 המזבח במקומו וקודם שיעמידו ליום את משכן דנטק הבא לאו דוקא נטק דלא
 משבח לה שהרי קודם שיהיו בני קהת נושאי
 המזבחות היו חונן בני גרשון ומררי נושאי
 המשכן ומקמין אותו ובסעיפתם היו מורידין
 את המשכן תחילה ונושאין בני גרשון ומררי
 אתו דכל אחד רבני קהת אתרו שני דגלים כי
 שיהו קודמין בני גרשון בתציתו ומעמידין את

המשכן לפני בוא בני קהת כרכתים אחר מסע דגל בני יהודה והורד המשכן וגר המדבר (י' ואחר שני דגלים כתוב (שם) ונסעו הקהתים נושאי המקדש והייני ארחן ומבוחות וכלי הקדושת והקומי בני גרשון את המשכן עד בואם שני בני קהת ועד אי בשש את הסדר ומורת לה דיכי שחתי קרבות קרש שעמידו משכן אד אמד באיחו מקומן (לעיל דף נוה) בשלמים ששחטן קודם שעמידו ליום כר פסולין ואי גרסת לה מוקי לה בששש את הסדר והזהו דאיהו מקומן שלמים דקא קאמר משום דכתיב בזה (ויקרא ג) ושחטו פתח אהל מועד ולא יליף שאר קדשים מנייה: מניו

אחריה חתור מרלא קרי ליה נחלה כדאיתא בפ"ק דמגילה (דף ז.) שמעתי שמקריבין בבית
שמעאל ברבי יוסי והוא דלמקמן רבי ישמעאל בן אלעזר בר פלוגתיה דרע"ע אבל מ"מ
היה חתור ליה דשמאל נפקא ליה מקושר אחרינא וחרב בר דיוסי מפרש דרבי ישמעאל סבר
נחלתיה חתור והוינו שמעון דדרש שנתא וזו נחלה זו ירושלמי ומגילתו קרישוי ליתן
עון ב' ואין נראה כלל שהרי מוכיחים בדבוב וגבעון והתירו הבמות ור' שמואל הוא יב"ר
בבמות ואפי' מאן דאית ליה לא קדשה מצו סבר דאין אחריה חתור וכן משמע פ"ק דמגילה
ס' אין אחריה חתור ואמאי דוד חבא דאן קאמר דהם בנאי' אן קדשה לעיתיד לבא א'
הבמות החרב ביה ממתנייהו דמגילתו דלמקמן פ"ק דמגילה (דף קסב) דר' ירמיה
לא קדשה אל קדש ארדיי ביקח אלא ריהטא דהש"ס משום דאירי קדושה ראשונה קדשה
ד' משווי להו אחרדי ובפ"ב דערכין (דף לב) גבי מקיש באתם בימי עזרא לביתם בימי
פ"ק דתהלין (דף קה) קסבר לא קדשה גבי בית שאן רבי ישמעאל דהבא רבי יוסי דסור
מ' מעלה במון הלא לעולם אימאן ק' דסבר לא קדשה אלא אן אחריה חתור כדפי' ויל'
דיכול לבנות מבזבב במקומו קריב עול ב' מיירי ד' איתן קבטת לא בעי מבזבב כדפי'
דקדשה בברייתא דסדר עולם ויש חילוק כדפי' לעיל דאפילו בטלה קדושה חתור קדושה
(גדה דף מז) א"נ א' ידידה הוא דרביה דהבא משמיה דרבי ישמעאל ואי' למאי גרס
ל' לעיל דאפשר אפילו לא בטלה קדושה חתור קדושה הארץ בטלה דרבי יוחנע
ל' עולא קדש ותרומה במון הוא דרבנן שבעת יתי לרבי יהושע כבמה דוכתי דאמר
ל' במה לא חתירי בתרומה אבל לעיל דאמר איפכא אתי שפיר כמו בוב ובעון ובעון
דברים בלבד כולן יעלו העיגולין ור"א דמספאק ליה בפרק ידיעת הטומאה (שבעות דף
נב) ומאן מעשרין מעשר עני בשביעית דקסבר לא קדשה מיהו אן ראיא משום דהרבה
(א' קדש) נפסלין פ"י בקוטרס קס"ד מפני טהרה חתומה הוא מוקרנין זבין ומצורנין
ל' שבעת ארזי מועד אל מועד נפסלין קאמר לא משום דמפסלי חתומה הוא אלא
אלא טהור קלעי חצצר לחוד נפסלין קדשי קדשים בירגא דבהרוא מבזבב פ"י שתי הלחם
ס' מפסלי בירגא נכסז אהל מועד הוא לאו דוקא לענין מחנה שכבה אבל לגבי קדשים
נכסז אהל מועד הוא דמתניהו קיימא ברגלי השבטים כדכוחב (א' פ"ק דר"ק קטז)
ל' שבעת מקושר דמירי קדשים ליה שפ"י שאן מבזבב במקומו: **קמ"ב** ר' שמואל הוא
קרא בעי': **קדוש** שיעמידו המשכן. פסלי' לאו דוקא קודם אלא לאחר שהעמידו הכל
ואנכיל קדשי קיימא ולא תחילה נוסעין בני גשון ומעמידו המשכן ואח"כ בני קות
משכן הוא אמרן (דף סב) ש' שלמים ששחטן קודם פתיחת ההיכל פסולין ור' שלמים
ל' (א) לא היה שוחט עד ששמוע בעי הגורל שפנפתו אלמא לפני שכן קרנבת שאן
שלמים וג' אן לומר בשלמים שפיתורו אינו פסול ד' מורגנין אלא אפ"ה שגם הכתוב לעכב דאן
למאנן מן התורה אינו ראוי לפתח אהל מועד דפסול דרבנן חייב בחוץ ואפילו בפסול
ד' ודכחה דשאר קדשים נמי פסולין בפנים קודם פתיחת דלתות ההיכל יא' כשיירן א"כ
בשלמים אלא עול לא ירד אמאי פסור בחוץ אלא דאן בשאר קדשים נמי פסולין אם לא
ד' א"נ' דשאר קדשים אן נפסלין מן התורה דמי לקדשי קדשים ששחטן בדרום פ"ק
דשיירן אבל לר"ש לא ירד כדאיתא התם א"כ הוא דשני שעירי דפטר בחוץ כרבי יוחנה
ל' שבעת חתיה העמידו המזבח וקלעי חצצר התיר וקאמר שהעמידו אהל מועד שיעמידו
רינן נסעז אהל מועד הוא לגבי מחנה שכבה אלא דאן קדשי שהעמידו אהל מועד אלא
עד הוא ואפי' שפרק המשכן ור' פסלי' חצצר חתומה במקומו. ברי':

ולאחר

שיפרקו הלחם את המשכן. אבל המזבח וקלי' החצר במקומן אבל נסע מכל וכל אין מנחה שכניה קיים לבני קדשי קדשים כדפרי' ולחם הפנים נפסל ביוצא בדמור הותם במסולק מסידור השלחן דכ"ע לא פליגי דנפסל ביוצא ועוד דאי נפרק מכל וכל תיפוק לי' דמטעם פגומת המזבח וא"ת ובמנחות (דף עזח.) אמאי תלי טעמא ביוצא בלחם הפנים תיפוק לי'

משום פגומת המזבח וא"ת חזרו והעמידו בו ביום ואז יאכלוהו הא כיון שנדחה אינו חזר ונראה לאכול וב"ת דח' מותר עממי נקט א"כ הכי דייק ה"ם ש"מ יש סילוק מסערת בלילה דאי ס"ד ביום מאי איריא משום יוצא תיפוק לי' דאפיסול ליה בלילה וי"ל דודאי סילוק מסערת פוסל או משום יוצא או משום פגומת המזבח והתם דייק אם היה נפסל משום לינה קודם סילוק נמצא דלא היה המסע פוסל: **אע"פ** שנסע אהל מועד הוא. וא"ת בפ' שתי הלחם מנחות דף ע"ח. דמעיקרא פליגי דהפנים המזבח במסולק אך נפסל במסעות דנ"ד אינו נפסל דרש מדכתיב ותסע אהל מועד אע"פ שנסע אהל מועד הוא אפילו למתנה שכניה ואידך הווא לרגלים אתא אמאי לא משני דאיצטריך לדרשא דהפנים לא למתנה ישראל דקיים כדאמר פ' בתרא (לקמן ק"ו) ותירץ ה"ר חיים דלפי סברתו קמחור ליה דס"ל דלא צריך קרא לדרשא דהוא אלושרא דפ' בתרא קיון דאת ליה דהפי' כי ליבא לא מזבח ולא קלעים אפי' לחם הפנים שהוא קדשי קדשים לא מיפסיל דקרינא ביה מנחה שכניה קיים ולכן משני דלדגלים הוא דאתא וא"ת הכי תיסק אדעתא למימר הותם דמסולק כשר ביוצא מ"מ הא מסולק מיפסיל בפגומת מזבח וכי תימא כשחזרו והעמידו המשכן בו ביום ואיך יאכלוהו זה כיון שנדחה שוב אינו חזר ונראה וי"ל דלא קיימא דאמאי מסקנא א"כ אפי' בשעת שנשאו בכתף מזבח הוא כיון דאמר אע"פ שנסע אהל מועד הוא: **ארבע** אמות מן הדרום דו' אמות זה המעבר. כך גירסת הקונטרס וקשה לר"ת דא"כ היה המזבח ד' אמות בחלקו של יהודה דמסתמא בבית ראשון לא היה יסוד לקרן דרומית מדרוזת לפי שלא היה בחלקו של טורף כדאמר פ' איהו מקומן (לעיל ע"ג) ואם ביה של הוסיפו בדרום א"כ בגו בחלקו של יהודה וגרס ר"ת מן הצפון כשר המעבר דהכי תנן בגמ' מדרות (פ"ג מ"א) וקשה דהא מסקי' מתוך דמשום שיתין הוסיפו שיחא

הבור קלעו המזבח ושיתין בדרום היו כרתנן בפריקין (לקמן סג.) בג' דברים היתה קרן מערבית דרומית משמשת למעלה ניסוך המים ודיין ועוד תנן במסכת מדות (פ"ג מ"ג) מקום היה שם אמה על אמה וטבלא של שיש עליה שבה יורדין לשיתין ומצינו למדיחא ברוח מערבית היה לצד קרן דרומית אבל קשה עוד גמאי מבעילה פרק ולד חטאת (דף יא.) ומיית' ליה בסוכה פרק לולב (דף מט.) לול קטן היה בצד מערבו של כבש אחד לשבעים שנה פריח כהונה יורדין לשם ומביאין משם יין קדש לכך נראה בגירסת הספרים וגרסי' דרום ומערב ובבית ראשון היה לחם יסוד לדרום שהיה משוך בחלקו של טורף וזין מרחו מדרוזת שלא נשתנה שהיה בלא יסוד (עד) חלקו של יהודה כמו בבית שני וקראי דנמעטא בפרק איהו מקומן (לעיל דף גג.) קרן שאין לה יסוד משום בית שני נאמרו אי נמי אף בבית ראשון לא חשיב קרן דרומית קרן כיון דלא הוה ליה יסוד משו צדדין כגון בעד מזרח א' ימי לפי שהיה עתיד להיות בלא יסוד בבית שני עתיד להיות בלא יסוד בבית ראשון:

ולאחר שיפרקו הלחם את המשכן. מהו דתימא, איפסיל להו ביוצא, קא משמע לן. ואימא, הכי נמי. אמר קרא ונסע אהל מועד, אף על פי שנסע, אהל מועד הוא. אמר רב הונא אמר רב, מוֹבַחַּ שֶׁל שִׁילָה שֶׁל אֲבִנִים הָיָה. דְּתַנִּינָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר, מִה תִּלְמֹד לִמֹּר 'אֲבִנִים' 'אֲבִנִים' 'אֲבִנִים', שֶׁשֶׁל פְּעָמִים. אַחֲרֵי שֶׁל שִׁילָה, וְאַחֲרֵי שֶׁל גֹּב וְגִבְעוֹן, יָבִית עֹלָמִים. מִתִּיב רַב אָהָא בַּר אֲמִי, אִשְׁתִּידַּח מִן הַשָּׁמַיִם בִּימֵי מֹשֶׁה, לֹא נִסְתַּלְקָה מֵעַל מוֹבַחַּ הַנְּחֹשֶׁת אֶלָּא בִּימֵי שְׁלֹמֹה. וְאִשְׁתִּידַּח בִּימֵי שְׁלֹמֹה, לֹא נִסְתַּלְקָה עַד שֶׁבָּא מִנְשָׁה וְסִילְקָהּ. וְאִם אֵיתָא, מַעֲרֵקָא הוּא דְּאִיסְתַּלַּק לִיה. הוּא דְּאָמַר כִּרְבִּי נְתָן, דְּתַנִּינָא, רַבִּי נְתָן אָמַר, מוֹבַחַּ שֶׁל שִׁילָה, שֶׁל נְחֹשֶׁת הָיָה, חֲלוּל וּמָלֵא אֲבִנִים. רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק אָמַר, מָאִי לֹא נִסְתַּלְקָה, לֹא נִסְתַּלְקָה לְכַפֻּלָּה. מָאִי הוּא. רַבִּנּוּן אָמַר, שְׂבִיבָא הוּהוּ מְשֻׁדָּרָא. רַב פִּפְא אָמַר, אוּשְׁפִּיזָא הוּהוּ נֶקֶט, וְיִמְנִין הֵבֵא וְיִמְנִין הֵבֵא. תַּנּוּ הַתָּם, וְכִשְׁעֵלוּ בְּנֵי הַגּוֹלָה, הוֹסִיפוּ עָלָיו אַרְבַּע אַמּוֹת מִן הַדְּרוֹם וְאַרְבַּע אַמּוֹת מִן הַמַּעֲרָב, כְּמִין גִּמָּא. מָאִי מַעֲמִינָא, אָמַר רַב יוֹסֵף, מְשׁוּם דְּלֹא סַפֵּק. אָמַר לִיה אַבְי, הַשְׁתַּמָּא מְקַדֵּשׁ רֵאשׁוֹן, דְּכִתִּיב בִּיה 'הַיְּהוּדָה וַיִּשְׂרָאֵל רַבִּים כְּחוֹל אֲשֶׁר עַל (שְׁפַת) הַיָּם, סַפֵּק. מְקַדֵּשׁ שֵׁנִי, דְּכִתִּיב בִּיה 'כֹּל הַקָּהָל כְּאֶחָד אַרְבַּע רִבּוּא', לֹא סַפֵּק. אָמַר לִיה, הַתָּם, אִשׁ שֶׁל שְׁמִים מְסִיעֶתָּהּ, הֵבֵא, אִין אִשׁ שֶׁל שְׁמִים מְסִיעֶתָּהּ. כִּי אָתָּא רַבִּין, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן פִּי מְשׁוּם בַּר קַפְרָא, שִׁיתִין הוֹסִיפוּ. מַעֲרֵקָא סְבוּר, מוֹבַחַּ אֲדָמָה' שְׁהוּא אֶטּוּם בְּאֲדָמָה. וְלִכְסוּף סְבוּר, שְׁתִּיהָ כְּאִכְיֵלָה, וּמָאִי מוֹבַחַּ אֲדָמָה', שְׁהוּא מְחוּבָּר בְּאֲדָמָה, שְׁלֹא יִבְנֶנוּ לֹא עַל גִּבֵּי כִּיפִים וְלֹא

מהו דתימא, כ'לומר ולא אכילה משנעקר המזבח אתא לאשמעינן אלא אכילה קדשי קדשים בלא קלעים אתא לאשמעינן דלא תימא כיון שנסתלקו קלעים יש כאן פסול יוצא: אבנים ג'פ. אם מזבח אבנים וגו' מזבח אבנים לא תניף וגו') אבנים שלמות תבנה וגו': גוב ונבעון. חד חשיב להו דרשניה במה ואינן קדושים: לא נסתלקה. אבשעת

המסעות כופין עליו פסכתו ומניחין אותה במקומה: אלא בימי שלמה. שנסתלקה משם למזבח אבנים עשה שלמה: עד שבא מנשה וסילקה גרס: ואם יוצא מעיקריה הוא דאיסתלק. משדוקה המשכן בשילה ובגו מזבח אבנים הוזהק להסתלק ממזבח של נחשת: הוא דאמר. רב הונא דאמר כרבי נתן הוא דלא אמר' הוא דאמר כר"א בן יעקב משום דר' נתן הוא דשמעי' ליה בהדיא מעשה היה קב אבל מדר"א בן יעקב לא שמעינן אלא דהוכשר בשל אבנים: לא נסתלקה לכפלה. שתהא בטילה ממזבח הנחשת לגמרי: שביבא הוה משריא. כשהיו מקטירין על של אבנים היו זיקים ולהבות יוצאות מאש שמים שעל מזבח הנחשת של משה שאף הוא מונה שם: תנן ה"ם. במסכת מדר' ד' יסי אומר: שביבא הוה שלמה לא היה אלא כ"ח כונס ועולה יסוד וסובב ומקום קרנות ומקום הילוך עד שהיה מקום המערכה כ' על כ' וכשעלו בני הגולה הוסיפו עליו כ' נמצאו יסודו ל"ב על ל"ב ומקום מערכתו כ"ד על כ"ד: גמא. גימל יונית עשויה כמין כף פשוטה שלנו כדפרישית דרום ומערב: הא. במקדש שני אין אש של שמים מסייעתן כדלפינן בפ"ק דימאן (דף כא.) וארצה בו ואבדו מחוסר ד' אלו ד' דברים שחסר מקדש שני ואש אחד מהן ואמרין הותם מיהו היה סויע לא מסייעא: שיתין הוסיפו. קרן מערבית דרומית הוסיפו למשכבה לדרום ולמערב ששם היה מנסכין נסכים כדאמרין (התם) במנחי' דלקמן (דף סג.) ובימי שלמה היה כמין בור כרוי אצל המזבח באותה זווית לירד דגססכין בתונו יורדין מן המזבח לתוך הצפה ושוותין שם דום קלטו אותו הבור לתוך המזבח ועשו נקבים כנגדן בראש המזבח לירד הנסכים שם: אטום באדמה. שלא היה חלול: שתי' כאכילה. מה אכילה מתעכלת במזבח אף שתייה תבלע במזבח:

אמר

הבור קלעו המזבח ושיתין בדרום היו כרתנן בפריקין (לקמן סג.) בג' דברים היתה קרן מערבית דרומית משמשת למעלה ניסוך המים ודיין ועוד תנן במסכת מדות (פ"ג מ"ג) מקום היה שם אמה על אמה וטבלא של שיש עליה שבה יורדין לשיתין ומצינו למדיחא ברוח מערבית היה לצד קרן דרומית אבל קשה עוד גמאי מבעילה פרק ולד חטאת (דף יא.) ומיית' ליה בסוכה פרק לולב (דף מט.) לול קטן היה בצד מערבו של כבש אחד לשבעים שנה פריח כהונה יורדין לשם ומביאין משם יין קדש לכך נראה בגירסת הספרים וגרסי' דרום ומערב ובבית ראשון היה לחם יסוד לדרום שהיה משוך בחלקו של טורף וזין מרחו מדרוזת שלא נשתנה שהיה בלא יסוד (עד) חלקו של יהודה כמו בבית שני וקראי דנמעטא בפרק איהו מקומן (לעיל דף גג.) קרן שאין לה יסוד משום בית שני נאמרו אי נמי אף בבית ראשון לא חשיב קרן דרומית קרן כיון דלא הוה ליה יסוד משו צדדין כגון בעד מזרח א' ימי לפי שהיה עתיד להיות בלא יסוד בבית שני עתיד להיות בלא יסוד בבית ראשון:

ולא

זבחים. פרק ישישי – קדשי קדשים דף סב עמוד א – מתוך מהדורת “אבן ישראל” (שטיינזלץ) – רלא

אמר רב יוסף לאו היינו דתניא ב' רב יוסף חלה ונעקר למדור ופעמים שאמר דבר ונזכר ששנה היפר וחזר בו (נגידים דף מא.) וזכא זכי אמר זכיי אמרינן לעיל משום אש של שמים מסייעת לא להוצרכו ליתור: לאו היינו דתניא. שאנשי בנסת הגדולה הגיעו לסוף מדותיו וקראו כל מקום המקדש למזבח מה שלא נגלה לשלמה: והכתוב הכל בכתב.

שכל מקומות הקדושות ומדותיהן נכתבו לדוד אלמא במקדש ראשון נמי האי רלא עשאוהו גדול לא משום דלא נגלה לשלמה המקום במדותיו: אלא אמר רב יוסף קרא אשכב ודרש. שנאמר לדוד ששים אמה במקום המזבח ושלמה לא הבין לדריש דהם ודרשוהו וחסופי עליו לפי הצורך להם ולששים אמה לא הוצרכו דאמרינן לקמן מדת ארכו ורובו וקדושה מעבקי: מה בית ס' אמה. בדכתיב (מלכים א ו) ששים אמה ארכו אף מזבח עד ששים אמה ראו לו ומקדש המקום אם ירצה: בשלמא בית ידע אנשי בנסת הגדולה מה קדוש לעזרה כיה קדוש לחיכל: שנכירים צורתו. יסודות החומות: מנא ידעי. מקומו היכא: שלשה נביאים. חגי זכריה ומלאכי: אחד העיד להם על המזבח. שיש לו מלחמה עד ששים אמה: על מקום המזבח. היכן היה: שמקריבין אע"פ שאין בית. קדושת הבית קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא: שחתבה אשורית. שמתחילה ניתנה להם בכתב עשרי כתב נספחה בסנהדרין (דף כא:) וריבוע. אם אין המזבח מרובע: שכל מקום שנאמר המזבח לעבב. דהמזבח משמע כשהוא כן הוא דמקרי מזבח ואי לא לא ובקרב כתיב (ויקרא ו) קרנות המזבח וביסוד כתיב (שם) אל יסוד המזבח ובכבש כתיב אל פני המזבח (שם ו) והוא הכבש שהוא פניו של מזבח שעולים לו דרך שם כי היכי דחביב עד מרחות פני אהל מקום מנחת שחפתה שם ובריבוע כתיב (שמות כז) רבעו יהיה המזבח: אלא מפתח ביור לרבי ב'. דכתיב בהו המזבח הכי נמי דמעבכי לרבי אבא עשה ציורים של פרחים וציורים קולעים סביב למזבח כמו סידור וכיור. וזה כיור. ציורים סביב למעלה מאמצעה: אותו היום. שסך כהן צדוקי מי החג על גלגל ורגמגוה כל העם כדאמרינן בסוכה (דף מה:) בול של מילה. מלא אגרוף של מלח שמעתי: לא שכשר לעבודת. מלא אגרוף של זמן שקדתי פנים דלמא מקום מערכתה. קאמר מר. אמר ליה, מר דגברא רבה הוא, ידע מאי קאמינא. קרי עליהו, בני

נביאים, עלו עמיהם מן הגולה. אחד שהעיד להם על המזבח, ואחד שהעיד להם על מקום המזבח, ואחד שהעיד להם שמקריבין אף על פי שאין בית. במתניתא תנא, רבי אליעזר בן יעקב אומר, שלשה נביאים, עלו עמיהם מן הגולה. אחד שהעיד להם על המזבח ועל מקום המזבח, ואחד שהעיד להם שמקריבין אף על פי שאין בית, ואחד שהעיד להם על התורה שכתבה אשורית. תנו רבנן, קרן וכבש ויסוד וריבוע, מעבקי. מדת ארפו ומדת רחבו ומדת קומתו, אין מעבקי. מנהיג מילי. אמר רב הונא, אמר קרא 'המזבח', כל מקום שנאמר 'המזבח' לעבב. אלא מעתה, כיור לרבי, וסובב לרבי ויסי ברבי יהודה, הכי נמי דמעבב. דכתיב 'ותחתה אותה תחת פרפוב המזבח מלמטה', ותניא, איזהו פרפוב, רבי אומר, זה כיור. רבי ויסי ברבי יהודה אומר, זה הסובב. אין, דתניא, אותו היום נפגמה קרן מזבחה והביאו בול של מלח וסחמיהו, ולא מפני שקשר לעבודה, אלא שלא יראה מזבח פגום, שכל מזבח שאין לו קרן וכבש ויסוד וריבוע, פסול. רבי ויסי ברבי יהודה אומר, אף הסובב. תנו רבנן, איזהו פרפוב, בין קרן לקרן, מקום חילוף רגלי הפהגים, אמה. אמה, הפהגים, בין קרן לקרן היו אולי. אלא אימא, ומקום חילוף רגלי הפהגים, אמה. והכתוב 'ותחת פרפובו מלמטה עד חצי'. אמר רב נחמן בר יצחק, תרי הוו, חד לגוי, וחד לפהגים דלא נשתרקו. מדת ארפו ומדת רחבו ומדת קומתו, אין מעבקי. אמר רבי מני, ובלבד שלא יפחתו מלמטה ששעשה משה. וכמה, אמר רב יוסף, אמה. מוכחו עליה, 'חמש אמות ארך וחמש אמות רחב רבוע יהיה המזבח'. אמר ליה אביי, דלמא מקום מערכתה, קאמר מר. אמר ליה, מר דגברא רבה הוא, ידע מאי קאמינא. קרי עליהו, בני

דכור מעבב: איזהו פרפוב. וקס"ד אברוכו גובה קאי כרכוב לשון היקף חריץ עגולה כדאמרינן בבבלי שוחטן (תולין דף כה.) כל שעתי לגר לרכב: בין קרן לקרן. אמה רחב כשכני בין קרנות היתה עמוקה ורובלת גובה מעט היה סביב לה בשפת המזבח: מקום חילוף רגלי הפהגים אמה. השתא משמע דהיא היתה אמה של מקום חילוף: אמו כהנים בין קרן לקרן הוו אולי. והלא כשיגיעו לקרן הקרן מעבב מדקה: אלא ח"כ בין קרן לקרן וספוק חילוף רגלי הפהגים. כמין חריץ עמוק ממקום המערכת משפת המזבח סביב ומקף את מקום המערכת ורחבו של חריץ שני אמות אמה של בין הקרנות ואמה של מקום חילוף: והכתיב. גבי מכבר מעשה רשת נשתנהו תחת כרכוב מלמטה עד חצי הקוויף ומלמעלה לכוש כמין היקף של כברה והוא עשוי נקבים נקבים ככברה ורשת של דגים ונוגיע למעלה עד מוחת לכרכוב אלאמא מקום מזהב סביב היה בראש המזבח הכי קרי למכבר נתתן סביב הקרן תחת כרכובה: תרי הוו. שני סובבין היו לו למזבח ששעה משה: חד לגוי וחד לפהגים ולא נשתרקו. סביב הקרן משעלה שש אמות גובה לרבי יוסי דאמר לעיל (דף נט.) אמות גובהו היה היקף הבליטה קטנה חוגרתו סביב לגוי וזהו סובב וכיור דאפליגו ביה רבי ור' יוסי בר' יהודה לעיל ומתחת לאותו סובב נתנו המוכר ורחבו מגיע למטה עד חצי המזבח והוא היה סימן להבדיל בין הדמים העליונים לדמים התחתונים כדאמרינן באיזהו מקומן (לעיל דף גג.) מהאי קרא התורה נתנה מציצה בו: וחד לפהגים דלא נשתרקו. ולמעלה בראש המזבח הענקיין סובב כמין חריץ עמוק דרר מועט להיות להם שפתו היקף מעט קטן סביב שלא חילוף: ולמא מקום מערכתה קאמר. דהיי אמה שבין הקרנות ומקום חילוף מעטעטין בו אברים לכל עד שש היה אמה על אמה: בני

בַּמֶּלֶךְ נִדְמָה. וְסִדְרָה וּבִעֲרֹךְ פִּירֵשׁ גִּרְמָה בִּרְיֵשׁ כְּמוֹ נוֹתָן לֵאמֹר אֶת יְרִימְיָהוּ (בִּכֶּם פֶּתַח) וְרַב יוֹסֵף פֶּרִיךְ מִמֶּתִינִית שֶׁלֹּא יִהְיֶה עֵינִים יוֹצֵאִים: **אוֹרֵי** קִרְקַע מִפְּסִיקוֹ. קִרְקַע לֹא יִדְרֹק שְׂדֵה פֹרֵחַ אִמָּה עַל יְסוֹד וְאִמָּה עַל סוֹבֵב וּבִלְאֵל קָרָא הִיא צִרִיךְ אוֹרֵי מִשּׁוֹם שְׁנֹאמֵר שֶׁבִּיב כִּדְבַסְמוֹן אֵלֶּא דְּסִגִּי בִּמְשֻׁדּוֹ אֲבָל הַבָּא בְּעֵינִן אוֹרֵי גָדִל וְיִכְיֵר שְׂהוּא לְצוֹרֵךְ אוֹרֵי:

וַיִּבְנֵי קְטוּרֶהָ. בְּנֵי אֶחָתֶיהָ דְּרַבִּי טַרְפוֹן, הָיוּ יְתִיב קְטוּרֶהָ. פָּתַח וְאָמַר, וַיִּסְקֹף אֲבָרְהָם וַיִּצְחָק אִשָּׁה לְשִׁמְהָ יוֹחֵגִי. אָמַר יוֹחֵגִי, קְטוּרֶהָ פְּתִיב. קָרָה עֲלֵיהֶם, וַיִּבְנֵי קְטוּרֶהָ. אָמַר אַבִּי בֵּר הוּנָא, אָמַר רַב חֲמָא בֵּר הוּרָא, וַיִּזְרוּ שְׁעֵשֶׁה מִשָּׁה, אוֹרְבִּין אִמָּה וְרוֹחֲבִין אִמָּה, עוֹבְדִין כְּמַחֵק גֹּדֶשׁ סָאָה. אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה, כְּאִמָּה דְּרִימָה. אָמַר רַב יוֹסֵף, וְלֹא הֵינּוּ דְחִנְיָא, עַל הַעֲצִים

אָפֿשֶׁר עַל הָאָשׁ אִשֶּׁר עַל הַמִּזְבֵּחַ, שָׁמָּה יִהְיֶה עֵצִים וַיֵּצֵא מִן הַמִּזְבֵּחַ כִּסֵּם. תָּנִן הֵתֵם, כִּבֵּשׁ הָיָה לָךְ (לְרֹדוּמָה) (רֹדוּמָה) שֶׁל מִזְבֵּחַ, אוֹרֶךְ שְׁלֹשִׁים וְשֵׁתִים עַל רֹחֶב שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה. מִנָּה הָיָה מִיָּלָה. אָמֵר רַב הוּנָה, אָמֵר קָרָא וְשָׁחַט אוֹתוֹ עַל יָרֵךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפוֹנָה, שִׁיחָא יָרֵךְ בְּצָפוֹן, וּפְגִיזוּ בְּדָרוּם. אִימָא, יָרֵךְ בְּצָפוֹן וּפְגִיזוּ בְּצָפוֹן. אָמֵר רַבָּא, רַמִּי גִבְרָא אֲפִיחָה. אָמֵר לִיה אֲבִי, אֲדַרְבֵּהּ, תִּרְיִן וְאוֹתִיב גִּבְרָא. אָמֵר לִיה, 'רְבוּעַ' כְּתִיב. וְהָא, מִיבַעֲי לִיה דְּמַרְבַּע רַבּוּעִי. מִי כְּתִיב 'מִרְבָּעִי'. וְלִטַּעֲמֵיָהּ, מִי כְּתִיב 'רְבוּעִי'. אָמֵר לִיה, 'רְבוּעַ' כְּתִיב, דְּמִשְׁמַע הִבִּי וּמִשְׁמַע הִי. וְתָנָא, מִיִּיתָה לֵה מַחְבָּא, דְּתַנְיָא רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמַר, 'וּמַעֲלוֹתֶיהוּ פְּנוֹת כְּרִים', כִּל פְּנוֹת שְׂאֵתָה פֻּגְתָּ, לֹא יִהְיֶה אֱלָא דְרֵךְ יָמִין, וְלִמְלָחָה. וְאִימָא שְׂמָאל. לְמִדְּרָא, אִלְלָא דְרֵךְ, דְּתַנִּי רַמִּי בִּי 'חֻקִּיה' (חֻקִּיה) פֻּגְתָּה. יָם שְׂעִשְׂהָ שְׂלֵמָה, עוֹמֵד עַל שְׁנַיִם עָשָׂר (עַמּוּדִים) בָּקָר, שְׁלֹשָׁה פֻּגְתָּ צָפוֹנָה, שְׁלֹשָׁה פֻּגְתָּ יָמָה, וְשְׁלֹשָׁה פֻּגְתָּ נֶגְבָה, וְשְׁלֹשָׁה פֻּגְתָּ מִזְרָחָה, כֹּל פְּנוֹת שְׂאֵתָה פֻּגְתָּ לֹא יִהְיֶה אֱלָא דְרֵךְ יָמִין לְמִדְּרָא, הֵחָא, מִיבַעֲי לִיה לְגִפְיָה. אִם בֵּן, 'פֻּגְתָּ' / 'פֻּגְתָּ' לָמָּה לִי. שָׁאֵל רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹסִי בֶן כְּלֻנָּיָא אֵת רַבִּי יוֹסִי, אוֹמֵר הִיָּה רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי, אוֹרֵי יֵשׁ בֵּין כִּבֵּשׁ לְמִזְבֵּחַ. אָמֵר לוֹ, וְאַתָּה אִי אַתָּה אוֹמֵר בֵּן, וְהֵלֵא בָּךְ נֶאֱמַר 'וְעֲשִׂיתָ עוֹלוֹתֶיךָ הַבֹּשֶׂר וְהָדָם', מַה דָּם בּוֹרִיקָה, אִף בֹּשֶׂר בּוֹרִיקָה. אָמֵר לוֹ, שְׁאֵי אוֹמֵר, עוֹמֵד בְּצַד מַעֲרֵבָה וְזוֹרֵק. אָמֵר לוֹ, בִּשְׂהוּא וְזוֹרֵק, לְמַעֲרֵבָה דְּלוֹקָה הוּא וְזוֹרֵק אוֹ לְמַעֲרֵבָה שְׂאֵיָה דְּלוֹקָה הוּא וְזוֹרֵק. הָיִי אוֹמֵר, לְמַעֲרֵבָה דְּלוֹקָה הוּא וְזוֹרֵק, הֵתֵם, מִשּׁוּם דִּלָּא אֲפִשֶׁר. רַב קָפָא אָמַר, כִּי דָם. מַה דָּם, אוֹרֵי קִרְקַע מִפְּסִיקוּ. אִף בֹּשֶׂר, אוֹרֵי קִרְקַע מִפְּסִיקוּ. אָמֵר רַב יְהוֹדָה, שְׁנֵי כִבְשִׁים קָטָנִים וַיֵּצֵא מִן הַכִּבֵּשׁ, שִׁבְהֵן פֻּגְתָּ לִיסוּד וְלִסּוֹכָב, וּמוֹבְדִילִין מִן הַמִּזְבֵּחַ מִלָּא גִימָא, מִשּׁוּם שְׁנָאֵמֵר 'סְבִיב'. וְרַבִּי אֶבְרָהָם אָמַר, רַבּוּעִי, וַאיִצְטְרִיד לְמַכְתָּב 'סְבִיב', וַאיִצְטְרִיד לְמַכְתָּב 'רְבוּעִי'. דְּאִי כְּתִיב רַחֲמָנָא 'סְבִיב', הִוָּה אֲמִינָא, דְּעָגִיל מַעְגָּל כְּתִיב רַחֲמָנָא 'רְבוּעִי'. וְאִי כְּתִיב רַחֲמָנָא 'רְבוּעִי', הִוָּה אֲמִינָא, דְּאִירִיד וּפְסִין. כְּתִיב רַחֲמָנָא 'סְבִיב', תָּנִן הֵתֵם, כִּבֵּשׁ וְתַפְנוּתָה, שְׁשִׁים וְשֵׁתִים. הָיִי, שְׁתִּיתִי וְאַרְבָּעָה הָיוּ. נִמְצָא פּוֹרֵחַ אֲמָה עַל יוֹסֵד וְאַמָּה עַל סוֹכֵב.

[illegible]

גמרא רבי שמעון בן יקים אמר: שלא ישהא. מתניתא – בשאמר הרופא נכסיו עליו, אבל אם אמר החולה נכסיו עליו של רופא – הוא חטא על נפשו.

אבל לא באמבטי קטנה. דהוא מפתח ליה. תני: רוחץ עמו במרחץ קטנה! דו נסב אשונה.

תני: מן התמחוי החוזר. מהו תמחוי החוזר? תמן אמרין: פוסגתא. רבנן דהכא אמרין: תמחוי שיש בו לאכול ולשבוע ולהותיר.

תני: מן הפוס החוזר. אי זהו פוס החוזר? תמן אמרין: קונדיטון. רבנן דהכא אמרין: מליי מי סורס וקנדיין, ושתין ומחזירין.

הלכה ה' מתניתין לא יאכל עמו מן האבוס שלפני הפועלים. לא יעשה עמו באומן; דברי רבי מאיר. וחקמים אומרים: עושה הוא ברחוק ממונו.

גמרא על דעתיה דרבי מאיר – אסור

[דף ט"ז ע"א]

ללמוד אומנות. על דעתיה דרבי מאיר – אסור ללמוד עליו זכות.

הלכה ו' מתניתין המוֹדֵר הנָיִיה מחבירו לפני שביעית – לא יורד לתוך שדהו, ואינו אוכל מן הנזמות; ובשביעית – לא יורד לתוך שדהו, אבל אוכל הוא מן הנזמות. גדר הימנו מאכל לפני שביעית – יורד לתוך שדהו, ואינו אוכל מן הפירות; ובשביעית – יורד ואוכל.

גמרא ויורד! בדאמר רבי שמעון בן יקים: שלא ישהא.

רבי יוחנן פתר מתניתא: המוֹדֵר הנָיִיה מחבירו לפני שביעית – אינו יורד לתוך שדהו ואינו אוכל מן הנזמות. ובשביעית – לא יורד לתוך שדהו. ואוכל מן הפירות. ואם נדר בשביעית – יורד ואוכל.

רבי שמעון בן לקיש פתר מתניתא: המוֹדֵר הנָיִיה מחבירו לפני שביעית – לא יורד לתוך שדהו ואינו אוכל מן הפירות. ואם נדר בשביעית – לא יורד בתוך שדהו, אבל אוכל מן הפירות. גדר ממונו מאכל לפני שביעית – יורד לתוך שדהו ואינו אוכל מן הפירות. ואם נדר בשביעית – יורד ואוכל.

ותניא דרבי שמעון בן לקיש, ברבי יוסי. דו רבי יוסי אומר: מפני שקדם נדרו להפקירו. בן רבי שמעון בן לקיש אומר: שקדם נדרו להפקירו, ולא תפקירו לנדרו.

רבי יונה רבי בא בר חייא בשם רבי יוחנן: מודה רבי יוסי בהבקר תורה – שהוא מותר.

הלכה ז' מתניתין המודר הנזיה מחבירו – לא ישאלנו ולא ישאל ממנו. לא ילוינו ולא ילוה ממנו. ולא ימכור לו, ולא יקח ממנו. אמר לו: "השאלני פרתך". אמר לו: "אינה פנויה". אמר לו: "קונם שדי שאיני חורש בה לעולם!" אם היה דרכו לחרוש – הוא אסור וכל אדם מותרין; ואם אין דרכו לחרוש – הוא וכל אדם אסורין.

[דף ט"ז ע"ב]

גמרא באומר: קונם שדי שאיני חורש לעולם. באומר: קונם שדי נחרשת לעולם.

הלכה ח' מתניתין המודר הנזיה מחבירו, ואין לו מה יאכל – הולך אצל החנוני, ואומר: "איש פלוני מודר ממני הנזיה, ואיני יודע מה אעשה"; הוא נותן לו, ובא ונוטל ממנו.

גמרא שאינו יכול להוציא ממנו בדין.

הלכה ט' מתניתין היה ביתו לבנות. גדירו לגדור. שדחו לקצור – הולך אצל הפועלים, ואומר: "איש פלוני מודר ממני הנזיה, איני יודע מה אעשה"; הן עושין עמו, ובאין ונוטלין שכרן מזה.

גמרא מהו דיימר "מאן דעבד לא מפסיד"? נישמעניה מן הדא: ביומוי דרבי אמי, נפלה דליקה בכפר, ואפיק רבי אמי ברוז בשוקאי דארמאי, ואמר: כל דעבד לא מפסד. אמר רבי אלעזר בי רבי יוסי קומי רבי יוסי: סכנה הוית! ואי סכנה הוית, אפילו רבי אימי ימפי! לא תגזי: כל דבר סכנה, אין אומרים: ייעשו בגוים ובקטנים; אלא אפילו בגדולים, ואפילו בישראל!

מעשה, שנפלה דליקה בהצר יוסי בן סימאי בשיחיו, וירדו בני קצרה של ציפורין לכבותה, ולא הניח להן לכבותה. אמר להן: הניחו לגבאי שניגבה את חובו. מיד, קשר עליו הענן וירדו גשמים וכיבוהו. במוצאי שבת, שלח לכל אחד ואחד מהן סלע, ולאפרפוס שלהן חמשים דינר. אמר רבי חנינה: לא תהו צריך לעשות בן.

חד בותיי תהו מגיריה דרבי יונה. נפלה דליקה במגירותיה דרבי יונה. אול תהוא פותאה בעי מיטפיה, ולא שבקיה רבי יונה. אמר ליה: בגדך מדלי. אמר ליה: אינן ואישתיזיב בולה.

רבי יונה דכפר אימי, פרס גולתיה על גדישא, ונורא ערקת מינה.

הלכה י' מתניתין היו מהלכין בדרך, ואין לו מה יאכל – נותן לאחרים לשם מתנה, והלה נוטל ואוכל, ומוותר. אם אין עמוקן אחר – מניח על הסלע או על הגדר, ואומר: "הרי הן מופקדין לכל מי שיהפזין", והלה נוטל ואוכל. ורבי יוסי: אוסר.

גמרא תנא: רבי מאיר אומר: פיון שאדם מבקיר – יצא דבר מרשותו. רבי יוסי אומר: אין הבקור יוצא מתחת ידי הבעלים – אלא בזכיה.

רבי ירמיה, רבי בא בר חייא, תריהון אמרין רבי יוחנן בשם רבי ינאי:

[דף ט"ז ע"א]

דברי רבי יוסי, בנותן מתנה לעשרה וזה אחד מהן.

הבקר שדחו, אית תניי תני: חוזר בו. ואית תניי תני: אינו חוזר בו. רבי חזקיה רבי אבהו בשם רבי שמעון בן לקיש: מאן דמר: חוזר – ברבי יוסי. מאן דמר: אינו חוזר – ברבי מאיר. הדיא אמרה: הבקר ברבי יוסי וחייב במעשרות? מה אמר, הבקר, לא מתנה. אתא רבי יעקב בר אבהו, בשם רבי שמעון בן לקיש: הבקר ברבי יוסי וחייב במעשרות? תפון אמר: הבקר ברבי יוסי, ואין חייב במעשרות. דאמר רבי יוחנן בשם רבי ינאי: ובא הלוי כי אין לו וגו' (דברים יד). ממה שיש לך ואין לו – חייב אתה ליתן לו. יצא הבקר, שידך וידו שוין בו. היא לקט, היא שבתה, היא פיאח, היא הבקר.

עד גדון, כשמבקירה לזמן מרובה. אפילו הבקירה לזמן ממועט? נישמעניה מן הדא: המבקר שדחו – שלשה ימים חוזר! אמר רבי זעירא: לא אמר אלא: שלשה; הא לאחר שלשה, אינו חוזר בו. תני רבי שמעון דיינא קומי רבי זעירא: אפילו לאחר שלשה – חוזר בו, אמר ליה: מכיון דאת אמר לאחר שלשה חוזר בו, היא לאחר שלשה, היא לאחר כמה ימים!

מתניתא מסייעה לרבי זעירא. כמה דברים אמורים, כשהבקר סתם, אבל אם אמר: "שדי מובקרת יום אחד", "שבת אחת", "חדש אחד", "שנה אחת", "שבוע אחד", עד שלא זכה בין הוא בין אחר – יכול הוא לחזור בו. משזכה בה בין הוא בין אחר – אינו יכול לחזור בו.

[דף ט"ז ע"ב]

הדא אמרה: הוא זמן מרובה הוא זמן ממועט. הדא אמרה: שלא חשו להערמה. הדא אמרה: שאדם מבקיר וחוזר וזוכה. הדא פשטא שאלת דרבי ועירא. דרבי ועירא אמר: הוא זמן מועט הוא זמן מרובה.

והלל נטיל ואוכל. ורבי יוסי אוסר. מאי טעמא דרבי יוסי, מפני שקדם נדרו להבקירו. הא הבקירו לנדרו, לא! בעיון קומי רבי יוסי: מפני שקדם נדרו להבקירו, מה בין שקדם הבקירו לנדרו? אמר לון: לא עלת על דעתו לאסור מה שהבקירו!

אמר רבי יונה: הבין קשון קדמוי: הא הבקר יחיד לא? והא תנינן: והלל נטיל ואוכל, ורבי יוסה אוסר! אמר לון: לא עלת על דעתו לאסור מה שהבקיר.

רבי יונה רבי אבא רבי חייא בשם רבי שמעון בן יוצדק: המבקיר שדה לעשרה בני אדם – אינו חוזר בו.

[המבקיר שדה לשלשה בני אדם – אינו חוזר בו]. אמר רבי יוסה: אתניא כרבי מאיר.

רבי מנא בעי: מה את אמרת, "לשלשה", "לפני" שלשה. על דאת מקשי על רבי מאיר, מקשייתה על דרבי יוסי, מה את אמרת "לעשרה", "לפני" עשרה!

[דף י"ז ע"א]

אמר ליה: הבקירה בפני שנים – חוזר בו, וחייב במעשרות. בפני שלשה – אינו חוזר בו, ופטור מן המעשרות.

הדרן עלון אין בין המודר

פרק ה

הלכה א' מתניתין השותפין שנדרו הנזיה זה מזה – אסורין ליפגם לחצר. רבי אליעזר בן יעקב אוסר: זה נכנס לתוך שלו, וזה נכנס לתוך שלו.

שניהן אסורין מלהעמיד ריחים ותנור, ומלגדל תרנגולין.

הָיָה אֶחָד מֵהֶן מוֹדֵר מִחֲבִירוֹ הַנִּיּוֹת – לֹא יִכְנֵם לְחֹצֵר. רַבִּי לִיעֲזָר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר: יָכוֹל הוּא לֵאמֹר לוֹ: "בְּתוֹךְ שְׁלִי אֲנִי נִכְנֵם וְאֲנִי נִכְנֵם בְּתוֹךְ שְׁלֶךְ". כּוֹפִין אֶת הַנּוֹדֵר שִׁימְכּוֹר חֶלְקוֹ.

גמרא רַבִּנּוּן אָמַר: כָּל טַפַּח וְטַפַּח – שֶׁל שׁוֹתֵפִין הוּא. רַבִּי לִיעֲזָר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר: זֶה נִכְנֵם לְתוֹךְ שְׁלֹו וְזֶה נִכְנֵם לְתוֹךְ שְׁלֹו. אִם הָיְתָה חֹצֵר חֲלוּקָה פְּסִיסָפִס – אַף רַבִּנּוּן מוֹדִי. עָמִיד אֶחָד מֵהֶן וּמְכַר אֶת חֶלְקוֹ – אַף רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב מוֹדֶה. הִתְנֵנוּ בִּינֵיהֶן עַל מִנְתָּ לְוֹתֵר – בְּחֻזְקַת שׁוֹתֵפִין הֵן. לֹא צוֹרְכָא, דְּלֹא הִתְנֵנוּ בִּינֵיהֶן עַל מִנְתָּ לְוֹתֵר. מַה אָמַר בֵּיהּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב?

[דף י"ז ע"ב]

וְהָא תְּנִינָן תַּמּוֹן: לֹחֶק בְּיֵתֵר וּמֹכֵר בְּפָחוּת. מַה אָמַר בֵּיהּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב?

וְהָא דְּתַנִּינָן תַּמּוֹן: לֹא יִשְׁאִלְנוּ וְלֹא יִשְׁאֵל מִמֶּנּוּ. מַה אָמַר בֵּיהּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב?

וְהָא דְּתַנִּינָן תַּמּוֹן: לֹא יִמְכּוֹר וְלֹא יִקַּח מִמֶּנּוּ. וְהָא דְּאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יָקִים: שְׁלֹא יִשְׁהָא.

שְׁנֵיהֶן אִסּוּרִים מִלְּחַעֲמִיד רֵיחִים וְתַנּוּר וּמִלְּגָדֵל תַּרְנֻגּוּלִים. נִצְרָכָה לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב. דּוּ מִתְּנִיתָא חֲשׁוֹתֵפִין שֶׁנִּדְרוּ הַנִּיּוֹת זֶה מִזֶּה, מִפְּנֵי שֶׁנִּדְרוּ הַנִּיּוֹת זֶה מִזֶּה, הֵא אִם לֹא נִדְרוּ הַנִּיּוֹת זֶה מִזֶּה, סֵתָמּוֹן כְּמוֹתֵרִין אֵלּוּ לְאֵלּוּ.

תַּמּוֹן תְּנִינָן: אֵילּוּ דְּכָרִים שְׁיֵשׁ לָהֶן חֻזְקָה כו'. אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: נִהְגּוּ חֲשׁוֹתֵפִין לְהִיּוֹת כְּמוֹתֵרִין זֶה אֶת זֶה בְּדָכָרִים חֶלְלּוּ!

אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: תְּנִינָן לִינָן בְּחֹצֵר שְׁאִינָה שְׁלֹו – חֲרִי זֶה חֻזְקָה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: וְיֵאוֹת, מַה נִּפְשֵׁד, אִם יֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְגָדֵל – חֲרִי גִידֵל, אִם אֵין לוֹ רְשׁוּת לְגָדֵל – חֲרִי הֶחָזִיק!

רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי בְּנִיָּה: כָּכָל חֲשׁוֹתֵפִין מְעַכְבִּין זֶה עַל זֶה בְּחֹצֵר, חוּץ מִן חֲכִיכִסָּה, מִפְּנֵי כְּבוֹד בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי מִתְּנִיָּה: הִדָּא דְּאֵת אָמַר: מְקוֹם שֶׁחֲנָשִׁים מְכַבְּסוֹת. אֲבָל מְקוֹם שֶׁחֲנָשִׁים מְכַבְּסִין, לֹא בְּדָא .

וְדָא דְּאֵת אָמַר: חוּץ מִן חֲכִיכִסָּה בְּחֹצֵר – כָּכָל חֲחֹצֵר. בְּרַם בְּד' אַמּוֹת דְּחֲבִרִיה – לֹא מִצִּי מִימְחִי בְּיָדֶיהָ. אִם הָיָה הַמְּקוֹם מְשׁוּפָּע – אִפְּיֵלוּ בְּאַרְבַּע אַמּוֹת דְּחֲבִרִיה מִימְחִי הוּא בְּיָדֶיהָ, דּוּ אָמַר לִיה: אֵת שְׁפָה, וְהוּא אֵתִי לְגַבִּי!

תני: מקום התנור מקום הכיריים – אין להן חזקה, על גביהן, אפילו כל שהוא – יש להן חזקה. אמר רבי זעירא: ובלבד קירוי, שמועיל לתנור.

רבי יוחנן בשם רבי ינאי: השותפין קונין זה מזה בחצר, וחייבין זה בניזקי זה. אמר רבי בון בר בריה: באומר: צבור ואקנה, אבל אם צבורין – לא קנה עד שימלטל.

בתוך שלי אני נכנס ולא בתוך שלך,

[דף י"ח ע"א]

ואת אמר בופין: לא על הדא איתאמרת, אלא על הדא: "בתוך של חבירך אני נכנס, לא לתוך שלך" עליה בופין את המודר שימכור חלקו, באומר: "הנניתי עליך", אבל באומר: "הנניתי עלי", לא בדא.

הלכה ב' מתניתין הוה אחד מן השוק מודר מאחד מהן הננייה – לא יכנס לחצר. רבי אליעזר בן יעקב אומר: יכול הוא לומר לו: "בתוך של חבירך אני נכנס, איני נכנס לתוך שלך".

גמרא ולא תנינן בופין. תני רבי הוה: אם הוה נדרן – בופין. דו אמר ליה: אתית קדמוחי, עבדת ליה בן, תיננינא, ועבדת ליה בן, מיכן ואילך – או שרי נדרך או זבין חולקך.

הלכה ג' מתניתין המודר הננייה מחבירו, ויש לו שם מרחץ ובית הפד מושקרים: אם יש לו ביהן תפיסת יד – אסור; אין לו ביהן תפיסת יד – מותר.

האומר לחבירו: "קונם לביתך שאיני נכנס", "שךך שאיני לוקח"; מת או שמכרן לאחר – מותר. "לבית זה שאיני נכנס", "שדה זו שאיני לוקח"; מת או שמכרן לאחר – אסור.

גמרא במה היא תפיסת יד? למחצית ולשליש ולרביע. "ביתך זה", משם מה אתה תופשו? משם "ביתך", [או משם] "זה". נפל, ובנא הוא, לית ליה.

נישמעינה מן הדא: האומר לירשיו: "תנו בית התנות לבני", או "בית ארמלות לבתי", ונפל – יירשין חייבין לבנות. תמן תנינן: האומר לבנו: "קונם שאף נהנה לי", אם מת – יירשנו. בחיי ובמותי, מת – לא יירשנו.

אמר רבי ירמיה: חמי הוה תנינן הכא, והתני: "בחיי", אם מת – יירשנו. "במותי", אם מת – יירשנו. "בחיי ובמותי", אם מת – לא יירשנו. מה בין להוה דאמר חדא חדא, להוה דאמר תרי תרי?

רב ירמיה ורבי יוסי בן חנינה, תריהון אמרין: "קונם הנזירות נכסיי אלו עליי בחיי ובמותי", מפיון שאמר "אלו" – אסרן עליו בין בחיים בין לאחר מיתה.

אמר רבי יוסי: תנינן בנזיקין מה דלא תנינן בנדרים? "קונם לביתך שאיני נכנס", "שךך שאיני לוקח", מת או שמכרו לאחר – מותר. "לבית זה שאיני נכנס", "שדה זו שאיני לוקח", מת או שמכרו לאחר – אסור.

[דף י"ח ע"ב]

מפני שלא אמר 'זה', הא אמר 'זה' – אסרו עליו בין בחיים בין לאחר מיתה.

הלכה ד' מתניתין "הרי אני עליך חרם" – תמודר אסור. "הרי את עלי חרם" – תמודר אסור. "הרי אני עליך ואת עלי" – שניהם אסורין. ושניהן מותרין בדבר של עולי כבל, ואסורים בדבר של אותה העיר.

גמרא "קונם שאיני נהנה לך, לנשאל לו עליך" – נשאל על הראשון ואינו נשאל על השני. אית תניי תני: נשאל בין על הראשון בין על השני. שמואל בריה דרבי יוסף בי רבי בון אמר: כמאן דאמר: לאחר האיפור. ברם כמאן דאמר: לאחר הנדר – נדר שבטל מקצתו בטל כולו.

תמודר "מבני העיר", ובא אחר וישב שם שלשים יום – מותר בו. "מיושבי העיר", ובא אחר וישב שם שלשים יום – אסור בו.

"קונם הנזירות על בני עירי" – אינו נשאל לזקן שיש שם. "הנזירות בני עירי עלי" – נשאל לזקן שיש שם.

אית תניי תני: אפילו על קדמיתא – נשאל. שאינו כמיפר נדרי עצמו.

נדר של רבים – אין לו היתר. תמודר ברבים – אין לו היתר.

תמודר הנזירה מחבירו בפניו – לא ישאל לו אלא בפניו. שלא בפניו – נשאלין לו בין בפניו בין שלא בפניו. רבי יוחנן אמר: מפני הבושה. רבי יהושע בן לוי אמר: מפני החשד.

ואתניין אילין פלוגותא – באילין פלוגותא. דתני: יום הכיפורים, צריך לפרוט את מעשיו; דברי רבי יודה בן בתירה. רבי עקיבא אומר: אינו צריך לפרוט את החטא. אית תניי תני: צריך לפרוט את הנדר. אית תניי תני: אינו צריך לפרוט את הנדר.

חד בר נש נדר "דלא מרווחא". אתא לגבי רבי יודן בר שלום, אמר ליה: מפאי אישתבעת? אמר ליה: "דלא מרווחא". אמר ליה רבי יודן: וכן בר נש עבד? דילמא בקביוסמיסא. אמר: ברוך שבחר בתורה ובחכמים שאמרו: צריך לפרוט את הנדר.

הלכה ה' מתניתין ואי זהו דבר של עולי ככל? כגון הר הבית, והעזרות, והבאר שבאמצע הדרך.
ואי זהו דבר של אותה העיר? כגון הרחבה, והמרחץ, ובית הכנסת, והתיבה, והספרים.

[דף י"ט ע"א]

והכותב חלקו לנשיא. רבי יהודה אומר: אחד כותב לנשיא ואחד כותב להדיוט. מה בין כותב לנשיא לכותב להדיוט? שהכותב לנשיא – אינו צריך לזכות, וכותב להדיוט – צריך לו לזכות. וחכמים אומרים: אחד זה ואחד זה – צריכין לזכות. לא דיבר בנשיא אלא בהוזה. רבי יהודה אומר: אין אנשי הגליל צריכין לכתוב, שגבר בתבו אבותם על ידיהם.

גמרא ביני מתניתא, [רחבה שאין דרך הרבים מפסקתה, אבל] רחבה שדרך הרבים מפסקתה – פעולי ככל היא.

חד בר נש קידש בספר תורה. רבי שוכתי ורבי חסידא אעלוני עובדא קומיי רבי יוסה, ואמר: אינה מקודשת. אמר רבי חזקיה: אנא קרת אינרתא, וכתוב בגוה "ולא עוד"! אמר רבי מנא: קשיתה קומי רבי חזקיה: מהו "ולא עוד"? בספר תורה של יחיד קידש, אמר לון: אינה מקודשת. אתא מימר לך: אפילו בספר תורה של רבים קידש. והיינו "ולא עוד". אתא מימר לך: אפילו בספר תורה של יחיד קידש. והיינו אינה מקודשת.

ביני מתניתא: צריך לכתוב חלקו של נשיא.

[דף י"ט ע"ב]

הלכה ו' מתניתין המוהר הנזיה מחבירו ואין לו מה יאכל – נותן לאחר משום מתנה, והלה מוהר פה.

מעשה בבית חורון, באחד שהיו אביו מוהר ממנו הנזיה, והיה משיא את בנו. אמר לחבירו: "הרי החצר והסעודה נתונין לך במתנה, והן בפניך עד שיבוא אבא ויאכל עמנו בפעודה". אמר לו: "אם שלי הם – הרי הן מוקדשין לשמים" אמר לו: "לא נתתי לך את שלי שתקדישם לשמים!" אמר לו: "לא

נתתה לי את שלך, אלא שתתה אתה ואביך אוכלים ושותים ומתריצין זה לזה, ויהא עון תלוי בראשי! וכשבא דבר לפני חכמים, אמרו: כל מתנה שאינה, שאם הקדישה תהא מוקדשת, אינה מתנה.

גמרא אמר רבי יוחנן: ניכר הוא זה שהוא תלמיד חכם.

שמונים זוג של תלמידים היה לו להלל תזקן. גדול שבהן – יונתן בן עוזיאל, והקטן שבהן – רבן יוחנן בן זבאי. פעם אחת חלה, ונכנסו פולן לבקרו. עמד לו רבן יוחנן בן זבאי בהצר, אמר להן: היכן הוא הקטן שבהם שהוא אב לחכמה ואב לדורות? אין צריך לומר הגדול שבהם. אמרו לו, הרי הוא בהצר. אמר להן: יבגם. כיון שנבגם, אמר להן: להנהייל אוהבי יש ואצרתיהם אמלא (משלי ח). ואמר רבי יוחנן: ניכר זה, שהוא תלמיד חכם.

אמר רבי יוסי בי רבי בון: אכין הוה עובדא, יונתן בר עוזיאל הדירו אביו מנכסיו, ועמד וכתב לשמי. מה עשה שמי? מכר מקצת, והקדיש מקצת, ונתן לו מתנה את השאר. ואמר: כל מי שיבוא ויערער על המתנה הזאת, יוציא מיד חלקיהות ומיד הקדש, ואחר כך יוציא מיד זה. ואמר רבי יוחנן: ניכר זה, שהוא תלמיד חכם.

רבי ירמיה בעי: מעתה, אין אדם נותן מתנה לחבירו על מנת שלא יקדישנה לשמים? ביני מתניתא, כל מתנה שהיא כמתנת בית חורון שהיתה בהערמה, שאינה שאם הקדישה אינה מוקדשת – אינה מתנה.

הדרן עלה השותפין שגדרו

ברק ו

הלכה א' מתניתין הנזיר מן המבושל – מותר בצלי ובשלוק. אמר: "קונם תבשיל שאיני טועם" – אסור במעשה קדירה רה, ומותר בעבה, ומותר בביצה טרמיטן, ובדלעת הרמוצה.

גמרא מתניתא אמרה: שהשלוק קרוי מבושל! דתנינן: היה מבשיל את השלמים, או שולק. וקרייא, שהצלוי קרוי מבושל, ויבשלו הפסח וגו' (דברי הימים ב, לו, י). אין תימר שלא כהלכה, רבי יונה בוצריא אמר: כמשפט.

[דף כ' ע"א]

מתניתא אמרה: שהשלוך קרוי מבושל. וקרייא אמר: שהצלי קרוי מבושל! והתנינן: הנזדר מן המבושל – מותר בצלי ובשלוך! אמר רבי יוחנן: הלכו בנדרים אחר לשון בני אדם. אמר רבי יאשיה: הלכו בנדרים אחר לשון תורה. מה נפיק מן ביניהון? "קונם וזן שאיני טועם בזה", על דעתיה דרבי יוחנן – אסור ביום טוב אחרון. על דעתיה דרבי יאשיה – מותר. אף רבי יאשיה מודה שאסור, לא אמר רבי יאשיה, אלא, לחומריין.

רבי חייה בר בא אמר: רבי יוחנן אכיל חליטה, ואמר: לא טעמית מזון בהדא יומא. והא תנינן: הנזדר מן המזון – מותר במים ובמלח. פתר לה [ב]רבי יאשיה: דאמר: הילכו בנדרים אחר לשון תורה. ומנין שכל הדברים קרויין מזון? רבי אחא בר עזרא אמר: "ועשר אתנת נשאת בר ולחם ומזון" (בראשית מה). מה תלמוד לומר ומזון? אלא, מיפן, שכל הדברים קרויין מזון.

הנזדר מן המבושל, מהו שיהא מותר מן המעושין? מהו שיהא מותר במזונן? מהו שיהא מותר בתבשיל שנתבשל בחמי טבריה?

רבנן דקיסרין שאלון: מעושין, מהו שיהא בו משום בישולי גוים? מהו שיהא בו משום תבשילי שבת? מהו שיהא בו משום בשר בחלב? מהו שיטבל למעשרות? הנזדר מן המעושין, מהו שיהא מותר בתבשיל? רבי בא בר יהודה בשם דבית רב אחי: תביצא, אין בו משום בישולי גוים, ויוצאין בו משום עירובי תבשילין.

רבי יוסי בי רבי בון בשם רב חונה: כל אוכל שהוא נאכל חי פמות שהוא – אין בו משום בישולי גוים, ויוצאין בו משום עירובי תבשילין.

הנזדר מן המבושל, מהו שיהא מותר בעבה? נישמעניה מן תדא: אסור במעשה קדירה רד, ומותר בעבה. מה אם תבשיל שהוא נאסר בצלוי ובשלוך – מותר בעבה. מבושל שהוא מותר בצלוי ובשלוך – אינו דין שיהא מותר בעבה! ויש קל וחומר בנדרים? אלא ביני, תבשיל שאסור בצלוי ובשלוך – מותר בעבה. מבושל שמותר בצלוי ובשלוך – מותר בעבה.

תני: אסור בהטריות רבות, שכן דרך הרופא לוכל פתו בהן. אמר רב חסדא: אסור בביצה מגולגלת, שכן דרך החולה לוכל פתו בה.

ומותר בביצה טרומיטא. רופיטון. ובדלעת הרמוצה. אמר רבי חנינה: במין דלעת מרה, והן ממתקין אותו ברימצא.

הלכה ב' מתניתין הנזדר מפעשה קדירה – אינו אסור אלא מפעשה רתחתה. אמר: "קונם יזרד לקדירה שאיני טועם" – אסור מכל המתבשלים בקדירה. מן הכבולש, אינו אסור אלא מן הכבולש של ירק. "כבולש שאיני טועם", – אסור בכל הכבולשים. מן השלק – אינו אסור אלא מן השלק של בשר; דברי רבי יהודה. "שלוך שאיני טועם" – אסור בכל השלוקים. מן הצלי, אינו אסור אלא מן הצלי של בשר; דברי רבי יהודה. "צלי שאיני טועם" – אסור בכל הצלויים.

גמרא אי זו היא מעשה רותחנה? בגון חילקא

[דף כ' ע"ב]

מרגים, וטוסני, סולת, ואורי, זריד, וערסן.

מן היזרד לקדירה – אסור ביזרד ללפת. מן היזרד ללפת – מותר ביזרד לקדירה. שכל היזרד לקדירה יזרד ללפס. ויש שיזרד ללפס ואינו יזרד לקדירה. מאי אית לך? בגון החל מן נוגיה.

הנזדר מן האפוי בתנור – אינו אסור אלא בפת בלבד. מן הנעשין בתנור – אסור בכל הנעשין בתנור.

הלכה ג' מתניתין מן המליח – אינו אסור אלא מן המליח של דג. "מליח שאיני טועם" – אסור בכל המלוהים. "דג דגים שאיני טועם" – אסור בקהן, בין גדולים בין קטנים, בין מלוהים בין מפלין, בין חיים בין מבושלין. ומותר בטורית טרופה, ובציר. הנזדר מן הצחנה – אסור בטורית טרופה, ומותר בציר ובמוררים. הנזדר מטורית טרופה – מותר בציר ובמוררים.

גמרא הוון בעי מימר: מלוח לעולם, הא לשענה לא. אמר רבי יודן: מן מה דתנינן: הרי עלי כבשר מלוח וכיין גסד, הדיא אמרה: מלוח לשענה – מלוח הוא. אי זהו מלוח לשענה? בהדיא דתני: ביצד הוא עושה? נותן האיברים על גבי המלח והופכן. אמר רבי אבא מרי: שנייא היא, שאם משהה הוא אותן, הן נמלחין! מן מה דאמר רבי הויה בר זבדא: הנוטל זתים מן המעטן – מובל אחת אחת במלח ואוכל; הדיא אמרה: מלוח לשענה מלוח הוא!

תני, רבן שמעון בן אלעזר אומר: אומר: "קונם דג שאיני טועם" – אסור בגדולים ומוותר בקטנים.
 "דגים שאיני טועם" – אסור בין בגדולים בין בקטנים. "דגה שאיני טועם" – אינו אסור אלא בכלכיד.
 . אי זהו קטן ואי זהו גדול? יבא ביי דמר רבי זעירא, כל נזן דנא אכיל פחות מן לימרא, בילכוד אנא
 טעים, והכא כן.

ומוותר בטריט טרופה. הא בשאינה טרופה אסור. רבי ירמיה אומר: זעירא בעי: לית הדא פליגא על
 רבי יוחנן? דרבי יוחנן אומר: הילכו בנדרים אחר לשון בני אדם, לית אורחיה דבר נש מימר לחבריה:
 זבין לי נזן, והוא זבין ליה כלכיד!

רבי אבין שמע ליה מן דבתרה: הנודר מטריט טרופה – מותר בציר במוריים. הא, בשאינה טרופה
 – אסור. רבי [ירמיה] אומר, רבי זעירא בעי: ולית הדא פליגא על רבי יוחנן? דרבי יוחנן אומר: הילכו
 בנדרים אחר לשון בני אדם. וכי לית אורחא דבר נשא מימר לחבריה: זבון לי טרי והוא זבין ליה
 צחנא! תמן קריין למריטה צחנה.

הלכה ד' מתניתין הנודר מן החלב – מותר בקום. ורבי יוסי אומר. ומן הקום – מותר בחלב. אבא
 שאול אומר: הנודר מן הנבינה – אסור בה בין מלוחה בין מפילה.

גמרא מהו "בקום"? חלבא מקטרא . מאי טעמא דרבי יוסי?

[דף כ"א ע"א]

שם אביו קרוי עליה. על דעתיה דרבי יוסי, הנודר מן חנין – אסור ביין מבושל, חמרא מבשלא.

זה הכלל שהיה רבי שמעון אומר משם רבי יהושע: כל דבר שיש לו מתירין, בגז טבל ומעשר שני
 והקדש והחדש – לא נתנו להן חכמים שיעור, אלא: מין במינו – כל שהוא. ושלא במינו – בנותן
 טעם. וכל שאין לו מתירין, בגז תרומה וחלה וערלה וכלאי הפגם, נתנו להן חכמים שיעור, מין במינו
 – כל שהוא. שלא במינו – בנותן טעם.

אילין נדרין, מה את עביד להון? בדבר שיש לו מתירין, או בדבר שאין לו מתירין? מסתברא,
 מיעבדינו בדבר שיש לו מתירין. דתנינן תמן: שהנזן עוקר את הנדר מעיקרו. אמרו: אינו עוקרו אלא
 מיכן ולחבא.

ודא מתניתא, עבד לון בדבר שאין לו מתירין. דתנינן תמן: גידולי תרומה, תרומה. וגידולי גידולין – חולין. אבל טבל ומעשר ראשון וספיהי שביעית, ותרומות חוצה לארץ, והמודמע והביכורין – גידוליהן חולין. וגידולי הקדש ומעשר שני – חולין, יפדה אותן בזמן זרעם.

[דף כ"א ע"ב]

ותני עלה: במה דברים אמורים? בדבר שזרעו בלח. אבל בדבר שאין זרעו בלח – גידולי גידולין ואסורין. וחומר הוא בגידולין, דאמר רבי זעירא בשם רבי יונתן: בצל של כלאי הכרם שעקרו ושתלו, אפילו הוסיף במה – אסור, שאין גידולי אסור מעלין את האיסור!

ודא מתניתא, עבד לון בדבר שיש לו מתירין. דתנינן תמן: שהנודר מן הדבר, ונתערב באחר, אם יש בו בנותן טעם – הרי זה אסור. תיפתר: מין בשאינו מינו, בדבר שיש לו מתירין.

הלכה ה' מתניתין הנודר מן הבשר – מותר ברוטב ובקיפה. ורבי יהודה אוסר. אמר רבי יהודה: מעשה ואסר עלי רבי טרפון ביצים שנתבשלו בתוכו. אמרו לו: וכן הדבר! אימתי, בזמן שאמר: "בשר זה עלי". שהנודר מן הדבר, ונתערב באחר, אם יש בו בנותן טעם – הרי זה אסור. הנודר מן היין – מותר בתבשיל שיש בו טעם יין. אמר: "קונם יין זה שאיני טועם" ונפל לתבשיל, אם יש בו בנותן טעם – הרי זה אסור.

גמרא אמר רבי הילא: מכיון שאמר: "זה", אסרו עליו הוא והנזיתו.

הלכה ו' מתניתין הנודר מן הענבים – מותר ביין. ומן הזיתים – מותר בשמן. אמר: "קונם זיתים וענבים אלו שאיני טועם" – אסור בקוץ וביוצא מהן.

גמרא תני, רבי שמעון בן אלעזר אוסר: קונם, כל דבר שדרבו ליאכל, ודרד היוצא ליאכל. נדר בו – מותר ביוצא ממנו. נדר ביוצא ממנו – מותר בו. מה אית לך? בגזן זיתים, וענבים.

וכל דבר שדרבו ליאכל, ואין דרד היוצא ממנו ליאכל. נדר בו – מותר ביוצא ממנו. מה אית לך? בגזן אילין תותיין.

וכל דבר שאין דרבו ליאכל, ודרד היוצא ממנו ליאכל. נדר בו – לא נתפזון אלא ביוצא ממנו. מה אית לך? אמר רבי יוסי בי רבי בון: זירעוני גינה שאינן נאכלין.

המשך ירושלמי בעמוד אחרון של חומש רש"י...

מַסְכַּת אֶהְלוֹת פָּרָק עֲשִׂירִי

א. כּוֹרֶת פְּחוּתָהּ שְׁבִתוֹךְ הַבֵּית וּכְפִישָׁה נִתּוּנָה עַל פִּיהָ, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מַצְלָת. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: אֵינָה מַצְלָת. שׁוֹרְבֵי יְהוּדָה אוֹמְרִים: כָּשֶׁם שֶׁהִנָּסַר מַצְלָת, כִּךְ כְּפִישָׁה מַצְלָת. הֵיטָה מָטָה עַל צִדָּה בְּפוֹתֵי טַפַּח, הַכֹּל מוֹדִים שְׁאֵינָה מַצְלָת:

יב. עֲמוּד שֶׁל קִדְרוֹת שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַבֵּית מִן הָאָרֶץ וְעַד הַקּוֹרוֹת, שׁוּלִיָּה שֶׁל זוֹ עַל פִּיהָ שֶׁל זוֹ, וְשׁוּלִיָּה שֶׁל זוֹ עַל פִּיהָ שֶׁל זוֹ, אִם אֵין בֵּין קִדְרוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת לְקוֹרוֹת פּוֹתֵי טַפַּח, וּבֵין שׁוּלֵי הַקִּדְרוֹת לָאָרֶץ פּוֹתֵי טַפַּח, טְמֵאָה בְּתוֹכוֹ - הַבֵּית טָמֵא, טְמֵאָה בְּבֵית, מֵה שְׁבִתוֹכּוֹ - טְהוֹר, שְׁדֶּרֶךְ הַטְּמֵאָה לְצֹאת וְאֵין דֶּרֶךְ הַטְּמֵאָה לָכֵּס. אִם יֵשׁ בֵּין פִּי הָעֲלִיּוֹנָה לְקוֹרוֹת פּוֹתֵי טַפַּח, וּבֵין שׁוּלֵי הַקִּדְרוֹת לָאָרֶץ פּוֹתֵי טַפַּח, טְמֵאָה בְּתוֹכוֹ - הַבֵּית טָמֵא, טְמֵאָה בְּבֵית - מֵה שְׁבִתוֹכֶן טָמֵא. הֵיטָה אַחַת טְמֵאָה וְנִתּוּנָה בְּאֻמָּצֵעַ, וְיֵשׁ בְּמִקּוּמָהּ טַפַּח עַל טַפַּח בְּרוּם טַפַּח, טְמֵאָה בְּתוֹכָהּ - הַבֵּית טָמֵא. טְמֵאָה בְּבֵית, מֵה שְׁבִתוֹכֶן - טָמֵא:

ג. פִּיטוּס שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַבֵּית מִן הָאָרֶץ וְעַד הַקּוֹרוֹת, אִם אֵין בֵּין פִּיו לְקוֹרוֹת פּוֹתֵי טַפַּח, וּבֵין שׁוּלֵיוֹ לָאָרֶץ פּוֹתֵי טַפַּח, טְמֵאָה בְּתוֹכוֹ - הַבֵּית טָמֵא. טְמֵאָה בְּבֵית, מֵה שְׁבִתוֹכּוֹ טְהוֹר, שְׁדֶּרֶךְ הַטְּמֵאָה לְצֹאת וְאֵין דֶּרֶכָּה לָכֵּס. אִם יֵשׁ בֵּין פִּיו לְקוֹרוֹת פּוֹתֵי טַפַּח, וּבֵין שׁוּלֵיוֹ לָאָרֶץ פּוֹתֵי טַפַּח, טְמֵאָה בְּתוֹכוֹ - הַבֵּית טָמֵא, טְמֵאָה בְּבֵית - מֵה שְׁבִתוֹכּוֹ טָמֵא. הִיָּה פִּיו צֶר, וְאֵין בֵּין הוֹגְנוֹ לְקוֹרוֹת פּוֹתֵי טַפַּח - אֵינוֹ מַצִּיל, עַד שֶׁיְהִיָּה בְּאוּגְנוֹ פּוֹתֵי טַפַּח. הִיָּה שׁוּלֵיוֹ חֲדִין, וְאֵין בֵּין שׁוּלֵיוֹ לָאָרֶץ פּוֹתֵי טַפַּח - אֵינוֹ מַצִּיל, עַד שֶׁיְהִיָּה בְּשׁוּלֵיוֹ פּוֹתֵי טַפַּח. הֵיטָה כּוֹרֶת פְּחוּתָהּ פְּקוּקָה בְּקֶשׁ, אֶפְלוּ גְבוּהָהּ מִן הָאָרֶץ אִמָּה - הִרִי זוֹ מַצְלָת:

ד. כּוֹרֶת פְּחוּתָהּ שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בְּתוֹךְ הַפֶּתַח - סוֹתֶמֶת אֶת כָּל הַפֶּתַח. אִם אֵין בֵּין פִּיהָ

לְשִׁקּוֹף פּוֹתֵי טַפַּח, וּבֵין שׁוּלִיָּה לָאָרֶץ פּוֹתֵי טַפַּח, טְמֵאָה בְּתוֹכָהּ - הַבֵּית טְהוֹר, טְמֵאָה בְּבֵית - מֵה שְׁבִתוֹכָהּ טָמֵא, שְׁדֶּרֶךְ הַטְּמֵאָה לְצֹאת וְאֵין דֶּרֶכָּה לָכֵּס. אִם יֵשׁ בֵּין פִּיהָ לְשִׁקּוֹף פּוֹתֵי טַפַּח וְטְמֵאָה בְּתוֹכָהּ - הַבֵּית טָמֵא. טְמֵאָה בְּבֵית - מֵה שְׁבִתוֹכּוֹ טָמֵא. אִם יֵשׁ בֵּין דּוֹפְנוֹתֶיהָ לְפָצִימִין פּוֹתֵי טַפַּח, וּבֵין שׁוּלִיָּה לָאָרֶץ פּוֹתֵי טַפַּח, טְמֵאָה בְּתוֹכָהּ - הַבֵּית טְהוֹר, טְמֵאָה בְּבֵית - מֵה שְׁבִתוֹכָהּ טְהוֹר:

ה. שְׁתֵּי כּוֹרוֹת שֶׁהֵן עוֹמְדוֹת בְּתוֹךְ הַפֶּתַח, וְסוֹתֶמֶת אֶת כָּל הַפֶּתַח, שׁוּלִיָּה שֶׁל זוֹ עַל פִּיהָ שֶׁל זוֹ, אִם אֵין בֵּין הָעֲלִיּוֹנָה לְשִׁקּוֹף פּוֹתֵי טַפַּח, וּבֵין הַתַּחְתּוֹנָה לָאָרֶץ פּוֹתֵי טַפַּח, טְמֵאָה בְּתוֹכֶם - הַבֵּית טְהוֹר, טְמֵאָה בְּבֵית - מֵה שְׁבִתוֹכֶם טָמֵא, וְכֻלָּם שְׁבִינִיָּהן - טְמֵאִין. אִם יֵשׁ בֵּין דּוֹפְנוֹתֶיהֶן לְפָצִימִין פּוֹתֵי טַפַּח, וּבִינֵיהֶן לָאָרֶץ פּוֹתֵי טַפַּח, טְמֵאָה בְּתוֹכֶם - הַבֵּית טְהוֹר, טְמֵאָה בְּבֵית - מֵה שְׁבִתוֹכֶם טְהוֹר. טְמֵאָה בְּתוֹךְ אֶחָד מֵהֶם, הִיא - טְמֵאָה, וְהַבֵּית וְחִבְרָתָהּ - טְהוֹרִין. וְכֵן פִּיהָ שֶׁל זוֹ עַל גִּבּ שׁוּלִיָּה שֶׁל זוֹ, וְכֵן שׁוּלִיָּה שֶׁל זוֹ עַל גִּבֵּי פִּיהָ שֶׁל זוֹ. וְאִיזְהוּ מַחְלָחֶלֶת? כָּל שֵׁישׁ לֵה טַפַּח מֵאַרְבַּע רִחוּתֶיהָ וּמִשְׁנֵי רִחוּת זוֹ כְּנֶגֶד זוֹ. אִיזוֹ הִיא אֶפְסוּצָה? כָּל שֵׁאֵין לֵה טַפַּח מִרוּחַ אַחַת. מוֹדָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּטְמֵאָה תַּחַת הַפִּקּוּק - טְמֵאָה בּוֹקֶעֶת וְעוֹלָה בּוֹקֶעֶת וְיוֹרֶדֶת:

ו. הֵיטָה יוֹשֶׁבֶת עַל שׁוּלִיָּה בְּאוֹר, טְמֵאָה בְּתוֹכָהּ, הַנוֹגֵעַ בָּהּ מִכָּל מְקוֹם - טָמֵא; וְדַבְּרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ מִטְמֵא אֶלָּא כְּנֶגֶד כִּסּוּיוֹ בְּלִבָּד, הֵיטָה כְּפוּיָה עַל פִּיהָ, הַנוֹגֵעַ בָּהּ מִכָּל מְקוֹם - טָמֵא:

ז. אֲרוֹן שֶׁהוּא חָקוּק בְּסֻלַּע וּמִכְסָּה, הַנוֹגֵעַ בָּהּ מִכָּל מְקוֹם - טְהוֹר, וְאֵינוֹ מִטְמֵא אֶלָּא כְּנֶגֶד כִּסּוּיוֹ בְּלִבָּד. לְמָה זֶה דּוּמָה? לְבוֹר גָּדוֹל מִלֵּא מַתִּים וְאֶבֶן גְּדוֹלָה נִתּוּנָה עַל פִּיהָ, שְׁאֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא כְּנֶגֶד חֲלָלָה בְּלִבָּד. הֵיטָה בְּנוּיָה בְּכוֹתְלָהּ שֶׁל נֶפֶשׁ, אִם הֵיטָה

מִסְכַּת אֶהְלוֹת פָּרָק אֶחָד עָשָׂר

א. קִדְרָה שֶׁהִיא נִתּוּנָה בְּצַד הָאֶסְקָפָה, שָׁאם תַּעֲלֶה וּשְׁפָתֶיהָ מְשׁוּכוֹת מִן הַשְּׁקוֹף כֹּל שֶׁהוּא - טְמֵאָה בּוֹקֶעֶת וְעוֹלָה בּוֹקֶעֶת וְיִוְרְדָתָּ:

ב. הֵיִתָּה גְבוּהָה מִן הָאָרֶץ טַפַּח וְטְמֵאָה תַּחְתִּיהָ, בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל גְּבֻהָה - הַכֹּל טְמֵאָה וְהַבֵּית טְהוֹר. בְּבֵית, אִינוּ טְמֵא אֲלָא הַבֵּית בְּלָבָד, שָׁאם תַּעֲלֶה וְדוֹפְנָה נּוֹגַעַת בַּשְּׁקוֹף בְּפָחוֹת מִפּוֹתֵי טַפַּח כֹּל שֶׁהוּא. טְמֵאָה תַּחְתִּיהָ וְהִיא רוֹצֶצֶת - טְמֵאָה בּוֹקֶעֶת וְעוֹלָה בּוֹקֶעֶת וְיִוְרְדָתָּ:

יא, ג. הֵיִתָּה גְבוּהָה מִן הָאָרֶץ טַפַּח וְטְמֵאָה תַּחְתִּיהָ, תַּחְתִּיהָ טְמֵא, תּוֹכָהּ וְגִבְהָה - הַבֵּית טְהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁנִּצְלָתָ עִם דּוֹפְנֵי שֶׁל אֶהְל. בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל גְּבֻהָה - הַכֹּל טְמֵא וְהַבֵּית טְהוֹר. טְמֵאָה בְּבֵית - אִינוּ טְמֵא אֲלָא הַבֵּית, שָׁאם תַּעֲלֶה וְדוֹפְנָה נּוֹגַעַת בַּשְּׁקוֹף בְּפּוֹתֵי טַפַּח, טְמֵאָה תַּחְתִּיהָ וְהִיא רוֹצֶצֶת - טְמֵאָה בּוֹקֶעֶת וְעוֹלָה בּוֹקֶעֶת וְיִוְרְדָתָּ:

ד. הֵיִתָּה גְבוּהָה מִן הָאָרֶץ טַפַּח, טְמֵאָה תַּחְתִּיהָ אוֹ בְּבֵית - תַּחְתִּיהָ וְהַבֵּית טְמֵא, תּוֹכָהּ וְגִבְהָה - טְהוֹר, בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל גְּבֻהָה - הַכֹּל טְמֵא, שָׁאם תַּעֲלֶה וּשְׁפָתֶיהָ אוֹכְלוֹת בַּשְּׁקוֹף כֹּל שֶׁהוּא. טְמֵאָה תַּחְתִּיהָ וְהִיא רוֹצֶצֶת - טְמֵאָה בּוֹקֶעֶת וְעוֹלָה בּוֹקֶעֶת וְיִוְרְדָתָּ. הֵיִתָּה גְבוּהָה מִן הָאָרֶץ טַפַּח, אִם יֵשׁ בְּדוֹפְנָה פּוֹתֵי טַפַּח, וְטְמֵאָה תַּחְתִּיהָ אוֹ בְּבֵית אוֹ בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל גְּבֻהָה - הַכֹּל טְמֵא. אִין בְּדוֹפְנָה פּוֹתֵי טַפַּח, טְמֵאָה תַּחְתִּיהָ, תַּחְתִּיהָ - טְמֵא, וְגִבְהָה וְהַבֵּית - טְהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁנִּצְלָתָ עִם דּוֹפְנֵי שֶׁל אֶהְל. בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל גְּבֻהָה - הַכֹּל טְמֵא, תּוֹכָהּ וְגִבְהָה וְהַבֵּית טְהוֹרִין, מִפְּנֵי שֶׁנִּצְלָתָ עִם דּוֹפְנֵי שֶׁל אֶהְל. בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל גְּבֻהָה - הַכֹּל טְמֵא וְהַבֵּית טְהוֹר. בְּבֵית - הַכֹּל טְמֵא:

ה. הֵיִתָּה נִתּוּנָה תַּחַת אֲרָבָה, שָׁאם תַּעֲלֶה וּשְׁפָתֶיהָ נּוֹגַעַת בַּתְּקָרָה כֹּל שֶׁהוּא, טְמֵאָה תַּחְתִּיהָ וְהִיא רוֹצֶצֶת - טְמֵאָה בּוֹקֶעֶת וְעוֹלָה

נִרְאִיתָ כֹּל שֶׁהִיא לְתוֹךְ הַנֶּפֶשׁ, הַנִּכְנָס לְתוֹכָהּ - טְמֵא, וְאִם לֹא - אִינוּ טְמֵא אֲלָא כִּנְגֵד כְּסוּיָהּ בְּלָבָד. בְּנֶה נֶפֶשׁ עַל גְּבֻהָה, הָרִי הִיא כְּקֶבֶר סָתוּם וּמִטְמֵאָה מִכָּל סְבִיבֶיהָ. הַעֲשׂוּיָה כְּמִין דְּלוֹסְקוֹת, הַנוֹגֵעַ בָּהּ מִכָּל מְקוֹם - טְהוֹר, הַנוֹגֵעַ בַּשְּׁוֹה שְׁלָה, רַבִּי אֲלִיעֶזֶר מִטְמֵא. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: מִטְּפַח וְלִמְטָה - טְהוֹר. מִטְּפַח וְלִמְעָלָה - טְמֵא, מִטְּפַח וְלִמְטָה - טְהוֹר, שָׁאִין מַעֲלִין עוֹלִין גְבוּהָה מִן הָאָרֶץ פָּחוֹת מִטְּפַח:

ח. חֲבִית שֶׁהִיא יּוֹשֶׁבֶת עַל שׁוּלִיָּה בְּאוּר, וְכִזִּית מִן הַמֵּת נִתּוּן תַּחְתִּיהָ כִּנְגֵד קוּרְקוּרִיתָהּ - טְמֵאָה בּוֹקֶעֶת וְעוֹלָה בּוֹקֶעֶת וְיִוְרְדָתָּ, וְהַחֲבִית - טְמֵאָה. כִּזִּית מִן הַמֵּת, מִקְצָתוֹ נִתּוּן תַּחַת קוּרְקוּרִיתָהּ, כִּנְגֵד קוּרְקוּרִיתָהּ - הַכֹּל טְמֵא, כִּנְגֵד דּוֹפְנָה כֹּל שֶׁכִּנְגֵד הַטְּמֵאָה בֵּין מִלְמַעְלָה בֵּין מִלְמַטָּה - טְמֵאָה, וְכֹל שֶׁאִינוּ כִּנְגֵד הַטְּמֵאָה, בֵּין מִלְמַעְלָה בֵּין מִלְמַטָּה - טְהוֹר. וְאִם יֵשׁ בְּדוֹפְנָה פּוֹתֵי טַפַּח, הַכֹּל טְמֵא. שְׁנֵי חֲצָאֵי זִיתִים, אֶחָד נִתּוּן תַּחַת דּוֹפְנָה, וְאֶחָד נִתּוּן תַּחַת קוּרְקוּרִיתָהּ, אֶפְלוּ כִּנְגֵד הַטְּמֵאָה בֵּין מִלְמַעְלָה בֵּין מִלְמַטָּה - טְהוֹר. הִיָּה זֶה שֶׁנִּתְּנוּ תַּחַת דּוֹפְנָה מְשׁוּךְ תַּחַת קוּרְקוּרִיתָהּ - כְּאֵלוּ כְּלוּ תַּחַת קוּרְקוּרִיתָהּ. הִיָּה זֶה שֶׁנִּתְּנוּ תַּחַת קוּרְקוּרִיתָהּ מְשׁוּךְ תַּחַת דּוֹפְנָה - כְּאֵלוּ כְּלוּ תַּחַת דּוֹפְנָה. בְּתוֹכָהּ תַּחַת דּוֹפְנָה, וְאִין בְּדוֹפְנָה וְאוֹגְנָה פּוֹתֵי טַפַּח, כֹּל שֶׁכִּנְגֵד הַטְּמֵאָה, בֵּין מִלְמַעְלָה וּבֵין מִלְמַטָּה - טְמֵא, וְכֹל שֶׁאִינוּ כִּנְגֵד הַטְּמֵאָה, בֵּין מִלְמַעְלָה וּבֵין מִלְמַטָּה - טְהוֹר. וְאִם יֵשׁ בְּדוֹפְנָה וְאוֹגְנָה פּוֹתֵי טַפַּח - הַכֹּל טְמֵא. הֵיִתָּה מְלֵאָה אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין וּמִקְפָּת צְמִיד פְּתִיל, וְנִתּוּנָה עַל גְּבִי הַמֵּת בְּאוּר, כְּלִים שֶׁלְמַעְלָה וְשֶׁלְמַטָּה הֵיִמְנָה - טְמֵאִין, וְהָאוֹכְלִין וְהַמִּשְׁקִין שְׁבִתוֹכָהּ - טְהוֹרִין, הֵיִתָּה מְטָה עַל צִדָּה בְּאוּר - הָרִי כְּכֹרֶת: לְכָל דְּבָר:

וְהַמֵּאָהִיל - טָמֵא; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים: הַמֵּאָהִיל טָהוֹר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אִם אֵין בְּטִמְאָה לְחֵלֶק, כְּגוֹן כְּזֵית מִן הַמֵּת, הַשְּׂדֵרָה וְהַגְּלִילָת - הַבֵּית טָמֵא. וְאִם לֹא - הַבֵּית טָמֵא וְהַמֵּאָהִיל טָהוֹר:

י. שְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים, אֶחָד נָתַן בְּתוֹךְ הַבֵּית, וְאֶחָד נָתַן כְּנֶגֶד אֲרֻכָּה, הַמֵּאָהִיל - טָהוֹר. הֲיֵה זֶה שֶׁכְּנֶגֶד אֲרֻכָּה מְשׁוּךְ כְּנֶגֶד הַבֵּית, רוֹאִין כְּאִלוֹ כְּלוֹ נֶגֶד הַבֵּית. הֲיֵה זֶה שֶׁהוּא נָתַן בְּתוֹךְ הַבֵּית מְשׁוּךְ כְּנֶגֶד הָאֲרֻכָּה - רוֹאִין כְּאִלוֹ כְּלוֹ כְּנֶגֶד אֲרֻכָּה:

יא. כְּזֵית מִן הַמֵּת כְּפִי הָעוֹרֵב, וְהַמֵּאָהִיל עַל גְּבִי אֲרֻכָּה שֵׁישׁ בֶּה פוֹתֵי טֶפַח, הַבֵּית טָמֵא. רַבִּי יוֹסִי מְטֵהוּ, עַד שֶׁיִּהְיֶה בְּטִמְאָה מְשׁוּךְ פוֹתֵי טֶפַח:

יב. יָב קָלֵל שֶׁל חֲטָאת שֶׁהוּא נָתַן בְּאֲרֻכָּה, אִם מְשֻׁלָּשׁל - טָמֵא, וְאִם אֵינוֹ מְשֻׁלָּשׁל - טָהוֹר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּאֲרֻכָּה שֶׁאֵין בֶּה פוֹתֵחַ טֶפַח, אֲבָל בְּאֲרֻכָּה שֵׁישׁ בֶּה פוֹתֵחַ טֶפַח, בֵּין מְשֻׁלָּשׁל וּבֵין שֶׁאֵינוֹ מְשֻׁלָּשׁל - טָמֵא. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שֶׁל חֵרֶס, אֲבָל בְּשֵׁל עֵץ, בֵּין שֵׁישׁ בְּאֲרֻכָּה פוֹתֵי טֶפַח, בֵּין שֶׁאֵין בְּאֲרֻכָּה פוֹתֵחַ טֶפַח בֵּין מְשֻׁלָּשׁל וּבֵין שֶׁאֵינוֹ מְשֻׁלָּשׁל - טָמֵא:

יג. אֲרֻכָּה שֶׁבֵּין הַבֵּית לְעִלְיָהּ וְאֵין בֶּה פוֹתֵחַ טֶפַח, טִמְאָה בְּבֵית, כָּלִים שֶׁבְּעִלְיָה - טָהוֹרִין. טִמְאָה בְּעִלְיָה, כָּלִים שֶׁבְּבֵית - טָהוֹרִין. כָּלִים שֶׁכְּנֶגֶד הַזֵּית, רַבִּי מְטֵמֵא, וְחֻכְמִים מְטֵהֲרִין, שֶׁאֵנִי רוֹאֶה אֶת הַקּוֹרוֹת כְּאִלוֹ הֵן יוֹרְדוֹת וְסוֹתְמוֹת. דְּבָר אַחֵר: אֵין טִמְאָה נִכְנָסֶת לְאֵהֶל וְאֵין יוֹצֵאָה הֵימָנוֹ אֶלָּא בְּפוֹתֵחַ טֶפַח. אָמַר רַבִּי: רוֹאֶה אֲנִי אֶת דְּבָרֵיהֶם מִדְּבָרִי:

יד. אֲרֻכּוֹת זוֹ עַל גִּבּ זוֹ וְיֵשׁ בֵּהֶן פוֹתֵחַ טֶפַח - הַכֹּל טָמֵא, וְאִם לֹא, אֵין טָמֵא אֶלָּא כְּנֶגֶד הַתַּחְתִּינָה בְּלִבָּד. מִרְחִיבוֹת מְלַמְעֵלָה וּמִצִּירוֹת מְלַמְטָה, מִן הָצֵר וּמִלְמָטָה - טָמֵא, מִן הָצֵר וּלְמַעְלָה - טָהוֹר. מִרְחִיבוֹת

בּוֹקֶעֶת וְיוֹרְדָת. הֵיטָה גְבוּהָה מִן הָאָרֶץ טֶפַח וְטִמְאָה תַּחְתִּיָּה אוֹ בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל גְּבִיהָ - הַכֹּל טָמֵא, שְׁאֵם תַּעֲלָה עוֹלָה וְיוֹשֶׁבֶת בְּאֲרֻכָּה, וְאוֹפֶצֶת עַל כָּל הָאֲרֻכָּה וְטִמְאָה תַּחְתִּיָּה, וְהִיא רוֹצֶצֶת - טִמְאָה בּוֹקֶעֶת וְעוֹלָה בּוֹקֶעֶת וְיוֹרְדָת. הֵיטָה גְבוּהָה מִן הָאָרֶץ טֶפַח, טִמְאָה תַּחְתִּיָּה אוֹ בְּבֵית, תַּחְתִּיָּה וְהַבֵּית - טָמֵא, תוֹכָהּ וְגִבָּה - טָהוֹר, בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל גְּבִיהָ - כְּנֶגְדוֹ עַד לְרִקִּיעַ - הַכֹּל טָמֵא, שְׁאֵם תַּעֲלָה עוֹלָה וְהוֹלֶכֶת, וְנוֹגֵעַ בְּאֲרֻכָּה כְּפוֹתֵי טֶפַח וְטִמְאָה תַּחְתִּיָּה וְהִיא רוֹצֶצֶת - טִמְאָה בּוֹקֶעֶת וְעוֹלָה בּוֹקֶעֶת וְיוֹרְדָת:

ו. הֵיטָה גְבוּהָה טֶפַח, וְטִמְאָה תַּחְתִּיָּה אוֹ בְּבֵית, תַּחְתִּיָּה וְהַבֵּית - טָמֵא, תוֹכָהּ וְגִבָּה - טָהוֹרִין, מִפְּנֵי שֶׁנִּצְלָת עִם דּוֹפְנוֹ שֶׁל אֵהֶל. בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל גְּבִיהָ - הַכֹּל טָמֵא, שְׁאֵם תַּעֲלָה עוֹלָה וְהוֹלֶכֶת. בְּאֲרֻכָּה, וְנוֹגֵעַ בְּאֲרֻכָּה בְּפִחוֹת מְפוֹתֵי טֶפַח וְטִמְאָה תַּחְתִּיָּה וְהִיא רוֹצֶצֶת - טִמְאָה בּוֹקֶעֶת וְעוֹלָה בּוֹקֶעֶת וְיוֹרְדָת:

ז. הֵיטָה גְבוּהָה מִן הָאָרֶץ טֶפַח, טִמְאָה תַּחְתִּיָּה, תַּחְתִּיָּה - טָמֵא, תוֹכָהּ וְגִבָּה וְהַבֵּית - טָהוֹרִין, מִפְּנֵי שֶׁנִּדְּוִנִית כְּשׁוֹפְעֵי אֵהֶלִים. בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל גְּבִיהָ - הַכֹּל טָמֵא, וְהַבֵּית טָהוֹר. בְּבֵית, אֵין טָמֵא אֶלָּא הַבֵּית:

ח. אֲרֻכָּה שֶׁהִיא לְאוֹיֵר וּבֶה פוֹתֵחַ טֶפַח, וְכְזֵית מִן הַמֵּת נָתַן תַּחְתִּיָּה, וְנָתַן דְּבָר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טִמְאָה, אִם יֵשׁ שָׁם פוֹתֵי טֶפַח - הַכֹּל טָמֵא, וְאִם לֹא - אֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא כְּנֶגֶד הַזֵּית מִן הַמֵּת בְּלִבָּד:

ט. אֲרֻכָּה שֶׁהִיא לְאוֹיֵר וְאֵין בֶּה פוֹתֵי טֶפַח, וְכְזֵית מִן הַמֵּת נָתַן תַּחְתִּיָּה, וְנָתַן דְּבָר שֶׁמְקַבֵּל טִמְאָה מִלְּמַעְלָה, הַבֵּית - טָמֵא, וְהַמֵּאָהִיל - טָמֵא; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַמֵּאָהִיל טָהוֹר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִם טִמְאָה קִדְמָה אֶת רִגְלוֹ, הַבֵּית - טָמֵא, וְהַמֵּאָהִיל - טָמֵא, וְאִם לֹא, הַבֵּית - טָמֵא, וְהַמֵּאָהִיל - טָהוֹר. מִקְצֵת הַטִּמְאָה בְּבֵית וּמִקְצֵת כְּנֶגֶד אֲרֻכָּה, הַבֵּית - טָמֵא,

הִיתָה חֲלוּקָה - הָרִי הִיא כְּנֶסֶר. כָּלִים שְׁכָנְגָד
הַעוֹדָף, מִכָּאן וּמִכָּאן - טְהוֹרִין:

ו. כְּתָלִי הַבַּיִת וּכְתָלִי הַדּוֹת שֶׁהָיוּ שְׂוִין זֶה
לָזֶה, וְטִמְאָה בֵּין בַּיִת וּבֵין בְּדוֹת, כָּלִים
שְׁבֻכּוֹתָלִי הַבַּיִת וְשְׁבֻכּוֹתָלִי הַדּוֹת - נְדוּנִים
מִחֲצָה עַל מִחֲצָה. וְאִם כְּתָלִי בַיִת רַחֲבִין
מִכְתָּלִי הַדּוֹת, וְטִמְאָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת, כָּלִים
שְׁבֻכּוֹתָלִי הַדּוֹת - טִמְאִים, וְשְׁבֻכּוֹתָלִי הַבַּיִת
- נְדוּנִין מִחֲצָה עַל מִחֲצָה. אִם הָיוּ כּוֹתָלִי
הַדּוֹת רַחֲבִין מִשָּׁל בַּיִת, וְטִמְאָה בְּתוֹךְ
הַבַּיִת, כָּלִים שְׁבֻכּוֹתָלִי הַדּוֹת - טְהוֹרִין,
שְׁבֻכּוֹתָלִי הַבַּיִת - נְדוּנִין מִחֲצָה עַל מִחֲצָה:

מִסְכַּת אֶהְלוֹת פָּרָק שְׁלֹשָׁה עָשָׂר

א. נָסֵר שֶׁהוּא נִתּוּן עַל פִּי תַנּוּר יֶשֶׁן, וְטִמְאָה
תַּחְתּוֹ אוֹ עַל גִּבּוֹ - הַכֹּל טִמָּא, וְהַתַּנּוּר
טִמָּא. וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נּוּרִי מְטַהֵר. הִיא רֹאשׁוֹ
אַחַד נִתּוּן עַל פִּי תַנּוּר חֲדָשׁ, וְרֹאשׁוֹ אַחַד
נִתּוּן עַל פִּי תַנּוּר יֶשֶׁן, אוֹ שֶׁהָיוּ שְׁנַיִם
יֶשֶׁנִּים, אַחַד מִכָּאן וְאַחַד מִכָּאן וְחֲדָשׁ
בְּאַמְצֵעַ - טִמְאִין, וְהַתַּנּוּרִין - טִמְאִין, וְרַבִּי
יוֹחָנָן בֶּן נּוּרִי מְטַהֵר. נָסֵר שֶׁהוּא נִתּוּן עַל פִּי
תַנּוּר יֶשֶׁן וּמִקֵּץ צֶמֶד פְּתִיל, וְטִמְאָה תַּחְתּוֹ
אוֹ עַל גִּבּוֹ - הַכֹּל טִמָּא, וְכִנְגָד אֲוִירוֹ שֶׁל
תַנּוּר - טְהוֹר. טִמְאָה כִנְגָד אֲוִירוֹ שֶׁל תַנּוּר,
כִנְגָדוֹ עַד לְרִקִּיעַ - טִמָּא, וּבְחֲדָשׁ - הַכֹּל
טְהוֹר:

ב. סְרִידָה שֶׁהִיא נְתוּנָה עַל פִּי תַנּוּר חֲדָשׁ,
וְיִצְאָה כָּל שֶׁהוּא, וְיֵשׁ לָהּ לְזָבֹז טַפַּח,
טִמְאָה תַּחְתֶּיהָ - כָּלִים שֶׁעַל גִּבָּהּ טִמְאִין.
טִמְאָה עַל גִּבָּהּ - כָּלִים שֶׁתַּחְתֶּיהָ טִמְאִין.
וְאִם הִיתָה חֲלוּקָה, הָרִי הִיא כְּנֶסֶר, וְצִרִיכָהּ
פּוֹתֵחַ טַפַּח. וּמוֹדָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּאַמְבָּטִי
שֶׁעָשָׂאוֹ מִתַּחֲלָה לְכָף - שֶׁהוּא מִבִּיא אֶת
הַטִּמְאָה:

ג. סַנְדָּל שֶׁל עֲרִיסָה שֶׁפָּתַח מִמְעִזְבָּה -
שְׁעוֹרוֹ בְּפּוֹתֵחַ טַפַּח. נִפְתַּח הַבַּיִת מֵאֲלִיו,
שְׁעוֹרוֹ מִלֹּא הָאֲגוּרָף. הִיא הֵטִיט צֶף תַּחְתּוֹ
כָּל שֶׁהוּא, וּמִחֲצִי מִמְעִזְבָּה וּלְמַעֲלָה, בֵּין
שֵׁשׁ בּוֹ כְּשַׁעוֹר בֵּין שְׁאִין בּוֹ כְּשַׁעוֹר -

מִלְמֻטָּה וּמִצִּירוֹת מִלְמַעֲלָה - אִינוּ טִמָּא
אַלָּא כִנְגָד הַצֵּר בְּלִבָּד:

מִסְכַּת אֶהְלוֹת פָּרָק שְׁנַיִם עָשָׂר

א. וְכִמָּה יִהְיֶה הַסֵּדֶק הַזֶּה? בַּיִת הֵלֵל אוֹמֵר:
כָּל שֶׁהוּא מִלֹּא חוּט הַמְשָׁקֶלֶת. וְרַבִּי יוֹסִי
אוֹמֵר מִשֵּׁם בַּיִת הֵלֵל: פּוֹתֵחַ טַפַּח. אָמַר
רַבִּי: תִּמְמָה אֲנִי אִם אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּפּוֹתֵחַ
טַפַּח, לֹא אָמַר אֲלֵא בְּכּוֹזִית מִן הַמֵּת בְּלִבָּד.
טִמְאָה מִבִּפְנִימִים וְכָלִים מִבְּחוּץ, אֵף עַל פִּי
שְׁאִין בְּסֵדֶק אֲלֵא כָּל שֶׁהוּא מִלֹּא חוּט
הַמְשָׁקֶלוֹת - הָרִי זֶה מִסְפִּיק:

ב. סָאָה כְּפּוּיָה עַל פִּיהָ, חֲבִית כְּפּוּיָה עַל
פִּיהָ שְׁנֵי, שְׁנֵי כְּפִיתִין זֶה עַל גִּבִּי זֶה, וְאֶבֶן
עַל גִּבִּי הַכְּפִיתִין - מִבִּיא אֶת הַטִּמְאָה. סָאָה
יּוֹשֶׁבֶת כְּדָרְפָּה, וְחֲבִית יּוֹשֶׁבֶת כְּדָרְפָּה, נוֹד
תַּפּוּחַ וְכָר מִלֹּא תָבֹן, כֶּסֶת מִלֹּאֵה מְטַפַּחַת,
שְׁתֵּי אֲבָנִים זֹו עַל גִּבִּי זֹו, וְכִפְתַּת עַל גִּבִּי
הָאֶבֶן - אֵין מִבִּיאֹת אֶת הַטִּמְאָה:

ג. כָּלֵב שֶׁאֵכֵל בִּשּׁוֹר הַמֵּת וְנִכְנַס לַבַּיִת, הַבַּיִת
- טְהוֹר, שְׁכָל הַבְּלוּעִין בְּאֶדָם וּבִבְהֵמָה
בְּחִיָּה וּבַעֲפוֹת - טְהוֹרִין. הֶקִיאָן - הַבַּיִת
טִמָּא. מֵת, אִם לֹא שֶׁהָיָה בְּמַעֲיו, עַד שֶׁהוּא
חֵי - שְׁלֹשָׁה יָמִים מַעַת לַעַת. וּבַעֲפוֹת
וּבִדְגִים - מִיד. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָא:
בְּדָגִים - מִיד. וּבַעֲפוֹת - מַעַת לַעַת. רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָא:
זֶה זֶה - מַעַת לַעַת:

ד. הַדּוֹת שֶׁבְּבַיִת וְהַמְנוּרָה בְּתוֹכָהּ, וְהַפֶּרֶחַ
שֶׁלָּהּ יּוֹצֵא, וְכִפִּישָׁה נְתוּנָה עָלָיו. בְּמָה
דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשָׁל מִתְּכַת, אֲכָל בְּשָׁל
עֵץ - חוּצָץ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר:
בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשָׁל עֵץ, אֲכָל בְּשָׁל
מִתְּכַת - נְטִמָּא, וְאֵין כָּלִי טִמָּא חוּצָץ:

ה. נָסֵר שֶׁהוּא נִתּוּן עַל פִּי הַדּוֹת, וְטִמְאָה
תַּחְתּוֹ אוֹ עַל גִּבִּי כָּלִים, שְׁכָנְגָד הַעוֹדָף,
מִכָּאן וּמִכָּאן - טְהוֹרִין, הִיתָה כְּפִישָׁה וְיֵשׁ
לָהּ לְזָבֹז טַפַּח וְטִמְאָה תַּחְתֶּיהָ, הַכָּלִים
שְׁכָנְגָד הַעוֹדָף, מִכָּאן וּמִכָּאן - טִמְאִים. אִם

הַעֲלִיָּה טָמֵא. מִחֲצִי מַעֲזִיבָה וְלִמְטָה, אִם יֵשׁ בּוֹ כִּשְׁעוֹר - הַעֲלִיָּה טָמֵא, וְאִם לֹא - מוֹנִין בּוֹ כְּדֶרֶךְ שְׂמוֹנִין בַּמַּת:

ד. מִלְכָּן שֶׁהוּא מִלְכָּן בְּפִיקוּת - תֵּינוּק טָמֵא טָמֵאת שְׂבָעָה. מִסְרָג בְּחֻבָּלִים - תֵּינוּק טָמֵא טָמֵאת עָרֵב. הִדֵּף שֶׁל קָנִים שֶׁהוּא מִסְרָג בְּחֻבָּלִים וְעָשׂוֹי בְּטִיט, כְּכֹר לֹשֶׁה בְּמִי פִרוֹת נְתוּנָה עַל גִּבּוֹ - הָרִי זֶה מְבִיאָה וְחוֹצֶצֶת. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נּוּרִי אוֹמֵר: כָּל הָעֲגוּלִין טְהוֹרִין, אִין מְבִיאִין טָמֵאָה חוּץ מִעֲגוּלֵי דְבִלָּה, מִפְּנֵי שֶׁהֵן יוֹשְׁבֵין תַּחְתֵּיהֶן בְּפִקּוּעוֹת:

ה. גָּמַל שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּאוֹר; טָמֵאָה תַּחְתּוֹ, כָּלִים שֶׁעַל גִּבּוֹ - טְהוֹרִין. טָמֵאָה עַל גִּבּוֹ, כָּלִים שֶׁתַּחְתּוֹ - טְהוֹרִין. הִיָּה רַבּוּץ, טָמֵאָה תַּחְתּוֹ - כִּנְגָדוֹ עַד הַתְּהוֹם טָמֵא, וְעַל גִּבּוֹ - כִּנְגָדוֹ עַד לְרָקִיעַ טָמֵא. טָמֵאָה תַּחַת רִגְלָיו אוֹ עַל גִּבּוֹ רִגְלוֹ, וְהִיא רוֹצֶצֶת - טָמֵאָה בּוֹקֶעֶת וְעוֹלָה בּוֹקֶעֶת וְיוֹרֶדֶת. נִתֵּן נֶסֶר עַל גִּבָּהּ, טָמֵאָה בְּצַד זֶה, כָּלִים שֶׁבְּצַד הַשֵּׁנִי - טָמֵאִין:

ו. קוֹרוֹת הַבֵּית וְהַעֲלִיָּה, שֶׁהֵיוּ עֲלִיוֹנוֹת מְכֻנוֹת כִּנְגָד הַתַּחְתּוֹנוֹת; טָמֵאָה תַּחְתֵּיהֶן - תַּחְתֵּיהֶן טָמֵא. בִּינֵיהֶן - בִּינֵיהֶן טָמֵא, וְעַל גִּבֵּיהֶן טְהוֹר. עַל גִּבֵּיהֶן - כִּנְגָדוֹ עַד לְרָקִיעַ טָמֵא, וְתַחְתֵּיהֶן טְהוֹר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּזִמָּן שִׁישׁ בֶּהֶן פּוֹתַח טֶפַח, אִין בֶּהֶן פּוֹתַח טֶפַח - טָמֵאָה בּוֹקֶעֶת וְעוֹלָה בּוֹקֶעֶת וְיוֹרֶדֶת. הֵיוּ עֲלִיוֹנוֹת נִרְאוֹת סוֹתָמוֹת כְּבִין הַתַּחְתּוֹנוֹת, טָמֵאָה תַּחְתֵּיהֶן, תַּחְתֵּיהֶן בִּינֵיהֶם - טָמֵא. בִּינֵיהֶן, בִּינֵיהֶן וְתַחְתֵּיהֶן - טָמֵא, עַל גִּבֵּיהֶן - טְהוֹר. עַל גִּבֵּיהֶן - כִּנְגָדוֹ עַד הָרָקִיעַ טָמֵא, וְתַחְתֵּיהֶן וּבִינֵיהֶן טְהוֹר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּזִמָּן שִׁישׁ בִּינֵיהֶן פּוֹתַח טֶפַח, אִין בִּינֵיהֶן פּוֹתַח טֶפַח, וְטָמֵאָה תַּחְתֵּיהֶן - תַּחְתֵּיהֶן טָמֵא, בִּינֵיהֶן וְעַל גִּבֵּיהֶן - טְהוֹר. בִּינֵיהֶן בִּינֵיהֶן טָמֵא אוֹ עַל גִּבֵּיהֶן כִּנְגָד תַּחְתֵּיהֶן - טְהוֹר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּזִמָּן שִׁישׁ בֶּהֶן פּוֹתַח טֶפַח, אִין בֶּהֶן פּוֹתַח טֶפַח - טָמֵאָה בּוֹקֶעֶת וְעוֹלָה

בּוֹקֶעֶת וְיוֹרֶדֶת. הֵיוּ עֲשׂוּיוֹת שְׁתֵּי וְעָרֵב, טָמֵאָה תַּחַת אַחַת מֵהֶן - תַּחַת כָּלֵן טָמֵא וְעַל גִּבֵּיהֶן טְהוֹר. עַל גִּבֵּיהֶן - כִּנְגָדוֹ עַד הָרָקִיעַ טָמֵא, וְתַחְתֵּיהֶן טְהוֹר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּזִמָּן שִׁישׁ בֶּהֶן פּוֹתַח טֶפַח, אִין בֶּהֶן פּוֹתַח טֶפַח - טָמֵאָה בּוֹקֶעֶת וְעוֹלָה בּוֹקֶעֶת וְיוֹרֶדֶת:

ז. סָאָה שֶׁהִיא מְטָה עַל צִדָּה בְּאוֹר - אִינָּה מְבִיאָה טָמֵאָה תַּחַת כָּלָה, עַד שִׁיָּהָ בְּהֶקֶף אַרְבָּעָה טֶפָחִים. אִם הִיָּתָה גְּבוּהָ חֲצִי טֶפַח - עַד שִׁיָּהָ בְּהֶקֶף שְׁלֹשָׁה טֶפָחִים. עֲמוּד שֶׁהִיָּה מְטָל בְּאוֹר - אִינוֹ מְבִיא טָמֵאָה תַּחַת דּוֹפְנוֹ, עַד שִׁיָּהָ בְּהֶקֶפוֹ עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה טֶפָחִים. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: עֲשָׂרִים וְחֲמִשָּׁה, שֶׁהִיָּה רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אִין לֶף עֲשָׂרִים וְחֲמִשָּׁה שְׁאִין הָאָרֶץ אוֹכֶלֶת בֶּהֶן טֶפַח. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: (וְרַמְיָה נָבִי, כֵּג): "וַיְהִי הָרְמָנִים תִּשְׁעִים וְשֵׁשֶׁה רִוְחָה". וְאוֹמֵר: (שָׁם): "כָּל הָרְמָנוֹנִים מֵאָה עַל הַשִּׁבְכָה סָבִיב", אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר "מֵאָה שְׂבָכָה", שֶׁהִיָּה נֶאֱמַר "תִּשְׁעִים וְשֵׁשֶׁה", וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר "תִּשְׁעִים וְשֵׁשֶׁה", שֶׁכְּכֹר נֶאֱמַר "מֵאָה", אֲמֹר מַעֲתָה: אַרְבָּעָה - בְּלוּעִין בִּכְתָל, וְתִשְׁעִים וְשֵׁשֶׁה - נִרְאִין מִבְּחוּץ, וְקָצֵר שָׁבוּ נִדּוֹן כְּשִׁפּוּעֵי אֶהְלִין:

ח. כּוֹזִית מִן הַמַּת מְדַבֵּק בְּאַסְקָפָה, רַבִּי אֲלִיעֶזֶר מְטַמֵּא אֶת הַבֵּית, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מְטַהֵר. הִיָּה נִתּוֹן תַּחַת אֶסְקָפָה - נִדּוֹן מִחֲצָה עַל מִחֲצָה לְטַמֵּא אֶת הַבֵּית; דְּבָרֵי רַבִּי יַעֲקֹב. אֲמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: לֹא נִחְלַק רַבִּי אֲלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ עַל הַנִּתּוֹן תַּחַת הָאֶסְקָפָה, שֶׁהַבֵּית טְהוֹר, עַל מָה נִחְלָקוּ? עַל הַמְּדַבֵּק בְּאַסְקָפָה, שְׂרַבִּי אֲלִיעֶזֶר מְטַמֵּא אֶת הַבֵּית, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מְטַהֵר. מְדַבֵּק בְּמִשְׁקוֹף - הַבֵּית טָמֵא, וְרַבִּי יוֹסִי מְטַהֵר, עַד שִׁיָּהָ בְּטָמֵאָה מִשְׁף פּוֹתַח טֶפַח:

ט. שְׁנֵי חֲזִיזִין זֶה עַל גִּבּ זֶה, וְטָמֵאָה בִּכְתָל שְׂבִינֵיהֶן, אִם הִיָּתָה נִרְאִית כָּל שֶׁהוּא לַתּוֹךְ אַחֵד מֵהֶן - הוּא טָמֵא וְחִבְרוּ טְהוֹר, וְאִם לֹא - נִדּוֹן מִחֲצָה עַל מִחֲצָה:

מִן הַשָּׁרֵץ אֵין מִמַּעֲטִין, וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
אִפְלוּ קוּלִית שֶׁל עוֹג מִמַּעַט אֶת הַטֶּפֶח. זֶה
הַכָּלל אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: כָּל טִמְאָה שְׂאִינָה
מִן הַמֵּת, אוֹ שֶׁהִיא מִן הַמֵּת וְאִינָה מִצְטָרֶפֶת
עִם אוֹתָהּ הַטִּמְאָה - הֵרִי זֶה מִמַּעֲטֵת:

ו. עֹשִׁים שֶׁתִּלְשֵׁן וְהִנִּיחַן בַּחֲלוֹן, אוֹ שֶׁעָלוּ
מֵאֲלֵיהֶן, וְהַעוֹף שֶׁשָּׁכַן בַּחֲלוֹן, וְהַמְטִלִית
שֶׁהִיא פְּחוּתָהּ מִשְׁלֵשׁ עַל שְׁלֹשׁ, וְהָאֵבֶר
וְהַבָּשָׂר הַמְדֻלְדָּלִין בַּבְּהֵמָה וּבַחֲיָה
וּבְעוֹפוֹת, וְהַעוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְהַבְּהֵמָה, וּבֶן
שְׁמוֹנֶה, וְכָלִי חֶרֶס וְהַאוֹכְלִין טְהוֹרִים, וְסֹפֶר
תּוֹרָה וְהַמְלֵחַ - הֵרִי אֵלוּ מִמַּעֲטִין. אָבֵל
הַשִּׁלֵּג וְהַבֶּרֶד וְהַכֶּפֶר וְהַגִּלְדִּי וְהַמֵּים - אֵין
מִמַּעֲטִין:

ז. וְזֵיז שֶׁעַל גִּבִּי הַמָּאוֹר - שְׁעוֹרוֹ בְּרוּם
אֲצָבָעִים עַל רֹחַב גּוּדֵל. וְשֶׁעַל גִּבִּי מֵלָא
מְקַדָּח - שְׁנֵיהֶן בָּכֵל שֶׁהוּא. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר:
בְּמִלּוּאוֹ. וְזֵיז שֶׁעַל גִּבִּי הַפֶּתַח - שְׁעוֹרוֹ בָּכֵל
שֶׁהוּא. סִתְמוֹ - שְׁעוֹרוֹ בְּפוֹתַח טֶפֶח, חֲזָרוֹ
וּפְתָחוֹ - שְׁעוֹרוֹ בָּכֵל שֶׁהוּא:

ח. שְׁנֵי זִיזִין זֶה עַל גִּבִּי זֶה, וְהַפֶּתַח
תַּחְתִּיהֶן, הַתַּחְתּוֹן - כָּל שֶׁהוּא וְהַעֲלִיּוֹן -
אִפְלוּ לַתּוֹךְ שְׁלֹשָׁה. נִדְּבָכוֹת שֶׁהֵם שְׁנֵים
עָשָׂר טֶפְחִים - שְׁעוֹרוֹ בְּפוֹתַח טֶפֶח, סִתְר
הַתַּחְתּוֹן, אוֹ שֶׁהִיא הַעֲלִיּוֹן עוֹדֵף עַל
הַתַּחְתּוֹן - שְׁעוֹרוֹ בָּכֵל שֶׁהוּא:

ט. שְׁנֵי פְתָחִים זֶה עַל גִּבִּי זֶה, וְהִזִּיז לְמַעַלָּה
מֵהֶן, לַעֲלִיּוֹן - כָּל שֶׁהוּא, וְלַתַּחְתּוֹן - אִפְלוּ
בַּתּוֹךְ שְׁלֹשָׁה. נִדְּבָכוֹת שֶׁהֵן שְׁנֵים עָשָׂר
טֶפְחִים - שְׁעוֹרוֹ בְּפוֹתַח טֶפֶח, סִתְר אֶת
הַעֲלִיּוֹן אוֹ שֶׁהִיא עוֹדֵף הַפֶּתַח הַתַּחְתּוֹן,
טֶפֶח מִכָּאן וְטֶפֶח מִכָּאן - שְׁעוֹרוֹ בָּכֵל
שֶׁהוּא. אֵימָתִי אָמְרוּ כָּל שֶׁהוּא? בְּזִיז
הַיּוֹצֵא, אָבֵל לְגַבְלִית - עַד שֶׁהִיא בּו פּוֹתַח
טֶפֶח. וְאִיזוֹ הִיא גַבְלִית? כָּל שֶׁמַּעֲקֵם מִכָּאן
וּמִכָּאן, וּמִשִּׁיר מִן הָאֲמָצַע. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי
יְהוּדָה אוֹמֵר: הַעֲטָרוֹת וְהַפִּיתוּכִין
וְהַצִּיּוּרִים - מִבֵּיאִין אֶת הַטִּמְאָה בְּפוֹתַח
טֶפֶח. רַבִּי אוֹמֵר: הַחֲמִירוֹ בִּקְנָה יוֹתֵר מִן
הִזִּיז, שֶׁהִקְנָה מִטְּלָטֵל וְהִזִּיז אֵינוֹ מִטְּלָטֵל:

י. קוֹבְרֵי הַמֵּת שֶׁהִיוּ עוֹבְרִין בִּרְשׁוֹת הַרְבִּים,
מִצְטָרֶף אֶהְלִין עִם אֶהֱל הַחֲלוֹן לְטִמְאָה אֶת
הַבֵּית; דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
אוֹמֵר: אֵין מַעֲלִין אֶת הַנְּמוּךְ לְצָרֶף אֶהֱל עִם
אֶהֱל:

מִסְכַּת אֶהֱלוֹת פָּרָק אַרְבָּעָה עָשָׂר

א. פֶּתַח שֶׁעָשָׂאוּ לְמָאוֹר - שְׁעוֹרוֹ מֵלָא
הַמְקַדָּח. הַגִּיפוֹ לְמָאוֹר - שְׁעוֹרוֹ בְּפוֹתַח
טֶפֶח. שְׁתֵּי חֲלוֹנוֹת זֶה לְפָנִים מִזֶּה, הַחֲצִיזוֹנָה
הַעֲשׂוּיָה לְמָאוֹר - שְׁעוֹרָה מֵלָא מְקַדָּח,
הַפְּנִימִית - פּוֹתַח טֶפֶח:

ב. נִטַּל פָּקֶק אֶסְפָּקְלָרְיָא - שְׁעוֹרָה מֵלָא
הָאֲגָרוֹף. וְאֵלוּ הֵן שְׁיָרֵי הַמָּאוֹר: חֲלוֹן
שֶׁהִיא סוֹתָמוֹ וְלֹא הִיָּה טִיט לְגוֹמְרָה, אוֹ
שֶׁקֶרְאוּ חֲבֵרוֹ אוֹ שֶׁחֲשָׁכָה לִילִי שֶׁבֵּת. וְאֵלוּ
הֵן שְׁיָרֵי הַמָּאוֹר: רוּם אֲצָבָעִים עַל רֹחַב
אֲגוּדֵל. אֵלוּ הֵן סְרִיגוֹת אֵלוּ שֶׁל אוֹצְרוֹת,
רְפָפוֹת אֵלוּ שֶׁל אֱלֻקְטָאוֹת:

ג. חֲלוֹן שְׁבִין שְׁנֵי בָתִּים - שְׁעוֹרָה בְּפוֹתַח
טֶפֶח. סִתְר אֶת הַחֲצִיזוֹן אֶף עַל פִּי שְׁלֹא
חָשַׁב עָלֶיהָ - שְׁעוֹרָה מֵלָא הַמְקַדָּח. נִתֵּן אֶת
הַתְּקָרָה בְּאֲמָצַע חֲלוֹן הַתַּחְתּוֹן - בְּפוֹתַח
טֶפֶח. וְהַעֲלִיּוֹן - מֵלָא מְקַדָּח. הַשְּׁפִיל אֶת
הַקּוֹרָה מִלְּמַטָּה מֵאֲמָצַע הַחֲלוֹן, הַעֲלִיּוֹן
בְּפוֹתַח טֶפֶח, וְהַתַּחְתּוֹן מֵלָא מְקַדָּח. רִבֵּן
שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: חֲלוֹנוֹת
שִׁבְכָרְכִים - שְׁעוֹרֵן בְּפוֹתַח טֶפֶח, שְׁלֹא
נַעֲשֶׂה אֶלָּא לַחֲזוּק בִּלְבָד, לִהְיוֹת מְכַנִּיסִין
בֵּהֶן אֶת הַלוֹחִם:

ד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בֵּהֶן שְׁלֹשׁ מִדּוֹת מִשֵּׁם
רַבִּי עֲקִיבָא: הַעוֹשֶׂה לְצוֹת, וְלִשְׁמִירָה,
וְלִזְזוֹן אֶת עֵינָיו - כָּל שֶׁהֵן. לְהַכְנִסֵת כָּלִים,
וְלַהּוֹצֵאת כָּלִים, לְתַשְׁמִישׁ, וְלִגְר - שְׁעוֹרוֹ
בְּפוֹתַח טֶפֶח. לְקַנָּה וְלֹאסְפָתִי, בֵּית שְׁמַאי
אוֹמְרִים: בְּמִלּוּאוֹ, וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים:
בְּפוֹתַח טֶפֶח:

ה. פָּחוֹת מִכּוֹזִית בְּשׂוֹר מִמַּעַט עַל יַד רַבֵּעַ
עֲצָמוֹת. פָּחוֹת מִמַּעַט כְּשֶׁעוֹרָה מִמַּעַט עַל
יַד כּוֹזִית בְּשׂוֹר, וְכּוֹזִית מִן הַנִּבְלָה וְכַעֲדָשָׁה

י. זיו שהוא יוצא מן הכתל ויש בו פותח טפח, טמאה תחתיהן וכלים בכתל, ועליהן כקלפת השום - טהורין. טמאה בכתל וכלים תחתיה, ועליהן כקלפת השום - טהורין:

מִסְכַּת אֵהָלוֹת פָּרָק חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר

א. טבלאות של שיש חלקות, זו על גבי זו, טמאה תחת אחת מהן, ואפלו גבוהות מן הארץ אמה - טמאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. טבלאות נוגעות זו בזו, ושלחנות נוגעות זה בזה - מונין להן כדרך שמונין במת:

ב. טבלא שנתונה בצד רגלו של שלחן, וטמאה תחת טבלא, הנוגע בין בטבלא ובין בשלחן - טמא טמאת שבעה. טמאה תחת השלחן, הנוגע בשלחן - טמא טמאת שבעה, ובטבלא - טמא טמאת ערב. הנוגע כנגד האהל, כנגד הרבוע - טמא, שלא כנגד הרבוע - טהור. רבי מנחם ברבי יוסי אומר: בין כך ובין כך טמאין, מפני שהן נדונין כקרן טבלא. כלים שכנגד הרבוע - טמאין, שלא כנגד הרבוע - טהורין. רבי מנחם ברבי יוסי אומר: בין כך ובין כך טמאין, מפני שהן נדונין כקרן הטבלא:

ג. חביות שהן מטות על צדיהן באויר, הוגנה של זו בצד הוגנה של זו, והוגנה של זו בצד דופנה של זו, גבוהות מן הארץ טפח והוגניהן פותח טפח, טמאה תחתיהן - תחתיהן ועל גביהן טמא. על גביהן - על גביהן ותחתיהן טמא, ותוכיהן טהור. גבוהות מן הארץ טפח, ואין בהוגניהן פותח טפח, וטמאה תחת אחת מהן - תחתיה ועל גבה טמא. על גבה - על גבה ותחתיה טמא, ותוכה טהור. במה דברים אמורים? בטהורות, אבל אם היו טמאות, אף על פי שאין גבוהות מן הארץ טפח, טמאה תחת אחת מהן - בלן טמאות:

ד. בית שחצצו בנסרין, או ביריעות, מן הצדדין או מן הקורות, טמאה בכתל החצץ

- כלים שבחצץ טמאין, ושבכתל מאחוריו, ושבמעזיבה מעל גביו - נדונין מחצה על מחצה. אם יש שם ארבעה טפחים - בטל הכתל. רבי אומר: האומר טפח - אינו אומר ארבעה טפחים, האומר ארבעה טפחים - אינו אומר טפח. חצצו מארצו וטמאה בחצץ - כלים שבבית טמאין. טמאה בבית, כלים שבחצץ, אם יש בחצץ במקומן טפח על טפח - טהורין, ואם לאו - טמאין. ושבקרקע - טמאין. טמאה בקרקע - כלים שבחצץ ושבבית טמא:

ה. בית שהוא מלא תבן, ואין בינו לבין הקורות פותח טפח, וטמאה מבפנים, כל שכנגד יציאת הטמאה במלואו של פתח - טמא, ובאכסדרה - אינו טמא אלא כנגד הקורות ולחוץ:

ו. גל של צורות וכן כרי של תבואה וטמאה בתוכו - טמאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. ואם יש במקום הטמאה טפח על טפח על רום טפח - הרי הוא כקבר סתום ומטמא מכל סביביו. ואיזה הוא חצר הקבר? זו הגת שהמערות פתוחות לתוכו, אם יש בה כשעור - הנכנס לתוכה טהור, ואם לאו - הנכנס לתוכה טמא. במה דברים אמורים? בזמן שאינה פתוחה לאויר, אבל בזמן שפתוחה לאויר, אפלו אין מרחק מן השקוף אפלו כל שהוא - טהור, ובלבד שלא יגע בשקוף:

ז. גל של צורות שעשאו גולל לקבר, הנוגע עד ארבעה טפחים - טמא; דברי רבי יהודה. וחכמים אומרים: אין טמא אלא הסדר הפנימי, צורכו של קבר. אמר רבי: נראין דברי רבי יהודה בזמן שאינו עתיד לגור, ודברי חכמים בזמן שהוא עתיד לגור:

ח. חבית שהיא מלאה משקין טהורין ומקפת צמיד פתיל ועשאה גולל לקבר, אמר רבי אלעזר ברבי שמעון: בזו בית שמאי מטמאין ובית הלל מטהרין. אמרו בית שמאי לבית הלל: וכי מה עלול לקבל

המחרשה, ונמצאת גלגלת אחת דבוקה למחרשה משום שהסיט את המת, ושמע השומע וטעה. אמר רבי יהודה: מעשה באחד שחרש ונער את המחרשה ונמצאת גלגלת שלמה דבוקה במחרשה, וטמאוהו משום שהסיט את המת, והשומע שמע וטעה:

י. המרדע שנתנו על גבי בהמה, וראשו אחד נתון על גבי המת, וראשו אחד נתון על גבי אדם, ראשו אחד נתון על גבי המת וראשו אחד נתון על גבי כלים – טהורין, ולא אמרו אלא אדם הנושא בלבד:

מסכת אהלות פרק ששה עשר

א. התלוליות הקרובות, בין לעיר בין לדרך, אחד חדשות ואחד ישנות – טמאין, מפני שהנשים קוברות שם נפליהן, ומפי שחין – אבריהן. והרחקות, חדשות – טהורות. ישנות – טמאות, שאני אומר: שמא היה שם דרך או עיר. ואיזו היא תלוליות? זו תלוליות עפר שעל גבי בקוע, המאהיל על מקצתה טמא, ואין צריך לומר כנגד בלה. עפרה טמאה משום עפר תלוליות. חתר ממנה עפר וסמכו לה – אין בו משום עפר תלוליות, שהיתה טמאה ונטהרה – הרי זו טהורה, ואינו חושש שמא נטמאת:

ב. אחד המוצא שלשה מתים, ואחד המוצא שלשה כוכין, ואחד המוצא כוך בקוע ומערה. מצא עשרה ואין ביניהן מארבע אמות ועד שמונה אמות – יש להם תבוסה, ואין להן שכונה קברות; דברי רבי שמעון. וחכמים אומרים: רואה את האמצעיים כאלו אינן, והחיצונים מצטרפין מארבע אמות ועד שמונה. מצא ראשו של זה בצד מרגלותיו של זה, וראשו של זה בצד מרגלותיו של זה – יש להן תבוסה ואין להן שכונת קברות. והחסר, אין לו תבוסה, ואין לו שכונת קברות. ואי זהו חסר? רבי אומר: כדי שינטל מן החי וימות. מצא שנים בתחלה ואחד ידוע – יש

טמאה אדם או משקין? אמרו להן: משקין, אמרו להן: וכי מה אדם שאינו עלול לקבל טמאה, כיון שנגע בו נטמא, משקין שבתוכה אינו דין שיהיו טמאין?! אמרו להן בית הלל: אי אתם מודים בטהור שבלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת, שאף על פי שטמא טמאת מת שהטבעת טהורה?! אמרו להן בית שמאי: לא! אם אמרתם בטבעת שאינה מטמאה במשא הזב, תאמרו במשקין שטמאין במשא הזב?! אמרו להן בית הלל: אנו דניין טמאת שבעה מטמאת שבעה, ואתם דניין טמאת שבעה מטמאת ערב, מוטב לדון טמאת שבעה מטמאת שבעה, מלדון טמאת שבעה מטמאת ערב. דבר אחר: אדם הנוגע במת – מטמא כלים, וכלים הנוגעים במת – מטמאין אדם. אדם הנוגע במת – מטמא כלי חרס, וכלי חרס הנוגע במת – מטמאין אדם, והלא דברים קל וחמר, ומה אדם שהוא מטמא מן המת, ומן הנוגע במת, לטמא את הנוגע בו, מציל על מה שבתוכו, כלי חרס שאינו מטמא מן המת ומן הנוגע במת לטמא את הנוגע בו, אינו דין שיציל על מה שבתוכו?! אמר רבי שמעון: לא היינו זקוקין לדחק לכה, ממקום שאדם מטמא, משם משקין מטמאין. ממקום שהמשקין מצילין, משם אדם מציל. היכן אדם נטמא? בגלוי, אף משקין בגלוי נטמאים. היכן משקין מצילין? בפנים, אף אדם שנתנו בפניו, והקיפו צמיד פתיל, ועשאו גולל לקבר – טהור:

ט. כל המטלטלין מביאין את הטמאה בעבי המרדע. אמר רבי טרפון: אקפח את בני שהלכה זו מקפחת, איני יודע חזיונו של דבר מה הוא, אלא ששמע השומע וטעה. ומעשה באחד שהיה עובר ומרדע על כתפו, והאהיל צדו אחד על הקבר, וטמאוהו משום שהאהיל על המת, והשומע שמע וטעה. אמר רבי יהודה: מעשה באחד שהיה חורש ונער את

שְׂיולֶדֶת וְקוֹבֶרֶת. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: זִמְרָה בַּהּ תִּדְרֶה, זִמְרָה:

ה. נִמְצְאָתָא אוֹמֵר: שְׁלֹשׁ קְבָרוֹת הֵן, קֶבֶר הַנִּמְצָא - מִפְּנֵי אוֹתוֹ, פְּנוּהוּ - מִקוֹמוֹ טְהוֹר וְאֶסוּר בַּהֲנָאָה. קֶבֶר הַמְּזִיק אֶת הָרִבִּים - מִפְּנֵי אוֹתוֹ. פְּנוּהוּ - מִקוֹמוֹ טְהוֹר וּמִתָּר בַּהֲנָאָה. קֶבֶר הַיָּדוּעַ - אֵין מִפְּנֵי אוֹתוֹ, פְּנוּהוּ - מִקוֹמוֹ טָמֵא וְאֶסוּר בַּהֲנָאָה. שְׂדֵה שְׁנִשָּׁאֵר קֶבֶר בְּתוֹכָהּ - טָמֵא. בְּדָק וּמִצָּא בַּהּ קֶבֶר, הַנִּכְנָס לְתוֹכָהּ טְהוֹר, שְׂאֵנִי אוֹמֵר: הַקֶּבֶר שְׂאֵבֵד הוּא הַקֶּבֶר הַנִּמְצָא. בְּדָק וּמִצָּא בְּתוֹכָהּ שְׁלֹשׁ קְבָרוֹת, הַנִּכְנָס לְתוֹכָהּ טְהוֹר, וְאֵין חוֹשֵׁשִׁין שְׂמָא שְׁכוֹנַת קְבָרוֹת הֵן. הַמִּפְנֶה קֶבֶר לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים וְהַלֵּךְ לְשֵׁם אָדָם - מִפְּנֵה עֵצִים וְהַכֵּל טְהוֹר. מִי שֶׁנִּפְתַּח קֶבֶר בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ - מִפְּנֵה עֵצִים וְהַכֵּל טְהוֹר. מִעֲשֶׂה בִּיהוּדָה וְהַלֵּל אַחֵיו בְּנֵיו שֶׁל רֶבֶן גְּמִלְיָאֵל, שֶׁהָיוּ מְהֻלָּכִים בְּתַחוּם עֹבֹ, וּמִצָּאוּ אָדָם אֶחָד שֶׁנִּפְתַּח קֶבֶר בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ, אָמַר לוֹ: 'לֵקֵט עֵצִים וְהַכֵּל טְהוֹר':

ו. פֶּרְסָא שְׁמַטִּילִין לְתוֹכָהּ הַרוּגִין - מְלַקֵּט עֵצִים וְהַכֵּל טְהוֹר, וְהַנִּקְבֵּר שֶׁלֹּא בְּרִשּׁוֹת - אֵין לוֹ תְּבוּסָה וְאֵין לוֹ שְׁכוֹנַת קְבָרוֹת. רֶבֶן שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמִלְיָאֵל אוֹמֵר: הַנִּפְתָּלִים אֵינָן קוֹנִין אֶת הַקֶּבֶר וְאֵין לוֹ תְּבוּסָה, וְהַנִּקְבֵּר שֶׁלֹּא בְּרִשּׁוֹת יֵשׁ לוֹ תְּבוּסָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בּוֹר שְׁמַטִּילִין בּוֹ נִפְלִים - טְהוֹר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מִעֲשֶׂה בְּשִׁפְחָתוֹ שֶׁל מָסִיק אֶחָד בְּרִמּוֹן שֶׁהִטִּילָה נֶפֶל לְבוֹר, וְכֹא כֹהֵן וְהָצִיץ בּוֹ לִידַע מַה הִפִּילָה, וְכֹא מִעֲשֶׂה לְפָנֵי חֻקִּים, וְטִהַרְוָהּ, מִפְּנֵי שֶׁחִלְדָּה וּבִרְדָּלִים מְצוּיִין שָׁם וְגוֹרְרִין אוֹתוֹ:

ז. קֶבֶר שֶׁסֶתֶם פֶּתְחוֹ - מְטַמֵּא כָּל סְבִיבּוֹ. פֶּרֶץ אֶת פְּצִימּוֹ וְחִזּוֹר וּסְתָמוֹ - מְטַמֵּא אֶת סְבִיבּוֹ. נִפְרָצָה בּוֹ פֶּרָצָה אַחַת שֶׁל אֲרֻבָּעָה טַפָּחִים, בֵּין מְלַמְעָלָה בֵּין מְלַמְטָה - אֵינוֹ טָמֵא אֲלָא כִּנְגֵד הַפֶּרָצָה בִּלְבָד. הִיָּה לוֹ פֶּתַח אֶחָד לְצִפּוֹן, וּפֶתַח לוֹ פֶּתַח אַחֵר לְדָרוֹם - טְהַר דְּרוֹמִי אֶת הַצִּפּוֹנִי:

לָהֵן תְּבוּסָה וְאֵין לָהֵן שְׁכוֹנַת קְבָרוֹת. מִעֲשֶׂה בְּרַבִּי יִשְׁכָּב שְׂבָדָק, וּמִצָּא שְׁנִים בְּתַחֲלָה וְאַחֵר יָדוּעַ, עֲשֶׂה לָהֵן שְׁכוֹנַת קְבָרוֹת. כְּשָׂבָא אֲצֵל רַבִּי עֲקִיבָא, אָמַר לוֹ: כָּל מַה שִּׁיִּגְעַת - לְרִיק יִגְעַת, אֵף אֶתָּה הִיִּיתָ צָרִיד לְבִדּוּק כָּל קְבָרֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַיָּדוּעִין, וְלֹא אָמְרוּ אֲלָא הַמוֹצָא שֶׁלֹּא בְּתַחֲלָה:

ג. מִצָּא אֶחָד בְּצַד רִשּׁוֹת הָרִבִּים מִכָּאן, וּשְׁנִים בְּצַד רִשּׁוֹת הָרִבִּים מִכָּאן - בּוֹדֵק מִכָּאן וּמִכָּאן, וּמִנִּיחַ אֶת רִשּׁוֹת הָרִבִּים. אֶחָד בְּצַד גֶּדֶר מִכָּאן, וּשְׁנִים בְּצַד גֶּדֶר מִכָּאן, בּוֹדֵק מִכָּאן וּמִכָּאן, וְאֵין צָרִיד לְבִדּוּק מְקוֹם הַגֶּדֶר, לְהִיּוֹת בּוֹנֶה עַד שְׁמַגִּיעַ לְסֻלַּע אוֹ לְבִתּוּלָה. וְאִיזוֹ הִיא בְּתוּלָה? כָּל שְׁמַעֲלָה רְשִׁישִׁים וְאֵין עֲפָרָה תַּחוּתָּהּ. בְּדָק וְהִגִּיעַ לְמִים - הִרִי זֹה בְּתוּלָה. בְּדָק וּמִצָּא שֵׁם חֶרֶס - אֵין זֶה בְּתוּלָה: הַבּוֹדֵק, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: בּוֹדֵק שְׁתִּים וּמִנִּיחַ אִמָּה, וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: בּוֹדֵק אִמָּה וּמִנִּיחַ אִמָּה; דְּבָרֵי רַבִּי יַעֲקֹב. וְחֻקִּים אוֹמְרִים: בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: בּוֹדֵק אִמָּה וּמִנִּיחַ אִמָּה, וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: בּוֹדֵק אִמָּה וּמִנִּיחַ שְׁתִּים:

ד. הַמוֹצִיא אֶת הָעֶפֶר מִמְּקוֹם הַטְּמָאָה - אוֹכֵל בְּדַמְעוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: צוּבֵר עֲפָרָה שֶׁל זֶה עַל גְּבִי עֲפָרָה שֶׁל זֶה. וְרַבּוּתֵינוּ אוֹמְרוּ: עֲפָרָה טְהוֹרָה. הַבּוֹדֵק - אוֹכֵל בְּדַמְעוֹ. מִפְּקַח אֶת הַגֶּל - אֵין אוֹכֵל בְּדַמְעוֹ. שְׂאֵלוּ תַלְמִידָיו אֶת רֶבֶן יוֹחָנָן בֶּן זִכְאִי: בּוֹדֵק מַהוּ שִׂיאֵכֶל? אָמַר לָהֵן: אֵינוֹ אוֹכֵל. אָמְרוּ לוֹ: לְמַדְתֵּנוּ רַבֵּנוּ שִׂיאֵכֶל! אָמַר לָהֵם: יִפֶּה אֲמַרְתֶּם! אִם מִעֲשֶׂה שֶׁעָשׂוּ יָדֵי וְרָאוּ עֵינֵי וְשִׁכַּחְתִּי, מַה שֶּׁשָּׁמְעוּ אֲזַנִּי עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה. וְלֹא שֶׁלֹּא הִיָּה יוֹדֵעַ, אֲלָא שֶׁהִיָּה מְבַקֵּשׁ לִזְרוֹז אֶת הַתַּלְמִידִים. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: אֶת הֵלֵל הַזֶּה שְׂאֵלוֹ, וְלֹא שֶׁלֹּא הִיָּה יוֹדֵעַ, אֲלָא שֶׁהִיָּה מְבַקֵּשׁ לִזְרוֹז אֶת הַתַּלְמִידִים. שֶׁהִיָּה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: הַשּׁוֹנֶה וְאֵינוֹ עֹמֵל דּוּמָה לְזוֹרַע וְאֵינוֹ קוֹצֵר, וְהַלּוּמֵד תּוֹרָה וּמְשַׁכַּחַה דּוּמָה לְאִשָּׁה

וַיְהִי חַי שָׁרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשִׁבְעֵי שָׁנִים – לְכֹד נִכְתָּב "שָׁנָה" בְּכָל כָּלָל וּכְלָל, לִזְמַר לָהּ שָׁפָל אֶחָד גְּדֻרָּשׁ לְעַצְמוֹ. בֵּת מֵאָה כָּבֶת עֲשָׂרִים לְחֻטָּא: מַה בֵּת עֲשָׂרִים לֹא חֻטָּאָה שְׁהָרִי אֵינָה בֵּת עוֹנָשִׁין, אֶף בֵּת מֵאָה בְּלֹא חֻטָּא. וּבֵת עֲשָׂרִים כָּבֶת שְׁבַע לְיוֹפִי. שְׁנֵי חַי שָׁרָה – כָּלָן שְׁוִין לְטוֹבָה.

בְּקִרְיַת אֶרְבַּע – עַל שֵׁם אֶרְבָּעָה עֲנָקִים שֶׁהָיוּ שָׁם: אַחִימָן, שִׁשִּׁי, וּתְלָמִי, וְאַבְיָהֶם. דָּבָר אֲחֵר: עַל שֵׁם אֶרְבָּעָה זִוְגוֹת שֶׁנִּקְבְּרוּ שָׁם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ: אָדָם וּסְוֵהוּ, אֲבָרְהָם וְיִשְׂרָה, יֶצְחָק וּרְבֵקָה, יַעֲקֹב וְלֵאָה. **וַיִּבְנֶה אֲבָרְהָם** – מִבְּאֵר שֶׁבַע. **לִסְפוֹד לַיִשְׂרָה וּלְבִכְתָּה** – וְנִסְמְכָה מִימֵת שִׁרָּה לַעֲקֻדַּת יֶצְחָק, לְפִי שֶׁעַל יָדֶי בְּשׁוֹרֵת הַעֲקֻדָּה, שֶׁנִּזְדַּמְּן בָּנָה לַיִשְׁחִיטָה וְכִמְעַט שָׁלָא בְּשִׁחַט, פָּרְחָה בְּשִׁמְתָהּ מִמֶּנָּה וַיִּמָּתָה.

**גַּר-וְתוֹשֵׁב אֲנֹכִי עִמָּכֶם תָּנוּ לִי אֶחָזֶת-לִבֶּךָ עִמָּכֶם
וְאֶקְבְּרָה מִתִּי מִלִּפְנֵי:**

**דַּיִיר וְתוֹתֵב אֲנִי עִמָּכֶם הִבּוּ לִי אֶתְסֻנַּת קְבוּרָא עִמָּכֶם
וְאֶקְבְּרָה מִתִּי מִן קִדְמִי:**

וַיַּעֲנֵנִי בְּנִי־תָת אֶת־אַבְרָהָם לֵאמֹר לֹא:

לֹא יִקְלָה – לֹא יִמָּנַע, כְּמוֹ "לֹא תִקְלָא רַחֲמִיד", וְכֵמוֹ "וַיִּקְלָא הַגִּזְשִׁים".

וַיִּדְבֹּר אֹתָם לֵאמֹר אִם־יֵלֶךְ אֶת־נַפְשְׁכֶם לִקְבֹּר אֶת־
מֵתִי מִלְפָּנַי שְׁמַעְנִי וּפְגַעְנִי־לִי בְעַפְרוֹן בֶּן־צֹחַר:

הַמִּכְפֹּלָה – בֵּית וַעֲלִיָּה עַל גְּבִיּוֹ. דְּבַר אַחֵר: שְׁכָפוּלָה בְּזוּגוֹת. **בְּכֶסֶף מָלֵא** – שָׁלֵם, כָּל שְׂוִיָּה. וְכֵן דָּוִד אָמַר לְאַרְוֹנָה: "בְּכֶסֶף מָלֵא".

וַעֲפָרוּן יֵשֵׁב – פְּתִיב חֶסֶד, אוֹתוֹ הַיּוֹם מְנוּהוּ שׁוֹטֵר עֲלֵיהֶם. מִפְּנֵי תְּשִׁיבוֹתוֹ שֶׁל אֲבָרְהָם שִׁהְיָה צָרִיד לוֹ, עָלָה לַגְּדֻלָּה. **לְכָל בְּאֵי שַׁעַר עִירָו** – שֶׁכָּל בְּטָלוֹ מִמְּלֹאכֶתוֹ, וּבָאוּ לְגִמּוֹל חֶסֶד לְשִׁרָה.

לֹא אֲדֹנִי – לֹא תִקְנֶה אוֹתָהּ בְּדָמִים. נִתַּתִּי לָךְ – הִרִי הִיא כְּמוֹ שְׁנִתַּתִּיהָ לָךְ.

וַיִּשְׁתַּחֲוּ אַבְרָהָם לִפְנֵי עַם הָאָרֶץ:	וַיִּסְגֵּיד אַבְרָהָם קָדָם עַמָּא דְאַרְעָא:
וַיַּזְכֵּר אֶל־עֶפְרָיוֹן בְּאֶזְנֵי עַם־הָאָרֶץ לֵאמֹר אֵךְ אִם־אֶתְּהָ לוֹ שְׁמַעְנִי נִתְּתִי כֶסֶף הַשְׂדֵּה קַח מִמֶּנִּי וְאֶקְבְּרָה אֶת־מִתִּי שָׁמָּה:	וּמְלִיל עִם עֶפְרָוֹן קָדָם עַמָּא דְאַרְעָא לְמִימַר בְּרַם אִם עֲבַדְתָּ לִּי טִיבוֹ קְבִיל מִנִּי אֶתִּין כֶּסֶפָא דְמִי חֻקְלָא סָב מִנִּי וְאֶקְבֵּר יְת מִיְתִי תַמָּוֹן:
אֵךְ אִם אֶתְּהָ לוֹ שְׁמַעְנִי – אֶתְּהָ אוֹמֵר לִי לְשִׁמוּעַ לָהּ וּלְקַח בְּחֻנָּם, אֲנִי אֵי אֶפְשִׁי בְּכָהּ. אֵךְ אִם אֶתְּהָ לוֹ שְׁמַעְנִי – הִלְוִאי וְתִשְׁמַעְנִי. נִתְּתִי – דִּוְנאַ"י [donai = נתתי] בְּלַע"ז: מוֹכֵן הוּא אֶצְלִי, וְהִלְוִאי נִתְּתִי לָהּ כְּכָר.	אֵךְ אִם אֶתְּהָ לוֹ שְׁמַעְנִי – אֵךְ אִם אֶתְּהָ לוֹ שְׁמַעְנִי – הִלְוִאי וְתִשְׁמַעְנִי. נִתְּתִי – דִּוְנאַ"י [donai = נתתי] בְּלַע"ז: מוֹכֵן הוּא אֶצְלִי, וְהִלְוִאי נִתְּתִי לָהּ כְּכָר.
וַיַּעַן עֶפְרָיוֹן אֶת־אַבְרָהָם לֵאמֹר לוֹ:	וְנִתִּיב עֶפְרָוֹן יְת אַבְרָהָם לְמִימַר לִיהָ:
אֶדְנִי שְׁמַעְנִי אֶרְץ אַרְבַּע מֵאֹת שְׁקֵל־כֶּסֶף בִּינִי וּבִינְךָ מִה־הוּא וְאֶת־מִתְּךָ קִבֹּר:	רְבוּנִי קְבִיל מִנִּי אֶרַע שְׁוִיָּא אַרְבַּע מֵאָה סְלַעִין דְּכֶסֶף בִּינָא וּבִינְךָ מָא הִיא וְיֵת מִיְתְּךָ קִבֹּר:
בִּינִי וּבִינְךָ – בֵּין שְׁנֵי אוֹהֲבִים כְּמוֹנֵנוּ מָה הִיא תְּשׁוּבָה? אֵלָּא הִנֵּחַ אֶת הַמָּכָר וְאֶת מִתְּךָ קִבֹּר.	בִּינִי וּבִינְךָ – בֵּין שְׁנֵי אוֹהֲבִים כְּמוֹנֵנוּ מָה הִיא תְּשׁוּבָה? אֵלָּא הִנֵּחַ אֶת הַמָּכָר וְאֶת מִתְּךָ קִבֹּר.
וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל־עֶפְרָיוֹן וַיִּשְׁקֹל אַבְרָהָם לְעֶפְרָוֹן אֶת־הַכֶּסֶף אֲשֶׁר דָּבַר בְּאֶזְנֵי בְנֵי־חַת אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁקֵל כֶּסֶף עֹבֵר לִסְחָר:	וְקְבִיל אַבְרָהָם מִן עֶפְרָוֹן וְתִקֵּל אַבְרָהָם לְעֶפְרָוֹן יְת כֶּסֶפָא דְמְלִיל קָדָם בְּנֵי חַתָּאָה אַרְבַּע מֵאָה סְלַעִין דְּכֶסֶף מִתְּקַבֵּל סְחֻרָה בְּכָל מְדִינָה:
וַיִּשְׁקֹל אַבְרָהָם לְעֶפְרָוֹן – חֶסֶר וַי"ו. לִפִּי שְׁאֵמֵר הִרְבָּה, וְנִאֲפְלוּ מַעַט לֹא עָשָׂה. שְׁנַטְל מִמֶּנּוּ שְׁקָלִים גְּדוּלִּים שֶׁהֵן קִנְטָרִין, שְׁנַאָמֵר: "עוֹבֵר לִסְחָר" – שְׁמַתְקַבְּלִים בְּשִׁקֵּל בְּכָל מְקוֹם. וַיֵּשׁ מְקוֹם שְׁשֻׁקְלִיהֶן גְּדוּלִּים, שֶׁהֵן קִנְטָרִין, צִינְטִינִיר"ש בְּלַע"ז.	וַיִּשְׁקֹל אַבְרָהָם לְעֶפְרָוֹן – חֶסֶר וַי"ו. לִפִּי שְׁאֵמֵר הִרְבָּה, וְנִאֲפְלוּ מַעַט לֹא עָשָׂה. שְׁנַטְל מִמֶּנּוּ שְׁקָלִים גְּדוּלִּים שֶׁהֵן קִנְטָרִין, שְׁנַאָמֵר: "עוֹבֵר לִסְחָר" – שְׁמַתְקַבְּלִים בְּשִׁקֵּל בְּכָל מְקוֹם. וַיֵּשׁ מְקוֹם שְׁשֻׁקְלִיהֶן גְּדוּלִּים, שֶׁהֵן קִנְטָרִין, צִינְטִינִיר"ש בְּלַע"ז.
שְׁנִי	שְׁנִי
וַיָּקָם שְׂדֵה עֶפְרָיוֹן אֲשֶׁר בַּמִּכְפֵּלָה אֲשֶׁר לִפְנֵי מִמְרָא הַשְׂדֵּה וְהַמַּעְרָה אֲשֶׁר־בּוֹ וְכָל־הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשְּׂדֵּה אֲשֶׁר בְּכָל־גְּבֻלוֹ סָבִיב:	וַיָּקָם חֻקֵּל עֶפְרָוֹן דְּבְכַפִּילְתָּא דְקָדָם מִמְרָא חֻקְלָא וּמַעְרָתָא דְבִיָּה וְכָל אֵילָנֵי דְבְּחֻקְלָא דְבְּכָל תַּחֲוּמֵיהָ סְחֹר סְחֹר:
וַיָּקָם שְׂדֵה עֶפְרָיוֹן – תְּקוּמָה הִנֵּחַ לוֹ, שְׁנַצָּא מִיַּד הַדְּיוּט לִיד מְלָךְ. וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מְקָרָא: וַיָּקָם הַשְּׂדֵּה, וְהַמַּעְרָה אֲשֶׁר בּוֹ, וְכָל הָעֵץ "לְאַבְרָהָם לְמִקְנֵה..."	וַיָּקָם שְׂדֵה עֶפְרָוֹן – תְּקוּמָה הִנֵּחַ לוֹ, שְׁנַצָּא מִיַּד הַדְּיוּט לִיד מְלָךְ. וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מְקָרָא: וַיָּקָם הַשְּׂדֵּה, וְהַמַּעְרָה אֲשֶׁר בּוֹ, וְכָל הָעֵץ "לְאַבְרָהָם לְמִקְנֵה..."
לְאַבְרָהָם לְמִקְנֵה לְעֵינֵי בְנֵי־חַת בְּכָל בְּאֵי שְׁעַר־עִיר:	לְאַבְרָהָם לְזַבְינְוֵהִי לְעֵינֵי בְנֵי חַתָּאָה בְּכָל עָלִי תַרַע קְרַתִּיהָ:
בְּכָל בְּאֵי שְׁעַר עִיר – בְּקָרֵב כָּלָם וּבְמַעַמַּד כָּלָם הִקְנֵהוּ לוֹ.	בְּכָל בְּאֵי שְׁעַר עִיר – בְּקָרֵב כָּלָם וּבְמַעַמַּד כָּלָם הִקְנֵהוּ לוֹ.
וְאֶת־רֵיכּוֹ קִבֹּר אַבְרָהָם אֶת־שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֶל־מַעְרַת שְׂדֵה הַמִּכְפֵּלָה עַל־פְּנֵי מִמְרָא הוּא חֲבֵרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:	וּבְתַר כּוֹן קִבֹּר אַבְרָהָם יְת שָׂרָה אֶתְתִּיהָ בְּמַעְרַת חֻקֵּל כַּפִּילְתָּא עַל אִפִּי מִמְרָא הִיא חֲבֵרוֹן בְּאַרְעָא דְכְּנָעַן:
וַיָּקָם הַשְּׂדֵּה וְהַמַּעְרָה אֲשֶׁר־בּוֹ לְאַבְרָהָם לְאַחֲזֹת־קִבֹּר מֵאֹת בְּנֵי־חַת:	וַיָּקָם חֻקְלָא וּמַעְרָתָא דְבִיָּה לְאַבְרָהָם לְאַחֲסַנַת קְבוּרָא מִן בְּנֵי חַתָּאָה:
וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בִּיָּמָיִם וַי־הִנֵּה בֶרֶךְ אֶת־אַבְרָהָם בְּכָל:	וְאַבְרָהָם סִיב עָאֵל בְּיוֹמִין וַיִּי בְּרִיךְ יְת אַבְרָהָם בְּכוּלָּא:
בֶּרֶךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל – "בְּכָל" עוֹלָה בְּגִימַטְרִיא "בּוֹן", וּמֵאַחַר שֶׁהִנֵּה לוֹ בֶּן הִנֵּה צָרִיךְ לְהַשְׁיֵאוֹ אִשָּׁה.	בֶּרֶךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל – "בְּכָל" עוֹלָה בְּגִימַטְרִיא "בּוֹן", וּמֵאַחַר שֶׁהִנֵּה לוֹ בֶּן הִנֵּה צָרִיךְ לְהַשְׁיֵאוֹ אִשָּׁה.
וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל־עַבְדּוֹ זָקֵן בֵּיתוֹ הַמִּשְׁלָל בְּכָל־אֲשֶׁר־לּוֹ שִׁים־גָּא יִדְּךָ תַּחַת יָרְכִי:	וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם לְעַבְדֵּיהָ סָבָא דְבִיתִיהָ דְשְׁלִיט בְּכָל דְלִיהָ שׁוֹ כְּעוֹן יִדְּךָ תַּחֲוֹת יָרְכִי:
זָקֵן בֵּיתוֹ – לִפִּי שֶׁהוּא דְבוּק נְקוּד "זָקֵן". תַּחַת יָרְכִי – לִפִּי שֶׁהַנֶּשֶׁבַע צָרִיךְ שְׁיִטוֹל בְּיָדוֹ חֲפִץ שֶׁל מַצָּנָה, כְּגוֹן סֶפֶר תּוֹרָה אוֹ מִזְוָזָה אוֹ תַּפְלִין, וְהַמִּילָה הִנֵּחַהּ מַצָּנָה רִאשׁוֹנָה לוֹ, וּבָאָה לוֹ עַל יְדֵי צַעַר, וְהִנֵּחַהּ חֲבִיבָה עָלָיו, וְנִטְלָה.	זָקֵן בֵּיתוֹ – לִפִּי שֶׁהוּא דְבוּק נְקוּד "זָקֵן". תַּחַת יָרְכִי – לִפִּי שֶׁהַנֶּשֶׁבַע צָרִיךְ שְׁיִטוֹל בְּיָדוֹ חֲפִץ שֶׁל מַצָּנָה, כְּגוֹן סֶפֶר תּוֹרָה אוֹ מִזְוָזָה אוֹ תַּפְלִין, וְהַמִּילָה הִנֵּחַהּ מַצָּנָה רִאשׁוֹנָה לוֹ, וּבָאָה לוֹ עַל יְדֵי צַעַר, וְהִנֵּחַהּ חֲבִיבָה עָלָיו, וְנִטְלָה.

וּנְשִׁיבֶנּוּ בִּי-הוֹה אֶ-לֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֶ-לֹהֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא-תִקַּח אִשָּׁה לְבָנִי מִבָּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אֲנֹכִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ:	וּנְשִׁיבֶנּוּ עָלָיו בְּמִימְרָא דִּי אֱלֹהָא דְשָׁמַיָא וְאֱלֹהָא דְּאָרְעָא דְלֹא תִסַּב אֶתְתָּא לְבָרִי מִבָּנוֹת כְּנַעֲנַי דְּאָנָא תְּתִיב בִּינְיָהוֹן:
כִּי אֶל-אֲרָצִי וְאֶל-מוֹלְדֹתַי תֵּלֶךְ וְלִקְחַתָּ אִשָּׁה לְבָנִי לִיצְחָק:	אֶ-לֵהִינן לְאָרְעִי וְלִילְדוּתִי תִיזִיל וְתִסַּב אֶתְתָּא לְבָרִי לִיצְחָק:
וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֶעָבָד אוֹלִיל לֹא-תֵאבְּהָ הָאִשָּׁה לְלָכֶת אִתִּירִי אֶל-הָאָרֶץ הַזֹּאת הִהְשֵׁב אֲשִׁיב אֶת-בְּנִי אֶל- הָאָרֶץ אֲשֶׁר-יֵצְאָתָּ מִשָּׁם:	וַיֹּאמֶר לֵיהּ עֲבָדָא מָאם לֹא תִיבִי אֶתְתָּא לְמִיתִי בְּתִירִי לְאָרְעָא הַדָּא הָאֶתְבָּא אֲתִיב ית בְּרִיךְ לְאָרְעָא דְנִפְקַתָּא מִתַּמָּן:
וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲבָרְהָם הַשְּׁמֵר לָךְ כְּוִן-תְּשִׁיב אֶת-בְּנִי שְׁמָה:	וַיֹּאמֶר לֵיהּ אֲבָרְהָם אֶסְתַּמֵּר לָךְ דְּלִמָּא תְּתִיב ית בְּרִי לְתַמָּן:
וְ-הִנֵּה אֶ-לֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לָקַחְנִי מִבֵּית אָבִי וּמֵאֶרֶץ מוֹלְדֹתִי וְאֲשֶׁר דִּבְרִי-לִי וְאֲשֶׁר גִּשְׁבַּע-לִי לֵאמֹר לְזֶרַעְךָ אֶתֵּן אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת הוּא יִשְׁלַח מִלֵּאכֹו לְפָנֶיךָ וְלִקְחַתָּ אִשָּׁה לְבָנִי מִשָּׁם:	וְיִ אֱלֹהָא דְשָׁמַיָא דְדִבְרַנִּי מִבֵּית אָבִי וּמֵאָרְעָא וּמִלֵּיל לִי וּדְקִיָּים לִי לְמִימֵר לְבָנִיךְ אֶתֵּינן ית אָרְעָא הַדָּא הוּא יִשְׁלַח מִלֵּאכִיָּה קְדָמָךְ וְתִסַּב אֶתְתָּא לְבָרִי מִתַּמָּן:
ה' אֶ-לֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לָקַחְנִי מִבֵּית אָבִי – וְלֹא אָמַר "וְאֶ-לֹהֵי הָאָרֶץ". וְלִמְעַלָּה אָמַר: "וְאֲשִׁבֶנּוּ בְּה' אֶ-לֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֶ-לֹהֵי הָאָרֶץ"? אָמַר לוֹ: עֲכָשְׁוֹ הוּא "אֶ-לֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֶ-לֹהֵי הָאָרֶץ", שֶׁהִרְגַּלְתִּיו בְּפִי הַבְּרִיּוֹת. אָבִל כְּשֶׁלָּקַחְנִי מִבֵּית אָבִי, הָיָה "אֶ-לֹהֵי הַשָּׁמַיִם" וְלֹא אֶ-לֹהֵי הָאָרֶץ, שְׁלֹא הָיוּ בָּאֵי עוֹלָם מְכִירִים בּוֹ, וְשָׁמוֹ לֹא הָיָה רִגְלִיל בְּאֶרֶץ. מִבֵּית אָבִי – מִתַּרְוֹן. וּמֵאֶרֶץ מוֹלְדֹתִי – מֵאוּר כַּשְׁ-דִּים. וְאֲשֶׁר דִּבְרִי לִי – לְצַרְפִּי, כְּמוֹ: "וְאֲשֶׁר דִּבְרִי עָלַי". וְכֵן כָּל "לִי" וְ"לוֹ" וְ"לָהֶם", הַסְּמוּכִים אֲצֵל דְּבוּר, מְפֹרָשִׁים בְּלִשׁוֹן "עַל"; וְתַרְגוּם שְׁלָהֶם "עָלַי", "עָלוּהִי", "עָלִיהוֹן". שְׁאִין נּוֹפֵל אֲצֵל דְּבוּר לִשׁוֹן "לִי" וְ"לוֹ" וְ"לָהֶם", אֵלָּא "אֵלַי", "אֵלָיו", "אֵלֵיהֶם"; וְתַרְגוּם שְׁלָהֶם "עָמִי", "עָמִיָּה", "עָמִיהוֹן". אָבִל אֲצֵל אֲמִירָה נּוֹפֵל לִשׁוֹן "לִי" וְ"לוֹ" וְ"לָהֶם". וְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לִי – בֵּין הַבְּתָרִים.	
וְאִם-לֹא תֵאבְּהָ הָאִשָּׁה לְלָכֶת אִתִּירִיךָ וְנִקִּיתָ מִשְׁבַּעַתִּי זֹאת רַק אֶת-בְּנִי לֹא תִשָּׁב שְׁמָה:	וְאִם לֹא תִיבִי אֶתְתָּא לְמִיתִי בְּתִרְךָ וְתִהִי זָכָא מִמוֹמְתִי דָּא לְחוּד ית בְּרִי לֹא תְּתִיב לְתַמָּן:
וְנִקִּיתָ מִשְׁבַּעַתִּי... – וְקַח לוֹ אִשָּׁה מִבָּנוֹת עַנְרָ אֲשֶׁכּוֹל וּמִמֶּרָא. רַק אֶת בְּנִי... – "רַק" מִיעוּט הוּא: בְּנִי אֵינוֹ חוֹזֵר, אָבִל יַעֲלֵב בֶּן בְּנִי סוֹפֹר לְחוֹזֵר.	
וַיֵּשֶׁם הֶעָבָד אֶת-יִזְדּוֹ תַחַת יֵרֶךְ אֲבָרְהָם אֶ-דִּנְיֹו וַיִּשְׁבַּע לוֹ עַל-הַדָּבָר הַזֶּה:	וַיְשׁוּי עֲבָדָא ית יִזְדִּיה תַּחוּת יֵרְכָא דְּאֲבָרְהָם רְבוּנִיָּה וְקִיָּים לֵיהּ עַל פְּתִגְמָא הַדִּין:
שְׁלִישִׁי	
וַיִּקַּח הֶעָבָד עֲשָׂרָה גַּמְלִים מִגַּמְלֵי אֶ-דִּנְיֹו וַיִּלְךָ וְכָל- טוֹב אֶ-דִּנְיֹו בְּיָדוֹ וַיִּקָּם וַיֵּלֶךְ אֶל-אֲרָם בְּהָרִים אֶל-עִיר בְּחֹזֵר:	וְדִבְרַ עֲבָדָא עֶסְרָא גַּמְלִין מִגַּמְלֵי רְבוּנִיָּה וַיֵּאָזֵל וְכָל טוֹב רְבוּנִיָּה בִּידֵיהּ וְקָם וַיֵּאָזֵל לְאֲרָם דְּעַל פֶּרֶת לְקִרְתָּא דְּבַחְזוֹר:
מִגַּמְלֵי אֲדוּנִיּוֹ – נִכְרִין הָיוּ מִשְׁאָר גַּמְלִים, שֶׁהָיוּ יוֹצְאִין זְמוּמִין מִפְּנֵי הַגָּזֵל, שְׁלֹא יִרְעוּ בְּשָׂדוֹת אֲחֵרִים. וְכָל טוֹב אֲדוּנִיּוֹ בְּיָדוֹ – שְׁטַר מִתְּנָה כָּתַב לִיצְחָק עַל כָּל אֲשֶׁר לוֹ, כְּדִי שִׁיקְפָצוּ לִשְׁלוֹם לוֹ בְּתָם. אֲרָם נִהְרָם – בֵּין שְׁתֵּי נִהְרוֹת יוֹשְׁבָת.	
וַיִּבְרָךְ הַגַּמְלִים מִחוּץ לְעִיר אֶל-בְּאֵר הַמַּיִם לַעֲת עָרֵב לַעֲת צֹאת הַשָּׁאֲבָת:	וַיִּבְרָךְ הַגַּמְלִים מִבְּרָא לְקִרְתָּא עִם בִּירָא דְּמִיָּא לְעֵדוֹן רַמְשָׂא לְעֵדוֹן דְּנִפְקָן מִלִּיתָא:
וַיִּבְרָךְ הַגַּמְלִים – הִרְבִּיצֵם.	
וַיֹּאמֶר וְ-הִנֵּה אֶ-לֹהֵי אֲדָנִי אֲבָרְהָם הַקְּרָה-נָא לְפָנַי הַיּוֹם וַעֲשֵׂה-יִחְסָד עִם אֲדָנִי אֲבָרְהָם:	וַיֹּאמֶר יִי אֶ-לֵהִיָּה דְּרְבוּנִי אֲבָרְהָם זְמִין כַּעַן קְדָמִי יוֹמָא דִּין וְעֵבִיד טִיבוֹ עִם רְבוּנִי אֲבָרְהָם:

הנה אנכי נצב על-עין המים ובנות אנשי העיר יצאת לשאב מים:	הא אנא קאים על עינא דמיא ובנת אנשי קרתא יפקו לממלי מיא:
והנה הנער אשר אמר אליה הטיגא כדף ואשתה ואמרה שתה וגם-גמליך אשקה אתה הכתף לעבדך ליצחק ובה אדע פי-עשית חסד עם-אדני:	ותהי עולימתא דאימר לה ארפני כען קולתיך ואשתי ותימר אשת ואף גמלך אשקי יתה זמינתא לעבדך ליצחק ובה אדע ארי עבדת טיבו עם רבוני:
אותה הוכתה – ראויה היא לו, שתהא גומלת חסדים, וכדאי לכנס בביתו של אברהם. ולשון "הוכתה" – בפרת, אפרובי"ר [בלע"ז. ובה אדע – לשון תחנה: הודע לי בה. פי עשית חסד – אם תהיה ממלשפתו והוגנת לו, אדע כי עשית חסד.	
ויהי-הוא טרם פלה לדבר והנה רבקה יצאת אשר ילדה לבתואל בן-מלכה אשת נחור אחי אברהם וכדה על-שכמה:	והנה הוא עד לא שיצי למלא והא רבקה נפקת דאתילידת לבתואל בר מלכה אתת נחור אחויה דאברהם וקולתה על כתפה:
והנער טבת מראה מאד בתולה ואיש לא ידעה ותרד העינה ותמלא כדה ותעל:	ועולימתא שפירא למחזי לחדא בתולתא וגבר לא ידעה ונחתת לעינא ומלת קולתה וסליקת:
בתולה – ממקום בתולים. ואיש לא ידעה – שלא כדרכה, לפי שבנות הגוים היו משמרות מקום בתוליהן ומפקירות עצמן ממקום אחר, העיד על זו שנקיה מכל.	
וירץ העבד לקראתה ויאמר הגמלאיני נא מעט מים מכדך:	ורחט עבדא לקדמותה ואמר אשקני כען זעיר מיא מקולתיך:
וירץ העבד לקראתה – לפי שראה שעלו המים לקראתה. הגמלאיני נא – לשון גמיעה, הומי"ר [בלע"ז.	
ותאמר שתה אדני ותמהר ותרד כדה על-ידה ותשקהו:	ואמרת אשת רבוני ואזיאת ואחיתת קולתה על ידה ואשקיתיה:
ותרד כדה – מעל שכמה.	
ותכל להשקתו ותאמר גם לגמליך אשאב עד אם פלו לשותת:	ושיציאת לאשקיותיה ואמרת אף לגמלך אמלי עד דיספקון למשתי:
עד אם פלו – הרי "אם" משמש בלשון "אשר". "אם פלו" תרגם אונקלוס "דיספקון", שזו היא גמר שתיתן כששתו די ספוקון.	
ותמהר ותער כדה אליהשקת ותרץ עוד אליהבאר לשאב ותשאב לכל-גמליו:	ואזיאת ונפצת קולתה לבית שקיא ורהט עוד לבירא לממלי ומלת לכל גמלוהי:
ותער – לשון נפיצה. והרבה יש בלשון משנה: "המערה מפלי אל כלי". ובמקרא יש לו דומה: "אל תער נפשי", "אשר הערה למנת נפשו". השקת – אכן חלולה ששותים בה הגמלים.	
והאיש משתאה לה מחריש לדעת ההצליח י-הנה דרכו אם-לא:	וגוברא שחי בה מסתפל שתיק למדע האצלת יי אורחיה אם לא:
משתאה – לשון שאיה, כמו "שאו ערים, תשאה שממה". משתאה – משתומם ומתבהל על שראה דברו קרוב להצליח, אבל אינו יודע אם ממלשפת אברהם היא אם לא. ואל תתמה בתי"ו של "משתאה", שאין לה תיבה שתחלת סודה שי"ן ומדברת בלשון מתפעל, שאין תי"ו מפרדה בין שתי אותיות של עקר הסוד, כגון: "משתאה", "משותלל" מגזרת "שולל", "נישתומם" מגזרת "שממה", "וישפמר חקות עמרי" מגזרת "שמר". אף פאן "משתאה" מגזרת "תשאה". וכשם שאמה מוצא לשון "משומם" באדם נבהל ונאלם ובעל מחשבות, כמו "על יומו נשמו אחרונים", "שמו שמים", "אשתומם כשעה חדא" – כך תפרש לשון "שאיה" באדם בהול ובעל מחשבות. משתאה לה – משתומם עליה, כמו: "אמרי לי אחי הוא", וכמו "וישאלו אנשי המקום לאשתו".	
ויהי כאשר פלו הגמלים לשתות וינקח האיש גזם זהב בקע משקלו ושני צמידים עלי-ידה עשרה זהב משקלם:	והנה כד ספיקו גמליא למשתי ונסיב גוברא קדשא דדהבא תקלא מתקליה ותרין שירין על ידהא מתקל עסר סלעין דזהב מתקלהון:
בקע – רמז לשקלי ישראל "בקע לגלגלת". ושני צמידים – רמז לשני לחות מצמדות. עשרה זהב משקלם – רמז לעשרת הדברות שבהן.	

<p>וַיֹּאמֶר בֶּת־מִי אַתָּה הַגִּידִי נָא לִי הֵנִשׁ בֵּית־אָבִיךָ מָקוֹם לָבוֹ לָלִין:</p>	<p>וַיֹּאמֶר בֶּת מִן אֶת חֲנוּא כָעֵן לִי הֵאִית בֵּית אָבִיךָ אֶתֶר כָּשֶׁר לָנָא לְמַבֵּת:</p>
<p>וַיֹּאמֶר בֶּת מִי אַתָּה – לְאַסֵּר שְׁנָתוֹן לָהּ שְׂאֵלָהּ, לִפִּי שְׁהִיָּה בְטוּס בְּזִכּוּתוֹ שֶׁם דָּבָר, וְהִיא אִמְרָה "לָלוּן" – כַּמָּה לִינּוֹת.</p>	<p>שֶׁל אֲבִרָהָם שֶׁהֶצְלִיחַ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא דְרָכּוֹ. לָלוּן – לִינָה אֲסֵת. "לִין"</p>
<p>וַתֹּאמֶר אֵלָיו בֶּת־בְּתוּאֵל אֲנֹכִי בֶן־מִלְכָּה אֲשֶׁר יִלְדָּה לְנַחֲוֹר:</p>	<p>וַתֹּאמֶר לִיה בֶּת בְּתוּאֵל אֲנִי בֶר מִלְכָּה דִילִידַת לְנַחֲוֹר:</p>
<p>בֶּת בְּתוּאֵל – הִשְׁיבָתוֹ עַל רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן, וְעַל אֲסֵרוֹן אֲסֵרוֹן.</p>	
<p>וַתֹּאמֶר אֵלָיו גַּם־תָּבוֹן גַּם־מִסְפּוּא רַב עֲמָנוּ גַם־מָקוֹם לָלוּן:</p>	<p>וַתֹּאמֶר לִיה אֶף תִּבְנָא אֶף כְּסָתָא סְגִי עֲמָנָא אֶף אֶתֶר כָּשֶׁר לְמַבֵּת:</p>
<p>מִסְפּוּא – כָּל מֵאֲכַל הַגְּמָלִים קָרוֹי "מִסְפּוּא", כְּגוֹן תָּבוֹן וּשְׁעוּרִים.</p>	
<p>וַיִּקְדַּ הָאִישׁ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לִי־הוֹה:</p>	<p>וַכְרַע גּוּבְרָא וּסְגִיד קִדָּם יִי:</p>
<p>רביעי</p>	
<p>וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְי־הוֹה אֶל־לֵהִי אֲדָנִי אֲבִרָהָם אֲשֶׁר לֹא־ עָזַב חֲסֵדּוֹ וַאֲמָתוֹ מִעַם אֲדָנִי אֲנֹכִי בְדֶרֶךְ נַחֲוִי יְי־הוֹה בֵּית אֲחִי אֲדָנִי:</p>	<p>וַיֹּאמֶר בְּרִיךְ יִי אֶל־לֵהִי דְרַבּוּנִי אֲבִרָהָם דְּלֹא מְנַע טִיבוּתִיָּה וְקוּשְׁטִיָּה מִן רַבּוּנִי אֲנִי בְּאוּרַח תִּקְנָא דְּבִרְנִי יִי לְבֵית אַחוּהִי דְרַבּוּנִי:</p>
<p>בְּדֶרֶךְ – דְּרֶךְ הַמְּזֻמָּן, דְּרֶךְ הַיֶּשֶׁר: בְּאוּתוֹ דְּרֶךְ שְׁהִיָּתִי צְרִיךְ. וְכֵן כָּל בְּדֶרֶךְ הַפְּשׁוּט שֶׁנִּזְכָּר כָּבֵד בְּמָקוֹם אֲסֵר, אוֹ שֶׁהוּא מְבוֹרָר וְנִכְרָ בְּאִיזוֹ</p>	<p>בֵּית"ת וְלִמ"ד וְה"א הַמְשַׁמְשִׁים בְּרֹאשׁ הַמִּיכָּה וְנִקְוִידִים בְּפֶת"ח, מְדַבְּרִים הוּא מְדַבֵּר.</p>
<p>וַתֵּרֶץ הַנַּעֲרָ וַתִּגַּד לְבֵית אִמָּהּ בְּדַבָּרִים הָאֵלֶּה:</p>	<p>וַרְהִטַּת עוֹלִימָתָא וַחֲוִיָּאת לְבֵית אִמָּהּ כְּפִתְגָמִיא הָאֵלִין:</p>
<p>לְבֵית אִמָּהּ – דְּרֶךְ הַנְּשִׁים הֵימָּה לִהְיוֹת לְהוֹן בֵּית לִישָׁב בּוֹ לְמִלְאַכְתּוֹ, וְאִין הִבַּת מַגְדַּת אֵלָּא לְאִמָּהּ.</p>	
<p>וַלְרִבְקָה אֶח וּשְׁמוֹ לָבוֹן וַיֵּרֶץ לָבוֹן אֶל־הָאִישׁ הַחוּצָה אֶל־הָעֵין:</p>	<p>וַלְרִבְקָה אַחָא וּשְׁמִיָּה לָבוֹן וַרְהִט לָבוֹן לְוֹת גּוּבְרָא לְבָרָא לְעֵינָא:</p>
<p>וַיֵּרֶץ – לָמָּה רָץ וְעַל מָה רָץ? וַיְהִי כִּרְאוּת אֶת הַנָּזֶם – אָמַר: עֲשִׂיר הוּא זֶה, וְנָתַן עֵינָיו בְּמָמוֹן.</p>	
<p>וַיְהִי כִּרְאוּת אֶת־הַנָּזֶם וְאֶת־הַצַּמְדִּים עַל־יָדֵי אַחֲתוֹ וּכְשֶׁמָּעוֹ אֶת־דְּבָרֵי רִבְקָה אַחֲתוֹ לְאִמָּר כֶּה־דָבָר אֵלָי הָאִישׁ וַיִּבְאֵל אֶל־הָאִישׁ וְהִנֵּה עֹמֵד עַל־הַגְּמָלִים עַל־ הָעֵין:</p>	<p>וַיְהִי כִּד חֲזָא יֵת קִדְשָׁא וַיֵּת שִׁירִיָּא עַל יָדֵי אַחֲתִיָּה וְכִד שְׁמַע יֵת כְּתִגְמִי רִבְקָה אַחֲתִיָּה לְמִימָר כְּדִין מְלִיל עָמִי גּוּבְרָא וַאֲתָא לְוֹת גּוּבְרָא וְהָא קָאִים עַלּוֹי גְּמִלְיָא עַל עֵינָא:</p>
<p>עַל הַגְּמָלִים – לְשִׁמְרוֹן, כְּמוֹ: "וְהוּא עוֹמֵד עָלֵיהֶם" – לְשִׁמּוּשָׁם.</p>	
<p>וַיֹּאמֶר בּוֹא בְרוּךְ יְי־הוֹה לָמָּה תַעֲמִיד בַּחוּץ וְאֲנֹכִי כְּנִיתִי הַבַּיִת וּמָקוֹם לְגָמְלִים:</p>	<p>וַיֹּאמֶר עוֹל בְּרִיכָא דִּי לָמָּה אֶתָּ קָאִים בְּבָרָא וְאֲנִי כְּנִיתִי בֵיתָא וְאֶתֶר כָּשֶׁר לְגָמְלִיָּא:</p>
<p>כְּנִיתִי הַבַּיִת – מַעְבֻּדָּה זָרָה.</p>	
<p>וַיָּבֹא הָאִישׁ הַבַּיִתָּה וַיִּפְתַּח הַגְּמָלִים וַיִּתֵּן תָּבוֹן וּמִסְפּוּא לְגָמְלִים וּמִיָּם לְרַחֵץ רַגְלָיו וְרַגְלֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ:</p>	<p>וְעָאֵל גּוּבְרָא לְבֵיתָא וּשְׂרָא מִן גְּמִלְיָא וַיִּהֲב תִּבְנָא וְכִסְתָּא לְגָמְלִיָּא וּמִיָּא לְאַסְתָּאָה רַגְלוּהִי וְרַגְלֵי גּוּבְרִיָּא דְּעָמִיָּה:</p>
<p>וַיִּפְתַּח – הִתִּיר זָמָם שְׁלֵהֶם, שְׁהִיָּה סוּתָם אֶת פִּיקָם שְׁלֹא יִרְעוּ בְּדֶרֶךְ בִּשְׁדוּת אֲסֵרִים.</p>	
<p>וַיּוֹשֶׁם לְכַנּוֹ לְאַכָּל וַיֹּאמֶר לֹא אֲכָל עַד אִם־דְּבָרִיתִי דְּבָרִי וַיֹּאמֶר דָּבָר:</p>	<p>וַשׁוּיָאוּ קִדְמוּהִי לְמִיכָל וַיֹּאמֶר לֹא אֵיכּוֹל עַד דְּאִמְלִיל כְּתִגְמִי וַיֹּאמֶר מְלִיל:</p>

עד אם דברתי – הרי "אם" משמש בלשון "אשר" ובלשון "כי", כמו: "עד כי יבא שילה". זה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: "כי" משמש בארבע לשונות, והאחד "אי" והוא "אם".

ויאמר עבד אברהם אנכי:	ואמר עבדא דאברהם אנא:
וי-ה'ה ברך את-אדני מאד ויגדל ויתן-לו צאן ובקר וכסף וזהב ועבדו ושפחתו וגמלים וחמרים:	ויי בריך ית רבוני לתדא וסגי ויהב ליה עאן ותורין וכסף וזהב ועבדין ואמקו וגמלין וחמרין:
ותלד שרה אשת אדני בן לאדני אתרי זקנתה ויתן-לו את-כל-אשר-לו:	וילידת שרה אמת רבוני בר לרבוני בתר דסיבת ויהב ליה ית כל דליה:

ויתן לו את כל אשר לו – שטר מתנה הראה להם.

וישב עני אדני לאמר לא-תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי ישב בארצו:	וקיים עלי רבוני למימר לא תסב אתתא לברי מבנות כנענאי דאנא יתיב בארעהון:
---	--

לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני – אם לא תלך תחלה אל בית אבי, ולא תאבה ללכת אחריו.

אם-לא אל-בית-אבי תלך ואל-משפחתי ולקחת אשה לבני:	א-להין לבית אבא תיזיל ולזרעיתי ותסב אתתא לברי:
---	--

ואמר אל-אדני אלי לא-תלך האשה אתרי:	ואמרית לרבוני מאם לא תיתי אתתא בתרי:
אלי לא תלך האשה – "אלי" כתיב: בת היתה לו לאליעזר, והיה מסור למצוא עלה שיאמר לו אברהם לפנות אליו להשיאו בתו. אמר לו אברהם: בני ברוך ואמה ארור, ואין ארור מדבק בברוך.	אמר לו יי דפלתית קדמוהי ישלח מלאכיה עמך ויצלח אורחך ותסב אתתא לברי מזרעיתי ומבית אבא:

ויאמר אלי י-ה'ה אשר-התהלכתי לפניו ישלח מלאכו אחר והצליח דרכך ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי:	ואמר לי יי דפלתית קדמוהי ישלח מלאכיה עמך ויצלח אורחך ותסב אתתא לברי מזרעיתי ומבית אבא:
--	--

אז תנקה מאלתי כי תבוא אל-משפחתי ואם-לא יתנו לך והיית נקי מאלתי:	בכין תהי זכא ממומתי ארי תהך לזרעיתי ואם לא יתנו לך ותהי זכא ממומתי:
---	---

ואבא היום אליהעין ואמר י-הוה א-להי אדני אברהם אם-ישו-נא מצליח דרכי אשר אנכי הלך עליה:	ואתייתי יומא דין לעינא ואמרית יי א-להיה דרבוני אברהם אם אית כעון רענא קדמך לאצלתא אורחי דאנא אזיל עליה:
---	---

ואבא היום – היום נצאתי והיום באתי, מכאן שקפצה לו הארץ. אמר רבי אחא: יפה שיחתו של עבדי אבות לפני המקום מתורתו של בנים, שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה, והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה.

הנה אנכי נצב על-עין המים והנה העלמה היצאת לשאב ואמרתי אליה השקיני-נא מעט-מים מפךך:	הא אנא קאים על עינא דמיא ותהי עולימתא דתפוך לממלי ואימר לה אשקני כעון זעיר מיא מקולתיך:
--	---

ואמרה אלי גם-אתה שתה וגם לגמליך אשאב הוא האשה אשר-הכית י-הוה לבן-אדני:	ותימר לי אף את אשת ואף לגמליך אמלי היא אתתא דזמין יי לבר רבוני:
--	---

גם אתה – "גם" לרבות אנשים שעמו. הכית – ברר והודיע, וכן כל "הוכחה" שבמקרא ברור דבר.

אני טרם אכלה לדבר אל-לבי והנה רבקה יצאת וכנה על-שכמה ותרד העינה ותשאב ואמר אליה השקיני נא:	אנא עד לא שיעייתי למללא בלבי והא רבקה נפקת וקולתה על פתפה ונחתת לעינא ומלת ואמרית לה אשקני כעון:
--	--

טרם אכלה – טרם שאני מכלה. וכן כל לשון הונה, פעמים שהוא מדבר בלשון עבר ויכול לכתב "טרם כליתי". ופעמים שמדבר בלשון עתיד, כמו: "כי אמר איוב" – הרי לשון עבר, "ככה יעשה איוב" – הרי לשון עתיד. ופירוש שניהם לשון הונה, כי אמר הנה איוב "אולי חטאו בני..." והנה עושה כן.

וּתְמַהֲרָה וּתְוֹרֵד כְּדָה מֵעֲלֶיהָ וּתֹאמַר שְׁתֵּה וְגַם־גְּמִלְךָ אֲשַׁקֶּה וְאֲשֶׁת וְגַם הַגְּמִלִים הַשִּׁקְתָּהּ:	וְאוֹחִיאת וְאֹחִיתָת קוֹלְתָּה מִנֶּה וְאָמַרְת אֲשֶׁת וְאִם גְּמִלְךָ אֲשַׁקֶּי וְשִׁתִּיתִי וְאִם גְּמִלְיָא אֲשַׁקִּיאת:
וְאֲשַׁאל אֹתָהּ וְאֹמַר בֶּת־מִי אַתְּ וּתֹאמַר בֶּת־בְּתוּאֵל בֶּן־נַחֲוֹר אֲשֶׁר יִלְדָה־לּוֹ מִלֶּכָּה וְאִשָּׁם הַנָּזֶם עַל־אִפָּהּ וְהַצְמִידִים עַל־יְדֶיהָ:	וְשִׁאִילִית יְתֵה וְאָמַרִית בֶּת מִן אֶת וְאָמַרְת בֶּת בְּתוּאֵל בֶּר נַחֲוֹר דִּילִידַת לִיה מִלֶּכָּה וְשִׁוִּיתִי קִדְשָׁא עַל אִפָּה וְשִׁירִיָּא עַל יְדֵהָ:
וְאִשָּׁאֵל... וְאִשָּׁם – שְׁנֵה הַסִּדָּר, שְׁתֵּרִי הוּא תַחֲלָה נִמֵּן וְאַחֵר כֹּד שָׂאֵל. אֵלֵּא שְׂלֵא יִתְפַּשְׁוּהוּ בְּדַבְּרִיו וְיֹאמְרוּ: הֵיאָךְ נִמְתָּ לָּהּ וְעַדְנָן אֵינָךְ יוֹדַע מִי הִיא?	וְאִשָּׁאֵל... וְאִשָּׁם – שְׁנֵה הַסִּדָּר, שְׁתֵּרִי הוּא תַחֲלָה נִמֵּן וְאַחֵר כֹּד שָׂאֵל. אֵלֵּא שְׂלֵא יִתְפַּשְׁוּהוּ בְּדַבְּרִיו וְיֹאמְרוּ: הֵיאָךְ נִמְתָּ לָּהּ וְעַדְנָן אֵינָךְ יוֹדַע מִי הִיא?
וְאֶקְדֹּ וְאֲשַׁתְּנוּה לִי־הִנֵּה וְאֶבְרֹךְ אֶת־יְיָ־הוֹאֵ אֶ־לֵּהִי אֲדַגִּי אֲבָרְהָם אֲשֶׁר הִנְחֵנִי בְּדֶרֶךְ אֲמַת לְקַחַת אֶת־ בֶּת־אֶחָי אֲדַגִּי לְבָנוֹ:	וְכַרְעִית וְסַגִּידִית קָדָם יְיָ וְכַרְיִכִית יְתֵ יְיָ־אֶ־לֵּהִי דְּרַבּוּנִי אֲבָרְהָם דְּדַבְּרִנִּי בְּאוֹרַח קְשׁוּט לְמַסַּב יְתֵ בֶת אֲחוּהִי דְּרַבּוּנִי לְבָרִיָּה:
וְעַתָּה אִם־יִשְׁכַּם עֲשִׂים תְּסַד וְאֲמַת אֶת־אֲדַגִּי הִגִּידוּ לִי וְאִם־לֹא הִגִּידוּ לִי וְאֶפְנֶה עַל־יָמִין אוֹ עַל־שְׂמָאל:	וְכַעַן אִם אֵיתִיכּוֹן עֲבָדִין טִיבּוּ וְקְשׁוּט עִם רַבּוּנִי חֲוֹ לִי וְאִם לֹא חֲוֹ לִי וְאֲתַפְּנִי עַל יָמִינָא אוֹ עַל שְׂמָאלָא:
עַל יָמִין – מִבְּנוֹת יִשְׁמַעֵאל. עַל שְׂמָאל – מִבְּנוֹת לוֹט, שְׁתֵּיָּהּ יוֹשֵׁב לְשְׂמָאלוֹ שֶׁל אֲבָרְהָם.	עַל יָמִין – מִבְּנוֹת יִשְׁמַעֵאל. עַל שְׂמָאל – מִבְּנוֹת לוֹט, שְׁתֵּיָּהּ יוֹשֵׁב לְשְׂמָאלוֹ שֶׁל אֲבָרְהָם.
וַיַּעַן לָבָן וּבְתוּאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי־הִנֵּה יֵצֵא הַדָּבָר לֹא נוֹכַל דַּבֵּר אֵלָיךְ רַע אוֹ־טוֹב:	וְאֲמַיִב לָבָן וּבְתוּאֵל וְאָמְרוּ מִן קָדָם יְיָ נִפְקַ פְּתַגְמָא לִית אֲנַחְנָא יְכַלִּין לְמַלְלָא עַמְךָ בִּישׁ אוֹ טָב:
וַיַּעַן לָבָן וּבְתוּאֵל – רִשְׁעָה הִנֵּה וְקַפֵּץ לְהַשִּׁיב לִפְנֵי אֲבִיו. לֹא נוֹכַל דַּבֵּר אֵלָיךְ – לְמַאֲן בְּדַבֵּר הִנֵּה, לֹא עַל יְדֵי תְּשׁוּבַת דָּבָר רַע וְלֹא עַל יְדֵי תְּשׁוּבַת דָּבָר הַגּוֹן, לִפְנֵי שְׁנֵכֶר שְׁ"מֵה' יֵצֵא הַדָּבָר", לִפְנֵי דַבְּרִיךָ שְׁזַמְנָה לָּהּ.	וַיַּעַן לָבָן וּבְתוּאֵל – רִשְׁעָה הִנֵּה וְקַפֵּץ לְהַשִּׁיב לִפְנֵי אֲבִיו. לֹא נוֹכַל דַּבֵּר אֵלָיךְ – לְמַאֲן בְּדַבֵּר הִנֵּה, לֹא עַל יְדֵי תְּשׁוּבַת דָּבָר רַע וְלֹא עַל יְדֵי תְּשׁוּבַת דָּבָר הַגּוֹן, לִפְנֵי שְׁנֵכֶר שְׁ"מֵה' יֵצֵא הַדָּבָר", לִפְנֵי דַבְּרִיךָ שְׁזַמְנָה לָּהּ.
הִנֵּה־רַבֵּקָה לִפְנֵיךְ קַח וְלֹךְ וּתְהִי אִשָּׁה לְבֶן־אֲדַנְיָךְ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ־הוֹאֵ:	הֵא רַבֵּקָה קָדָמְךָ דַּבֵּר וְאִיזִיל וּתְהִי אֲתַתָּא לְבֶר רַבּוּנְךָ כַּמָּא דְּמַלִּיל יְיָ:
וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמַע עֲבָד אֲבָרְהָם אֶת־דְּבָרֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחוּ אֶרְצָה לִי־הִנֵּה:	וְהִנֵּה כֹד שָׁמַע עֲבָדָא דְּאֲבָרְהָם יְתֵ פְתַגְמִיהוֹן וְסַגִּיד עַל אֶרְעָא קָדָם יְיָ:
וַיִּשְׁתַּחוּ אֶרְצָה – מִכַּאֲן שְׁמוּדִים עַל בְּשׁוּרָה טוֹבָה.	וַיִּשְׁתַּחוּ אֶרְצָה – מִכַּאֲן שְׁמוּדִים עַל בְּשׁוּרָה טוֹבָה.
חֲמִישִׁי	חֲמִישִׁי
וַיּוֹצֵא הָעֶבֶד כְּלִי־כֶסֶף וְכִלִּי זָהָב וּבָגָדִים וַיַּתֵּן לְרַבֵּקָה וּמַגְדָּנָתָּהּ נָתַן לְאֶחָיָהּ וּלְאִמָּהּ:	וְאִפִּיק עֲבָדָא מִנִּין דְּכֶסֶף וּמִנִּין דְּזָהָב וּלְבוּשִׁין וַיַּהֲב לְרַבֵּקָה וּמַגְדָּנִין יָהֵב לְאֲחוּתָא וּלְאִמָּהּ:
וּמַגְדָּנָתָּה – לְשׁוֹן מַגְדִּים, שְׁתֵּבִיא עֲמוֹ מִינֵי פְרוֹת שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.	וּמַגְדָּנָתָּה – לְשׁוֹן מַגְדִּים, שְׁתֵּבִיא עֲמוֹ מִינֵי פְרוֹת שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.
וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ הוּא וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־עִמּוֹ וַיִּלְּינוּ וַיִּקְוּמוּ בִּבְקָר וַיֹּאמַר שְׁלַחְנִי לְאֲדַנִּי:	וְאֹכְלוּ וְשִׁתּוּ הוּא וְגוֹבְרִיָּא דְּעַמִּיָּהּ וּבְתוֹ וְקִמּוּ בְּצַפְרָא וְאָמַר שְׁלַחְנִי לְנֹת רַבּוּנִי:
וַיִּלְּינוּ – כָּל "לִינָה" שֶׁבִּמְקָרָא לִינַת לִילָה אֶחָד.	וַיִּלְּינוּ – כָּל "לִינָה" שֶׁבִּמְקָרָא לִינַת לִילָה אֶחָד.
וַיֹּאמַר אֶחָיָהּ וְאִמָּהּ תֵּשֵׁב הַנֶּעֱרָר אֲתָנוּ יָמִים אוֹ עֲשׂוֹר אַחֵר תִּלְוֶךְ:	וְאָמַר אֲחוּתָא וְאִמָּהּ תַּתִּיב עוֹלִימְתָא עַמְנָא עַדָּן בְּעַדָּן אוֹ עֶסְרָא יָרַחִין בְּתַר כּוֹן תִּיזִיל:
וַיֹּאמַר אֶחָיָהּ וְאִמָּהּ – וּבְתוּאֵל הֵיכָן הִנֵּה? רוּצָה הִנֵּה לַעֲכָב, וְכֹא מִלְּאָךְ וְהִמִּיתוּ. יָמִים – שְׁנָה, כְּמוֹ: "יָמִים תִּהְיֶה גְּאֻלְתּוֹ". שְׁכַךְ נִוְתַנִּין לְכַתּוּלָּהּ זְמַן שְׁנָיִם עֶשְׂרִי חֹדֶשׁ לְפָרְגָס אֶת עֲצָמָה בְּתַכְשִׁיטִים. אוֹ עֲשׂוֹר – עֶשְׂרֵה חֳדָשִׁים. וְאִם תֹּאמַר "יָמִים" מִמָּשׁ? אֵין דְּרַךְ הַמְּבַקְשִׁים לְבַקֵּשׁ דָּבָר מוֹעֵט, וְאִם לֹא תִרְצָה תֵּן לָנוּ מְרַבָּה מִנֵּה.	וַיֹּאמַר אֶחָיָהּ וְאִמָּהּ – וּבְתוּאֵל הֵיכָן הִנֵּה? רוּצָה הִנֵּה לַעֲכָב, וְכֹא מִלְּאָךְ וְהִמִּיתוּ. יָמִים – שְׁנָה, כְּמוֹ: "יָמִים תִּהְיֶה גְּאֻלְתּוֹ". שְׁכַךְ נִוְתַנִּין לְכַתּוּלָּהּ זְמַן שְׁנָיִם עֶשְׂרִי חֹדֶשׁ לְפָרְגָס אֶת עֲצָמָה בְּתַכְשִׁיטִים. אוֹ עֲשׂוֹר – עֶשְׂרֵה חֳדָשִׁים. וְאִם תֹּאמַר "יָמִים" מִמָּשׁ? אֵין דְּרַךְ הַמְּבַקְשִׁים לְבַקֵּשׁ דָּבָר מוֹעֵט, וְאִם לֹא תִרְצָה תֵּן לָנוּ מְרַבָּה מִנֵּה.
וַיֹּאמַר אֱלֹהֵם אֱלִי־תֹאחֲרוּ אֲתִי וַיְיָ־הִנֵּה הַצְלִית דְּרַכִּי שְׁלַחְנִי וְאִלְכָּה לְאֲדַנִּי:	וְאָמַר לְהוֹן לֹא תֹאחֲרוּן יְתִי וַיְיָ אֲצִלַּח אוֹרְחִי שְׁלַחְנִי וְאִתְּךָ לְנֹת רַבּוּנִי:
וַיֹּאמְרוּ נִקְרָא לְנֶעֱרָר וְנִשְׁאַלָּה אֶת־פִּיָּהּ:	וְאָמְרוּ נִקְרִי לְעוֹלִימְתָא וְנִשְׁמַע מָא דִּהִיא אֲמָרָא:

וּנְשֹׂאֶלָה אֶת פִּיָּהּ – מִכֵּאן שָׁאִין מִשִּׁיאִין אֶת הָאִשָּׁה אֶלָּא מִדַּעֲתָהּ.

וַיִּקְרָאוּ לְרִבְקָה וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הִתְלַכִּי עִם־הָאִישׁ הַזֶּה וּתֹאמַר אֵלָיו:

וַיִּקְרוּ לְרִבְקָה וַיֹּאמְרוּ לָהּ הִתְיַזְלִין עִם גּוֹבְרָא הַדִּין וַתֹּאמֶר אֵינִיל:

וּתֹאמַר אֵלָיו – מַעֲצָמִי, וְאִם אֵינְכֶם רוֹצִים.

וַיִּשְׁלְחוּ אֶת־רִבְקָה אֶחְתָּתָם וְאֶת־מִנְקָתָהּ וְאֶת־עֶבֶד אֲבָרָהָם וְאֶת־אֲנָשָׁיו:

וּשְׁלְחוּ יָת רִבְקָה אֶחְתָּתָהּ וְיָת מִינְקָתָהּ וְיָת עֶבְדָּא דְּאֲבָרָהָם וְיָת גּוֹבְרוֹהִי:

וַיִּבְרְכוּ אֶת־רִבְקָה וַיֹּאמְרוּ לָהּ אֶחְתָּתָנוּ אֶת הָיִי לְאַלְפִי רַבָּה וַיִּירָשׁ זֶרַעָךְ אֶת שְׂעֵר שְׂנְאָיו:

וּבְרִיכוּ יָת רִבְקָה וַיֹּאמְרוּ לָהּ אֶחְתָּתָנָא אֶת הָנֹאִי לְאַלְפִין וּלְרַבּוֹנוֹ וַיִּירָתוֹן בְּנֵכִי יָת קְרוֹנִי סְנֵאִיהוֹן:

אֶת הָיִי לְאַלְפִי רַבָּה – אֶת וְזֶרַעְךָ תִּקְבְּלוּ אוֹתָהּ בְּרַכָּה שְׂנְאָמֶר לְאֲבָרָהָם בְּסֵר הַמּוֹרָה: "הַרְבֵּה אֲרַכָּה אֶת זֶרַעְךָ..." יְהִי רָצוֹן שְׁמֵיךָ אוֹתוֹ הַזֶּרַע מִמֶּךָ וְלֹא מֵאִשָּׁה אֲחֵרָת.

וּתִקֶּם רַבָּה וְנַעֲרָתֶיהָ וְתִרְפָּכְנָהּ עַל־הַגְּמֻלִים וְתִלְכְּנָה אַחֲרֵי הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת־רִבְקָה וַיֵּלֶךְ:

וּקִמַּת רַבָּה וְעוֹלִימָתָהּ וּרְכִיבָא עַל גְּמֻלָּיָא וַאֲזַלָּא בְּתֵר גּוֹבְרָא וּדְבַר עֶבְדָּא יָת רַבָּה וַאֲזַל:

וַיִּצְחָק בָּא מִבּוֹא בָּאֵר לַחֲי רָאִי וְהוּא יוֹשֵׁב בְּאַרְצֵן הַנֶּגֶב:

וַיִּצְחָק עָאֵל בְּמִיתוּהִי מִבִּירָא דְּמִלְאָךְ קִיִּימָא אַתְחֲזִי עָלָה וְהוּא יְתִיב בְּאַרְע דְּרוֹמָא:

מִבּוֹא בָּאֵר לַחֲי רָאִי – שִׁהְלַךְ לְהִבְיָא הָגֵר לְאֲבָרָהָם אֲבִיו שִׁישְׁאָנָה. יוֹשֵׁב בְּאַרְצֵן הַנֶּגֶב – קְרוֹב לְאוֹתוֹ בָּאֵר, שְׂנְאָמֶר: "וַיִּסַּע מִשָּׁם אֲבָרָהָם אֲרָצָה הַנֶּגֶב וַיֹּשֶׁב בֵּין קְדֹשׁ וּבֵין שׁוּר". וְשָׁם הָיָה הַבָּאֵר, שְׂנְאָמֶר: "הִנֵּה בֵין קְדֹשׁ וּבֵין בְּרֵד".

וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוֹחַ בַּשָּׂדֶה לִפְנוֹת עָרֵב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיִּלְרָא וְהִנֵּה גְּמֻלִים בָּאִים:

וּנְפִק יִצְחָק לְצִלָּאָה בְּחִקְלָא לְמִפְנֵי רַמְשָׂא וַיִּזְקַף עֵינֹהִי וַחֲזָא וְהָא גְּמֻלָּיָא אֲתָן:

לְשׁוֹחַ – לְשׁוֹן תְּפִלָּה, כְּמוֹ: "וַיִּשְׁפֹּךְ שִׁיחוֹ".

וַתִּשָּׂא רַבָּה אֶת־עֵינֶיהָ וַתִּרָּא אֶת־יִצְחָק וַתִּפֹּל מֵעַל הַגְּמֻל:

וַיִּזְקַפְת רַבָּה יָת עֵינֶיהָ וַחֲזָת יָת יִצְחָק וַאֲתֵרְכִינַת מֵעַל גְּמֻלָּא:

וַתִּרָּא אֶת יִצְחָק – רָאָתָה אוֹתוֹ הַדּוֹר וַתּוֹקֵא מִפְּנֵיו. וַתִּפֹּל – הִשְׁמִיטָה עַצְמָהּ לָאָרֶץ, כְּתִרְגוּמוֹ: "וַאֲתֵרְכִינַת" – הִטְתָּה עַצְמָהּ לָאָרֶץ וְלֹא הִגִּיעָה עַד הַשְׁרָקַע. כְּמוֹ: "הִטִּי בָא כַדָּף", "אֲרַכְנִי"; "וַיִּט שְׁמִים", "וְאֲרַכְנִי"; לְשׁוֹן מִטָּה לָאָרֶץ. וְדוּמָה לוֹ: "כִּי יִפּוֹל לֹא יוֹטֵל", כְּלוּמָר: אִם יִשָּׂה לָאָרֶץ לֹא יִגִּיעַ עַד הַשְׁרָקַע.

וּתֹאמַר אֶל־הָעֶבֶד מִי־הָאִישׁ הַלֵּזָה הַחֵלֶךְ בַּשָּׂדֶה לְקִרְאָתָנוּ וַיֹּאמֶר הָעֶבֶד הוּא אֲדֹנִי וַתִּקַּח הַצָּעִירָה וַתִּתְקַס:

וַתֹּאמֶר לְעֶבְדָּא מִן גּוֹבְרָא דִּיכִי דְּמַהֲלִיךְ בְּחִקְלָא לְקִדְמוּתָנָא וַיֹּאמֶר עֶבְדָּא הוּא רַבּוּנִי וְנִסִּיבַת עֵיפָא וַאֲתִפְסִיאת:

וַתִּתְקַס – לְשׁוֹן וַתִּתְפַּעֵל, כְּמוֹ: "וַתִּקְבֹּר", "וַתִּשְׁכַּר".

וַיִּסְפֹּר הָעֶבֶד לְיִצְחָק אֶת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר עָשָׂה:

וַאֲשֵׁתִּיעִי עֶבְדָּא לְיִצְחָק יָת כָּל פְּתִגְמִיָּא דְּעֶבֶד:

וַיִּסְפֹּר הָעֶבֶד – גִּלָּה לוֹ נִסִּים שְׂנַעֲשׂוּ לוֹ: שִׁקְפָצָה לוֹ הָאָרֶץ, וְשִׁנּוּזְמָנָה לוֹ רַבָּה בְּתִפְלָתוֹ.

וַיִּבְאֶה יִצְחָק הָאֵהָלָה שָׂרָה אִמּוֹ וַיִּקַּח אֶת־רִבְקָה וַתִּהְיֶי־לוֹ לְאִשָּׁה וַיֵּאָהֲבָה וַיִּנָּתֶם יִצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ:

וַאֲעֲלָה יִצְחָק לְמִשְׁכָּנָא וַחֲזָא וְהָא תִּקְנִין עוֹבְדֵהָא כְּעוֹבְדֵי שָׂרָה אִמִּיהָ וְנִסִּיב יָת רַבָּה וַהֲוֹת לִיהָ לְאִתּוֹ וְרִיתְמָה וַאֲתִנָּחֵם יִצְחָק בְּתֵר אִמִּיהָ:

הָאֵהָלָה שָׂרָה אִמּוֹ – וַיִּבְאֶה הָאֵהָלָה וַנַּעֲשִׂית דּוּגְמַת שָׂרָה אִמּוֹ, כְּלוּמָר: וַהֲרִי הִיא שָׂרָה אִמִּיהָ הִנֵּה גַר דְּלוּק מִעָרֵב שָׁבַת לְעָרֵב שָׁבַת, וּבְרַכָּה מְצוּיָה בְּעֶסֶה, וְעָנָן קָשׁוּר עַל הָאֵהָל. וּמִשְׁמָתָה פִּסְקוֹ, וּכְשִׁבְאֵת רַבָּה תִּזְרוּ. אַחֲרֵי אִמּוֹ – דִּרְךָ אָרֶץ: כָּל זְמַן שְׂאִמּוֹ שָׁל אָדָם קִיָּמָת, כְּרוּךְ הוּא אֲעֲלָה. וּמִשְׁמָתָה הוּא מִתְנַחֵם בְּאִשְׁתּוֹ.

שִׁישִׁי פְּרִשְׁת תּוֹלְדַת אֲבָרָהָם

וַיִּסְרַף אֲבָרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וַשְׁמָהּ קְטוּרָה:

וַאֲוִסִּיף אֲבָרָהָם וְנִסִּיב אֶתְתָּא וַשְׁמָהּ קְטוּרָה:

קטורה – זו הגר. ונקראת "קטורה" על שם שנאים מעשיה כקטרת; ושקשרה פתחה, שלא נזדווגה לאדם מיום שפרשה מאברהם.

וּתְלִד לֹו אֶת־זִמְרֹן וְאֶת־יִקְשָׁן וְאֶת־מֶדֶן וְאֶת־מִדְגָּן
וְאֶת־יִשְׁבָּק וְאֶת־שׁוּם:

וּיְקַשֵּׁן יִלְד אֶת־שָׁבָא וְאֶת־דָּדָן וּבְנֵי דָדָן הָיוּ לְמִשְׁרֵיָו
וּלְשִׁכְוֵיָו וּלְגִגְוֹו:

אשורם ולטושם – שם ראשי אמות. ומרגום של אונקלוס אין לי לישבו על לשון המקרא.

וּבְנֵי מִדְּלָן עֵיפָה וְעַפְרָן וְחִנּוֹךְ וְאַבְדִּיעַ וְאַלְדֵּעָה כָּל־
אֵלֶּה בְנֵי קַטּוּרָה:

וַיָּתֶן אֲבָרְהָם אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לֹו לְיִצְחָק:
וַיָּתֶן אֲבָרְהָם... – אמר רבי נחמיה: ברכה דיאתיקי נתן לו, שאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם: "והיה ברכה" – הברכות מסורות בינך

לברך את מי שתירצה. ואברהם מסרו ליצחק.

וּלְבְנֵי הַפִּילֻגָּשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אֲבָרְהָם מִתְּנָת
וַיִּשְׁלַחֵם מֵעַל יִצְחָק בְּנוֹ בְּעוֹדָנוּ חֵי הַדָּמָה אֶל־אֶרֶץ
קָדָם:

הפילגשם – חסר פתיב, שלא היתה אלא פלגש אסת, היא הגר, היא קטורה. נשים בכתבה, פלגשים בלא כתבה, כדאמרינו בסנהדרין בנשים
ופלגשים דדוד. נתן אברהם מתנות – פרשו רבותינו: שם טמאה מסר להם. דבר אחר: מה שנתן לו על אודות שרה ושאר מתנות שנתנו לו
– הכל נתן להם, שלא רצה להנות מהם.

וְאֵלֶּה יְמֵי שְׁנֵי־חַיֵּי אֲבָרְהָם אֲשֶׁר־חַי מֵאָת שָׁנָה
וְשִׁבְעִים שָׁנָה וְחָמֵשׁ שָׁנִים:

מאת שנה ושבעים שנה וחמש שנים – בן מאה כבן שבעים, וכן שבעים כבן חמש בלא חטא.

וַיָּגֻעַ וַיָּמָת אֲבָרְהָם בְּשִׁיבָה טוֹבָה זָקֵן וְשִׁבְעַ וַיֵּאָסֶף
אֶל־עַמּוּיו:

וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ יִצְחָק וַיִּשְׁמַעְאֵל בְּנָיו אֶל־מַעֲרַת
הַמְכַפְּלָה אֶל־שֵׁדָה עֶפְרוֹן בֶּן־צִחֹר הַחֹתֵי אֲשֶׁר עַל־
בְּנֵי מִמְרָא:

יצחק וישמעאל – מכאן שעשה ישמעאל תשובה, והוליד את יצחק לפניו. והיא "שיבה טובה" שנאמרה באברהם.

הַשֵּׂדָה אֲשֶׁר־קָנָה אֲבָרְהָם מֵאֵת בְּנֵי־חֵת שָׁמָּה קָבַר
אֲבָרְהָם וְשָׂרָה אִשְׁתּוֹ:

וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אֲבָרְהָם וַיָּבֶרֶךְ אֱלֹהִים אֶת־יִצְחָק
בְּנוֹ וַיַּשְׁבֵּב יִצְחָק עִם־בָּאָר לְחֵי רְאִי:

וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אֲבָרְהָם וַיָּבֶרֶךְ... – נחמו תנחומי אבלים. דבר אחר: אף על פי שמסר הקדוש ברוך הוא את הברכות לאברהם, נתירא לברך
את יצחק, מפני שאפה את עשו יוצא ממנו. אמר: יבא בעל הברכות ויברך את אשר ייטב בעיניו. ובא הקדוש ברוך הוא וברכו.

שביעי פרשת תולדות ישמעאל

וְאֵלֶּה תְּלִדֹת יִשְׁמַעְאֵל בֶּן־אַבְרָהָם אֲשֶׁר יִלְדָה הַגֵּר
הַמִּצְרִית שִׁפְתָת שָׂרָה לְאַבְרָהָם:

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׁמַעְאֵל בְּשִׁמְתָּם לְתוֹלְדָתָם בְּכָר
יִשְׁמַעְאֵל גְּבִי'ת וְקָדָר וְאַדְבָּאֵל וּמִבְשָׁם:

בשמותם לתולדתם – סדר לידתן זה אחר זה.

ומשמע ודומה ומשא:

ומשמע ודומה ומשא:

תדד ותימא יטור נפיש נקדמה:

תדד ותימא יטור נפיש נקדמה:

אלה הם בני ישמעאל ואלה שמותם בתצריהם
ובטירתם שנים-עשר נשיאם לאמתם:

אלין אנון בני ישמעאל ואלין שמותיהון בפצחיהון
ובכרכיהון תרי עשר רברבין לאומיהון:

בתצריהם – כרפים שאין להם חומה. ומרגומו "בפצחיהון" שהם מפצחים, לשון "פתיחה", כמו: "פצחו ורגנו".

ואלה שני חיי ישמעאל מאת שנה ושלושים
שנה ושבע שנים ניגנע ולימת ניאסף אל-עמיו:

ואלין שני חיי ישמעאל מאה ותלתין ושבע שנים
ואתנגיד ומית ואתפניש לעמיה:

ואלה שני חיי ישמעאל... – אמר רבי חי בר אבא: למה נמנו שנותיו של ישמעאל? כדי ליחס בהם שנותיו של יעקב. משנותיו של ישמעאל למדנו ששמש יעקב בבית עבר ארבע עשרה שנה כשפרש מאביו קודם שבא אצל לבו, שהרי כשפרש יעקב מאביו מת ישמעאל, שנאמר: "וילך עשו אל ישמעאל...", כמו שמפורש בסוף "מגלה נקראת" וניגנע – לא נאמרה "גויעה" אלא בצדדיקים.

וישכנו מחוילה עד-שור אשר על-פני מצרים
באבה אשורה על-פני כל-אחיו נפל:

וישורו מחוילה עד חגרא דעל אפי מצרים מטי לאתור על
אפי כל אחוהי שרא:

נפל – שכן, כמו: "ומדין ועמלק וכל בני קדם נופלים בעמק". כאן הוא אומר לשון "נפילה", ולהלן הוא אומר: "על פני כל אחיו ישכון" עד שלא מת אברהם – "ישכון", משמת אברהם – "נפל".

תלמוד

מסכת נדרים

ירושלמי

הלכה ז' מתניתין הנודר מן התמרים – מותר בדבש תמרים. מן הסיתונניות – מותר בחומץ סיתונניות. רבי יהודה בן בתירה אומר: כל ששם תולדתו קרויה עליו ונדר הימנו – אסור אף ביוצא ממונו. ורחבמים מתירין.

גמרא מאי טעמא דרבי יוסי? שם אביו קרוי עליו. מאי טעמא דרבי יהודה בן בתירה? שם בנו קרוי עליו!

מסתברא, רבי יודה בן בתירה יודי לרבי יוסי, רבי יוסי לא יודי לרבי יודה בן בתירה. רבי יודה בן בתירה יודה לרבי יוסי, שם בנו, לא כל שפן שם אביו! רבי יוסי לא יודה לרבי יהודה בן בתירה, לא אמר אלא שם אביו, הא שם בנו לא.

המשך נ"ך

הגולים הבאים על-ירושלם ועלו מדי שנה בשנה להשתחוות למלך? – הנה צ-באות ולחג את-תג הספות: ויהי אשר לא-יעלה מאת משפחות הארץ אל-ירושלם להשתחוות למלך? – הנה צ-באות ולא עליהם יהיה הגשם: ונאם-משפחת מצרים לא-תעלה ולא באה ולא עליהם תהיה המגפה אשר יגף? – הנה את-הגולים אשר לא יעלו לחג את-תג הספות: ונאם תהיה חטאת מצרים

ותטאת כל-הגולים אשר לא יעלו לחג את-תג הספות: בכיום שהוא יהיה על-מצלות הסוס קדש לי-הנה ויהי הסירות בבית? – הנה כמזרקים לפני המזבח: ויהי כל-סיר בירושלם וביהודה קדש לי-הנה צ-באות ובאו כל-הנזבחים ולקחו מהם ובשלו בהם ולא-יהיה כנעני עוד בבית-יהודה צ-באות ביום הקוא:

ח וַיְהִי דְבַר־יְהוָה צֶ-בָּאוֹת לֵאמֹר: כֹּה אָמַר יְהוָה צֶ-בָּאוֹת קְנֵאתִי לְצִיּוֹן קְנֵאתָה גְדוֹלָה וְחֻמָּה גְדוֹלָה קְנֵאתִי לָהּ: כֹּה אָמַר יְהוָה שְׁבֹתִי אֶל־צִיּוֹן וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַם וְנִקְרְאָה יְרוּשָׁלַם עִיר הָאֱמֶת וְהָרִי־הַהוּא צֶ-בָּאוֹת הָרַקְדָּשׁ: כֹּה אָמַר יְהוָה צֶ-בָּאוֹת עַד יָשְׁבוּ זָקְנִים וְזָקֻנוֹת בְּרַחֲבֹת יְרוּשָׁלַם וְאִישׁ מִשְׁעֻנְתּוֹ בִּידּוֹ מֵרֵב יָמִים: וּרְחֻבֹת הָעִיר יִמְלְאוּ יִלְדִים וְיִלְדוֹת מִשְׁחָקִים בְּרַחֲבֹתֶיהָ: כֹּה אָמַר יְהוָה צֶ-בָּאוֹת כִּי יִפְלֹא בְּעֵינַי שְׂאֵרֵית הָעָם הַזֶּה בְּיָמִים הָהֵם גַּם־בְּעֵינַי יִפְלֹא נָאִם יְהוָה צֶ-בָּאוֹת: כֹּה אָמַר יְהוָה צֶ-בָּאוֹת הִנְנִי מוֹשִׁיעַ אֶת־עַמִּי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמֵאֶרֶץ מִבְּנוֹת הַשָּׁמַיִם: וְהִבֵּאתִי אֹתָם וְשָׁכְנוּ בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַם וְהָיוּ־לִי לְעָם וְאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים בָּאֱמֶת וּבְצִדְקָה: כֹּה־אָמַר יְהוָה צֶ-בָּאוֹת תַּחֲנוּקָנָה יְדֵיכֶם הַשְׁמַעִים בְּיָמִים הָאֵלֶּה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּי הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר בְּיוֹם יוֹסֵד בֵּית־יְהוָה צֶ-בָּאוֹת הַיֵּכָל לְהִבְנוֹת: כִּי לִפְנֵי הַיָּמִים הָהֵם שָׁכַר הָאָדָם לֹא נִהְיָה וְשָׁכַר הַבְּהֵמָה אֵינְנָה וְלִיוֹצֵא וְלִבָּא אִין־שְׁלוֹם מִן־הַצָּר וְאֲשַׁלַּח אֶת־כָּל־הָאָדָם אִישׁ בְּרַעְהוֹ: וְנִעְתָּה לֹא כְיָמִים הָרַאשִׁינִים אֲנִי לְשֹׂאֲרֵית הָעָם הַזֶּה נָאִם יְהוָה צֶ-בָּאוֹת: כִּי־יִזְרַע הַשְּׁלוֹם הַגָּפֹן תַּתֵּן פְּרִיָּהּ וְהָאָרֶץ תַּתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ וְהַשָּׁמַיִם יִתְּנוּ טָלָם וְהִנַּחֲלֹתִי אֶת־שְׂאֵרֵית הָעָם הַזֶּה אֶת־כָּל־אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל פֶּאֶשֶׁר הָיִיתָם קָלָלָה בַּגּוֹלִים בֵּית יְהוּדָה וּבֵית יִשְׂרָאֵל כֹּן אוֹשִׁיעַ אֹתְכֶם וְהָיִיתָם בְּרָכָה אֶל־תִּירָאוּ תַּחֲנוּקָנָה יְדֵיכֶם: כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צֶ-בָּאוֹת פֶּאֶשֶׁר זִמַּמְתִּי לְהַרְעַל לָכֶם בְּהַקְצִיף אֲבֹתֵיכֶם אֹתִי אָמַר יְהוָה צֶ-בָּאוֹת וְלֹא נִחַמְתִּי: כֹּן שְׁבֹתִי זִמַּמְתִּי בְּיָמִים הָאֵלֶּה לְהִטִּיב אֶת־יְרוּשָׁלַם וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה אֶל־תִּירָאוּ: אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ דְבָרוֹ אֱמֶת אִישׁ אֶת־רַעְהוֹ אֱמֶת וּמִשְׁפָּט שְׁלוֹם שְׁפָטוֹ בְּשַׁעֲרֵיכֶם: וְאִישׁ אֶת־רַעְתָּ רַעְהוֹ אֶל־תַּחֲשֹׁבוּ בְּלִבְכֶם וּשְׁבַעַת שָׁקֹר אֶל־תֹּאמְרוּ כִּי אֶת־כָּל־אֱלֹהֵי אֲשֶׁר שָׁנֵאתִי נָאִם־יְהוָה: וַיְהִי דְבַר־יְהוָה צֶ-בָּאוֹת אֲלֵי

לֵאמֹר: כֹּה־אָמַר יְהוָה צֶ-בָּאוֹת צוֹם הָרְבִיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה לְבֵית־יְהוּדָה לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׁמְחָה וּלְמַעֲדִים טוֹבִים וְהָאֱמֶת וְהַשְּׁלוֹם אָהֳבוּ: כֹּה אָמַר יְהוָה צֶ-בָּאוֹת עַד אֲשֶׁר יָבֹאוּ עַמִּים וַיִּשְׁבּוּ עָרִים רְבוֹת: וְהָיוּ לְכוֹ יוֹשְׁבֵי אֶחָת אֶל־אֶחָת לֵאמֹר גִּלְכָּה הָלוֹךְ לַחֲלוֹת אֶת־פָּנָי יְהוָה וּלְבַקֵּשׁ אֶת־יְהוָה צֶ-בָּאוֹת אֲלֶיךָ גַּם־אֲנִי: וַיָּבֹאוּ עַמִּים רַבִּים וְגוֹיִם עַצְמוֹמִים לְבַקֵּשׁ אֶת־יְהוָה צֶ-בָּאוֹת בִּירוּשָׁלַם וּלְחַלּוֹת אֶת־פָּנָי יְהוָה: כֹּה־אָמַר יְהוָה צֶ-בָּאוֹת בְּיָמִים הָהֵם הָיָה אֲשֶׁר יַחֲזִיקוּ עֲשָׂרָה אָנָּשִׁים מִכָּל לְשָׁנוֹת הַגּוֹיִם וְהַחֲזִיקוּ בַּכֹּנֶף אִישׁ יְהוּדִי לֵאמֹר גִּלְכָּה עִמָּכֶם כִּי שְׁמַעְנוּ אֶ-לֹהִים עִמָּכֶם:

ט מַשָּׂא דְבַר־יְהוָה בְּאֶרֶץ חֲדָרָד וּדְמַשֶּׁק מִגִּתְחוֹ כִּי לִי־הוּא עֵין אָדָם וְכָל שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל: וְגַם־חֻמַּת תְּגַב־לִבָּה צָר וְצִידוֹן כִּי חֻכְמָה מְאֹד: וְתַבְּנֹן צָר מְצוֹר לָהּ וְתַצְבֹּר־כֶּסֶף כַּעֲפֹר וְתַרוֹץ כְּטִיט חוּצוֹת: הִנֵּה אֶ-דָּנִי יוֹרֶשְׁנָה וְהִנֵּה בֵּים חִילָה וְהִיא בָּאֵשׁ תֵּאָכַל: תִּירָא אֲשַׁקְלוֹן וְתִירָא וְעֵזָה וְתַחֲלִיל מְאֹד וְעַקְרוֹן כִּי־הִבִּישׁ מִבְּטָה וְאָבַד מֶלֶךְ מַעֲזָה וְאֲשַׁקְלוֹן לֹא תִשָּׁב: וַיָּשֶׁב מִמִּזְרַב בְּאֲשַׁדּוֹד וְהִכְרַתִּי גֵאוֹן פְּלִשְׁתִּים: וְהִסְרֹתִי דָמָיו מִפִּיו וְשִׁקְצִיו מִבֵּין שִׁנָּיו וְנִשְׁאָר גַּם־הוּא לֹא־לִהְיוֹ וְהִנֵּה כְּאֵלֶף בִּיהוּדָה וְעַקְרוֹן כִּיבּוּסִי: וְחִנֵּיתִי לְבֵיתִי מִצָּבָה מַעֲבָר וּמִשָּׁב וְלֹא־יַעֲבֹר עָלֵיהֶם עוֹד נִגָּשׁ כִּי עֲתָה רָאִיתִי בְּעֵינַי: גִּילִי מְאֹד בַּת־צִיּוֹן הָרִיעִל בַּת יְרוּשָׁלַם הִנֵּה מִלֶּכֶף יָבֹא לָךְ צִדִּיק וְנוֹשָׁע הוּא עָנִי וְרֹכֵב עַל־חֲמוֹר וְעַל־עִיר בֶּן־אֲתָנוֹת: וְהִכְרַתִּי־רֹכֵב מֵאֲפֹרִים וְסוֹס מִירוּשָׁלַם וְנִכְרַתְהָ קִשְׁת מִלְחָמָה וְדָגֵר שְׁלוֹם לַגּוֹיִם וּמִשְׁלוֹ מִיָּם עַד־יָם וּמִנְהָר עַד־אֲפֹסִי־אֶרֶץ: גַּם־אֶת־בְּדָם־בְּרִיתֶךָ שִׁלַּחְתִּי אֲסִירֶיךָ מִבּוֹר אֵין מִיָּם בּוֹ: וַיָּשׁוּבוּ לְבַצְרוֹן אֲסִירֵי הַתְּקֻנָּה גַם־הַיּוֹם מִגִּיד מִשְׁנָה אֲנִיב לָךְ: כִּי־דָרַכְתִּי לִי יְהוּדָה קִשְׁת מִלְּאֵתִי אֲפֹרִים וְעוֹרֹרְתִי בְּנִיף צִיּוֹן עַל־בְּנִיף יוֹן וְשִׁמְתִּיךָ כְּתָרֵב גְּבוּר: וְיִי־הוּא עָלֵיהֶם יִרְאָה וַיִּצָּא כְּבָרֵךְ חֲצוֹ וְאֶ-דָּנִי יְהוָה בְּשׁוֹפָר יִתְקַע וְהָלַךְ

בסערות תימון: יי-הנה צ-באות יגן עליהם ואכלו
וכבשו אבני-קלע ושתו המו כמו-גין ומלאו
כמזרק פזויות מזבח: והושיעם י-הנה א-להיהם
ביום ההוא כצאן עמו פי אבני-גזר מתנוססות
על-אדמתו: פי מה-טובו ומה-יפיו דגן בחורים
ותירוש ינובב בתלות:

י שאלו מי-הנה מטר בעת מלקוש י-הנה עשה
חזינים ומטר-גשם יתן להם לאיש עשב בשדה:
פי התרפים דברו-און והקוסמים תזו שקר
וחלמות השוא ידברו הקל ינחמון על-פן נסעו
כמו-צאן יענו פי-אין רעה: על-הרעים חרה אפי
ועל-העתודים אפקוד פי-פקד י-הנה צ-באות
את-עדרו את-בית יהודה ושם אותם פסוס הודו
במלחמה: ממנו פנה ממנו יתד ממנו קשת
מלחמה ממנו יצא כל-נוגש יתדו: והיו כגברים
בוסים בטיט חוצות במלחמה ונלחמו פי י-הנה
עמם והבישו רכבי סוסים: וגברתי | את-בית
יהודה ואת-בית יוסף אושיע והושבותים פי
רחמתי והיו כאשר לא-זנחתים פי אני י-הנה
א-להיהם ואענם: והיו כגבור אפרים ושמת לבם
כמו-גין ובניהם יראו ושמתו גל לבם בי-הנה:
אשרקה להם ואקבצם פי פדיתים ורבו כמו רבו:
ואזרעם בעמים ובמרחקים יזכרוני וחרו את-
בניהם ושבו: והשבותים מארץ מצרים ומאשור
אקבצם ואל-ארץ גלעד ולבנון אביאם ולא ימצא
להם: וועבר בים צרה והקה בים גלים והבישו
כל מצולות יאר והורד גאון אשור ושבת מצרים
יסור: וגברתי בי-הנה ובשמו יתהלכו נאם
י-הנה:

יא פתח לבנון דלתיה ותאכל אש בארזיה: הילל
ברוש פי-גפל ארז אשר אדרים שדדו הילילו
אלוני בשן פי ירד יער הבציר: קול יללת הרעים
פי שדדה אדרתם קול שאגת פפירים פי שדד
גאון הירדן: כה אמר י-הנה א-להי רעה את-
צאן החרגה: אשר חנינו החרגו ולא יאשמו
ומכריהו יאמר ברוד י-הנה ואעשר ורעייהם לא
יתמול עליהן: פי לא אתמול עוד על-ישיבי

הארץ נאם-י-הנה והנה אנכי ממציא את-האדם
איש ביד-רעהו ובגד מלכו וכתתו את-הארץ ולא
אציל מידם: וארעה את-צאן החרגה לכן עניי
הצאן ואקח-לי שני מקלות לאחד קראתי נעם
ולאחד קראתי חבלים וארעה את-הצאן: ואכתד
את-שלשת הרעים בירח אחד ותקצר נפשי בהם
וגם-נפשם בתלה בי: ואמר לא ארעה אתכם
המטה תמות והנכתדת תכחד והנשארות תאכלנה
אשה את-בשר רעותה: ואקח את-מקלי את-נעם
ואגדע אתו להפיר את-בריתי אשר כרתי את-
כל-העמים: ונתפר ביום ההוא וידעו כן עניי
הצאן השמרים אתי פי דבר-י-הנה הוא: ואמר
אליהם אם-טוב בעיניכם הבו שכרי ואם-
לא חדלו וישקלו את-שכרי שלשים פסו:
ויאמר י-הנה אלי השליכהו א-ל-היוצר אדר
היקר אשר יקרתי מעליהם ואקחה שלשים
הפסו ואשליך אתו בית י-הנה א-ל-היוצר:
ויאגדע את-מקלי השני את החבלים להפר את-
האחזה בין יהודה ובין ישראל: ויאמר י-הנה
אלי עוד קח-לך כלי רעה אולי: פי הנה-אנכי
מקים רעה בארץ הנכתדות לא-יפקד הנער לא-
יבקש והנשברת לא ירפא הנצבה לא יכלפל
ובשר הבריאה יאכל ופרסיהו יפרק: והוי רעי
האליל עזבי הצאן חרב על-זרועו ועל-עין מינו
זרעו יבוש תיבש ועין מינו פחה תכהה:

יב משא דבר-י-הנה על-ישראל נאם-י-הנה נטה
שמים ויסד ארץ ויצר רות-אדם בקרב: הנה
אנכי שם את-ירושלם סף-רעל לכל-העמים
סביב וגם על-יהודה יהיה במצור על-ירושלם:
והנה ביום-ההוא אשים את-ירושלם אבן
מעמסה לכל-העמים כל-עמסיה שרוט ישרטו
ונאספו עליה כל גויי הארץ: ביום ההוא נאם
י-הנה אפה כל-סוס בתמהון ורכבו בשגעון ועל-
בית יהודה אפקח את-עיני וכל סוס העמים אפה
בעורון: ואמרו אלפי יהודה בלבם אמצה לי
ישיבי ירושלם בי-הנה צ-באות א-להיהם: ביום
ההוא אשים את-אלפי יהודה ככור אש בעצים

וּכְלָפִיד אֵשׁ בַּעֲמִיר וְאָכְלוּ עַל־יָמִין וְעַל־שְׁמֹאל
 אֶת־כָּל־הָעַמִּים סָבִיב וַיֵּשְׁבָה יְרוּשָׁלַם עוֹד
 תַּחֲתֶיהָ בִּירוּשָׁלַם: וְהוֹשָׁע יִהְיֶה אֶת־אֶהְלִי
 יְהוּדָה בְּרֹאשׁוֹנָה לְמַעַן לֹא־תִגְדַּל תַּפְאֶרֶת בֵּית־
 דָּוִיד וּתַפְאֶרֶת יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם עַל־יְהוּדָה: בַּיּוֹם
 הַהוּא יָגֶן יִהְיֶה בַּעַד יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם וְהָיָה הַנִּכְשָׁל
 בָּהֶם בַּיּוֹם הַהוּא כְּדָוִיד וּבֵית דָּוִיד כָּאֲלֵהִים
 כְּמֵלֶכֶךְ יִהְיֶה לְפָנֵיהֶם: וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא אֲבִלְשָׁן
 לְהַשְׁמִיד אֶת־כָּל־הַגּוֹלִים הַבָּאִים עַל־יְרוּשָׁלַם:
 וְשִׁפְכְּתִי עַל־בֵּית דָּוִיד וְעַל יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם רוּחַ
 חַן וְתַחֲנוּנִים וְהִבִּיטוּ אֵלַי אֶת אֲשֶׁר־דָּקְרוּ וְסָפְדוּ
 עָלָיו כְּמִסְפַּד עַל־הַיְחִיד וְהָמַר עָלָיו כְּהָמַר עַל־
 הַבְּכוֹר: בַּיּוֹם הַהוּא יִגְדַּל הַמִּסְפַּד בִּירוּשָׁלַם
 כְּמִסְפַּד הַדָּד־רַמּוֹן בְּבִקְעַת מַגְדּוֹ: וְסָפְדָה הָאָרֶץ
 מִשְׁפָּחוֹת מִשְׁפָּחוֹת לְבָד מִשְׁפָּחַת בֵּית־דָּוִיד לְבָד
 וּנְשֵׁיהֶם לְבָד מִשְׁפָּחַת בֵּית־נָתָן לְבָד וּנְשֵׁיהֶם
 לְבָד: מִשְׁפָּחַת בֵּית־לֹוִי לְבָד וּנְשֵׁיהֶם לְבָד
 מִשְׁפָּחַת הַשֹּׁמֵעַ לְבָד וּנְשֵׁיהֶם לְבָד: כָּל
 הַמִּשְׁפָּחוֹת הַנִּשְׁאָרוֹת מִשְׁפָּחַת מִשְׁפָּחַת לְבָד
 וּנְשֵׁיהֶם לְבָד:

יג בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה מְקוֹר נִפְתָּח לְבֵית דָּוִיד
 וְלִישְׁבֵי יְרוּשָׁלַם לְחֹטֵאת וּלְנִגְדָה: וְהָיָה בַּיּוֹם
 הַהוּא נֶאֱמָר יִהְיֶה צֶבְאוֹת אֲכָרִית אֶת־שָׁמוֹת
 הָעַצְבִּים מִן־הָאָרֶץ וְלֹא יִזְכְּרוּ עוֹד וְגַם אֶת־
 הַנְּבִיאִים וְאֶת־רוּחַ הַטְּמָאָה אֲעַבִּיר מִן־הָאָרֶץ:
 וְהָיָה כִּי־יִבָּא אִישׁ עוֹד וְאָמְרוּ אֵלָיו אֲבִיו וְאִמּוֹ
 יִלְדִּיו לֹא תַחֲלֶה כִּי שָׁקַר דְּבַרְתָּ בְּשֵׁם יִהְיֶה
 וְדִקְרָהוּ אֲבִיהוּ וְאִמּוֹ יִלְדִּיו בַּהֲנַבְּאוֹ: וְהָיָה בַּיּוֹם
 הַהוּא יִבְשׁוּ הַנְּבִיאִים אִישׁ מִחֻזִּינוֹ בַּהֲנַבְּאוֹתָיו וְלֹא
 יִלְבָּשׁוּ אֲדָרֶת שֹׁעַר לְמַעַן כְּחָשׁ: וְאָמַר לֹא נָבִיא
 אֲנֹכִי אִישׁ־עֹבֵד אֲדָמָה אֲנֹכִי כִּי אֲדָם הַקִּנְיָנִי
 מִנְּעוּרַי: וְאָמַר אֵלָיו מַה הַמַּכּוֹת הָאֵלֶּה בֵּין יָדֶיךָ
 וְאָמַר אֲשֶׁר הִפֵּיתִי בֵּית מֵאֲהָבִי: יִתְּרַב עוֹרֵי עַל־
 רַעִי וְעַל־גֹּבֶר עֲמִיתִי נֶאֱמָר יִהְיֶה צֶבְאוֹת הָיָה אֶת־
 הָרָעָה וְתַפּוּצִינָה הַצָּאֵן וְהַשְׁבֵּתִי יָדִי עַל־הַצֹּעְרִים:
 וְהָיָה בְּכָל־הָאָרֶץ נֶאֱמָר יִהְיֶה כִּי־שָׁנִים בָּהֶם
 יִפְרֹתוּ יִגְוְעוּ וְהַשְׁלִישִׁית יִתֵּר בָּהֶם: וְהִבֵּאתִי אֶת־

הַשְׁלִישִׁית בְּאֵשׁ וְצָרְפֹתִים כְּצָרָף אֶת־הַכֶּסֶף
 וּבְחֻנָּתִים כְּבָתָן אֶת־הַזָּהָב הוּא יִקְרָא בְּשֵׁמִי וְאֲנִי
 אֲעֲנֶה אֹתוֹ אֲמַרְתִּי עִמִּי הוּא וְהוּא יֹאמַר יִהְיֶה
 אֵלֵהּ:

יד הַהִנֵּה יוֹם־בָּא לִי־הַנֵּה וְחִלַּק שְׁלָלְךָ בְּקֶרֶבךָ:
 וְאֲסַפְתִּי אֶת־כָּל־הַגּוֹלִים אֶל־יְרוּשָׁלַם לְמַלְחָמָה
 וְנִלְכְּדָה הָעִיר וְנִשְׁסֹוּ הַבָּתִּים וְהַנְּשִׁים תִּשְׁכַּבְנָה
 וַיֵּצֵא חֲצֵי הָעִיר בַּגּוֹלָה וַיִּתֵּר הַשָּׂם לֹא יִפְרֹת מִן־
 הָעִיר: וַיֵּצֵא יִהְיֶה וְנִלְחָם בַּגּוֹלִים הָהֵם בַּיּוֹם
 הַלְחָמָם בַּיּוֹם קָרֵב: וְעָמְדוּ רַגְלָיו בַּיּוֹם־הַהוּא עַל־
 הָר הַזֵּיתִים אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי יְרוּשָׁלַם מִקְדָּם וּנְבָקַעַ
 הָר הַזֵּיתִים מִחֻצֵּיו מִזְרָחָה וְלִמָּה גִיא גְדוֹלָה מְאֹד
 וּמִשׁ חֲצֵי הָהָר צְפוֹנָה וְחֻצִּיו־נִגְבָּה: וְנִסְתָּם גִּיא־
 הָרִי כִּי־יִגְיַע גִּי־הָרִים אֶל־אֲצֵל וְנִסְתָּם כְּאֲשֶׁר
 נִסְתָּם מִפְּנֵי הָרָעַשׁ בַּיּוֹם הַהוּא מִלִּד־יְהוּדָה וּבָא
 יִהְיֶה אֵלֵהּ כָּל־קְדוֹשִׁים עִמָּךְ: וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא
 לֹא־יִהְיֶה אוֹר יִקְרוּת וְקִפְאוֹן: וְהָיָה יוֹם־אֶחָד
 הוּא יִנָּדַע לִי־הַנֵּה לֹא־יִנָּדַע וְלֹא־לִילָה וְהָיָה לַעֲת־
 עָרֵב יִהְיֶה־אוֹר: וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִצְאוּ מִיַּם־
 חַיִּים מִירוּשָׁלַם חֲצִיִם אֶל־הַיָּם הַקָּדְמוֹנִי וְחֲצִיִם
 אֶל־הַיָּם הָאֲחֵרוֹן בְּקִיץ וּבְחֶרֶף יִהְיֶה: וְהָיָה
 יִהְיֶה לְמֵלֶךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה
 יִהְיֶה אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד: יִסּוּב כָּל־הָאָרֶץ כְּעָרְבָה
 מִגִּבְעָה לְרַמּוֹן גִּבְעָה יְרוּשָׁלַם וְרֹאמָה וַיֵּשְׁבָה תַּחֲתֶיהָ
 לְמִשְׁעָר בְּנִימָן עַד־מִקְדָּם שֹׁעַר הָרֹאשׁוֹן עַד־שֹׁעַר
 הַפְּנִיִם וּמִגְדַּל חֲנַנְיָאֵל עַד יִקְבִּי הַמֶּלֶךְ: וַיֵּשְׁבוּ בָּהֶם
 וְחָרֵם לֹא יִהְיֶה־עוֹד וַיֵּשְׁבָה יְרוּשָׁלַם לְבִטָּח:
 וַיִּנָּאֵת יִהְיֶה הַמִּגְפָּה אֲשֶׁר יָגֶף יִהְיֶה אֶת־כָּל־
 הָעַמִּים אֲשֶׁר צָבְאוּ עַל־יְרוּשָׁלַם הַמָּקָם בְּשָׂרוֹ
 וְהוּא עֹמֵד עַל־רַגְלָיו וְעֵינָיו תִּמְקְנָה בְּחִרְיָהוֹן
 וְלִשְׁוֹנוֹ תִּמְקַם בְּפִיהֶם: וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא תִּהְיֶה
 מְהוּמַת־יִהְיֶה רַבָּה בָּהֶם וְהַחֲזִיקוּ אִישׁ יָד רֵעֵהוּ
 וְעָלְתָה יָדוֹ עַל־יָד רֵעֵהוּ: וְגַם־יְהוּדָה תִּלְחָם
 בִּירוּשָׁלַם וְאֶסְפָּה חֵיל כָּל־הַגּוֹלִים סָבִיב זָהָב וְכֶסֶף
 וּבִגְדִים לָרֵב מְאֹד: וְכֹן תִּהְיֶה מִגְפַת הַסּוּס הַפָּרָד
 הַגָּמֶל וְהַחֲמוֹר וְכָל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּמִּתְחֻנוֹת
 הַבְּהֵמָה כְּמִגְפָּה הַזֹּאת: וְהָיָה כָּל־הַנּוֹתָר מִכָּל־

הלכות נחלות פרק ז

ז, א אין היורשין נוחלין, עד שייבאו ראיה ברורה שמת מורישן. אבל אם שמעו בו שמת, או שבאו גויים משיחין לפי תמן אף על פי שמשיאין את אשתו על פיהם, ונוטלת כתבתה אין היורשין נוחלין על פיהן.

ז, ב האשה שבאת ואמרה מת בעלי אף על פי שהיא נאמנת, ותנשא ותטל כתבתה אין היורשין נכנסין לנחלה על פיה. אמרה מת בעלי, ונתנבמה הרי נבמה נכנס לנחלה על פיה: שנאמר "יקום, על שם אחיו המת", ונהרי קם.

ז, ג מי שטבע במים שאין להם סוף, ובאו עדים שטבע בפניהם, ואבד זכרו אף על פי שאין משיאין את אשתו לכתחלה, הרי היורשין נוחלין על פיהם.

ז, ד וכן אם באו עדים שראוהו שנפל לגב אריות ונמרים, או שראוהו צלוב והעוף אוכל בו, או שנדקר במלתמה ומת, או שנהרג ולא הפירו פניו אבל היו לו סימנים מבהקין בגופו והפירו אותם בכל אלו הדברים וכיוצא בהן אם אבד זכרו אחר כך, יורדין לנחלה בעדות זו, אף על פי שאין משיאין את אשתו: שאני אומר שלא התמירו בדברים אלו, אלא מפני אסור פרת. אבל לענין ממון אם העידו העדים בדברים שחזקתן למיתה, והעידו שראו אותן הדברים ושאבד זכרו אחר כך ונשמע שמת הרי אלו נוחלין על פיהן. וכזה מעשים בכל יום בכל בתי דינין, ולא שמענו במי שחולק בדבר זה.

ז, ה שבו ששבחה, ושמעו בו שמת, וירדו יורשיו לנחלה, וחלקו אותה ביניהם אין מוציאין אותה מיידן. וכן הבורח מחמת סכנה. אבל היוצא לדעת, ששמעו בו שמת, וירדו יורשיו לנכסיו, וחלקום מוציאין מיידן, עד שייבאו ראיה שמת מורישן.

ז, ו שבו ששבחה, ובורח מחמת סכנת נפשות חביבין בית דין להתעסק בנכסיהן. פיצד עושין: כל המטלטלין יהיו מפקדין בידי נאמן על פי בית דין, ומורידין לתוך הקרקעות קרובין הראויין לירשה

כדי לעבד את הקרקע ולהתעסק בה, עד שיודע שמתו, או עד שייבאו. ולכשיבואו השבוי והבורח שמין לאלו הקרובים שהורדו מה שעשו ומה שאכלו, כמנהג כל האריסין שלאותה המדינה.

ז, ז ולמה לא נעמידו בית דין אפטרופוס לעולם על הכל, בין במטלטלים בין בקרקע, עד שייבאו הבעלים, או עד שיודע בודאי שמתו לפי שאין בית דין חביבין להעמיד אפטרופוס, לגדולים שהן בני דעת.

ז, ח נשבה השבוי, וברח המסכן, והניח קמה לקצר, ענבים לבצר, תמרים לגדר, זיתים למסק בית דין יורדים לנכסיו ומעמידין להן אפטרופוס, וקוצר ובוצר ומוסק וגודר ומוכר הפרות; ומניחין דמיהן עם שאר המטלטלין בבית דין, ואחר כך מורידין הקרוב לנכסיו: שאם ירד תחלה שמה יתלש אלו הפרות שהן פתלושין, ויאכל אותן.

ז, ט והוא הדין בתצרות ופנדקיות וחסדיות העשויות לשכר, ואינן צריכין עבודה ולא טרח, ואין אדם נוטן אותן באריסות אין מורידין להם יורש, שהרי גובה השכר ואוכל.

ז, י אלא פיצד עושין: בית דין מעמידין להן גבאי, ויהיה השכר מנח בבית דין, עד שתבוא ראיה שמת, או עד שייבאו ויטל שלו. ואין מורידין הקרוב לעולם אלא לשדות וגנות וכרמים וכיוצא בהן, ושהיה בהן פאריס, כדי שלא יפסדו, ונמצאו בורים ונשמים.

ז, יא מי שיצא לדעת והניח נכסיו, ואין ידוע להיכן הלך ולא מה ארע לו אין מורידין קרוב לנכסיו; ואם ירד, מסלקין אותו. ואין בית דין צריכין להטפל בו ולהעמיד לו אפטרופוס, לא לקרקע ולא למטלטלין, שהרי לדעתו יצא והניח נכסיו.

ז, יב וכיצד יהיה דין נכסי זה: המטלטלין בידי שהן תחת ידו עד שייבאו ויתבע, או עד שיממות ויתבעו היורשין. והקרקעות מי שהניחו שכן, אין לוקחין ממנו שכן, ושדה או כרם שהיה בהן אריס, ישארו כשהניחו עד שייבאו, ושדה או כרם שהניחם בורים, ישארו בורים: שהרי הוא ברצונו

אבד ממונו; ואבדה לדעת, אין אנו מצוין להחזירה.

ז, יג שמעו בו שמת הרי בית דין מוציאין כל המטלטלין, ומניחין אותן אצל נאמן על פיהן, ומורידין הקרוב לשדות ולפרמים, ויהיה בהן פאריס, עד שתבוא ראיה ברורה שמת, או עד שייבוא.

הלכות נחלות פרק ח

ח, א כשמורידין הקרוב לנכסי השבוי או הבורח, או לנכסי היוצא לדעת ששמעו בו שמת לא יורידו קטן, שמא נפסיד הנכסים. ואין מורידין קרוב לנכסי קטן שמא יטען ויאמר, זה חלקי המגיע לי בירשתי. ואפלו קרוב מחמת קרוב, אין מורידין.

ח, ב פיצד: היו שני אחים אחד גדול ואחד קטן, ונשבה הקטן או ברח אין מורידין הגדול לתוך שדהו, מפני שהקטן אינו יכול למחות, ושמא יחזיק זה האח, ולאחר שנים יאמר, זה הוא חלקי שהגיע לי בירשתי, ומחמת ירשה באתי.

ח, ג ואפלו בן אחיו שלזה הקטן הנשבה אין מורידין אותו לנכסיו, שמא יאמר מחמת אבי ירשתי חלק זה.

ח, ד לעולם אין מורידין קרוב לנכסי קטן, אפלו קרוב מחמת אחי האם שאינן ראויין לירש: הרחקה יתרה היא זו; ואפלו היה ביניהן שטר חלקה בין בבתים בין בשדות, לא ירד. ואפלו אמר כתבו עלי שטר אריסות, לא ירד שמא יאבדו השטרות, ונארכו הימים, ויטען ויאמר, שזה חלק ירשה בא לו מחמתו או מחמת מורישיו.

ח, ה מעשה באשה אחת שהיו לה שלוש בנות, ונשבת הזקנה היא ובת אחת, ומתה בת שניה, והניחה בן קטן. ואמרו חכמים, אין מורידין זו הבת הנשארה לנכסים, שמא מתה הזקנה, ונמצאו שליש נכסים אלו לקטן, ואין מורידין קרוב לנכסי קטן.

ח, ו וכן אין מורידין לזה הקטן בנכסים שמא עדין הזקנה בחיים, ואין מורידין קטן לנכסי שבוי. אלא פיצד עושין: מתוך שצריך להעמיד

אפטרופוס לשליש שלקטן, מעמידין אפטרופוס על כל נכסי הזקנה.

ח, ז אחר זמן, שמעו שמתה הזקנה. אמרו חכמים, תרד הבת הנשארה לשליש הנכסים, שהוא חלק ירשתה, וירד הקטן לשליש, שהוא חלקו מנכסי הזקנה, והשליש שלבת השבויה, מעמידין לו אפטרופוס מפני חלק הקטן: שמא מתה גם הבת השבויה, ויש לזה הקטן חצי השליש שלה. וכן כל פיוצא בזה.

הלכות נחלות פרק ט

ט, א האחין שעדין לא חלקו ירשת אביהן, אלא כלן משתמשין ביחד במה שהניח להן אביהן הרי הן כשתפין לכל דבר. וכן בשאר היורשין, הרי הן שתפין בנכסי מורישן; וכל שנשא ונתן כל אחד מהן בממון זה, השכר לאמצע.

ט, ב היו היורשין גדולים וקטנים, והשביחו הגדולים את הנכסים השביחו לאמצע. אמרו ראו מה שהניח לנו אבא, והרי אנו עושין ואוכלין השבח שלמשביח: והוא שיהיה השבח, מחמת הוצאה שהוציא המשביח; אבל אם שביחו נכסים מחמת עצמן, השבח לאמצע.

ט, ג וכן אם היתה אשתו שלמת, היא היורשת בכלל אחיותיה או בכלל בנות דודיה, והשביחה הנכסים השבח לאמצע. ואם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי, והריני עושה ואוכלת, והשביחה הנכסים מחמת הוצאה הרי השבח שלה.

ט, ד מי שירש את אביו, והשביח הנכסים ונטע ובנה, ואחר כך נודע שיש לו אחין במדינה אחרת אם קטנים הן, השבח לאמצע; ואם היו גדולים הואיל ולא ידע שיש לו אחין, שמין לו כפאריס. וכן אח שירד לנכסי קטן והשביח אין שמין לו כפאריס, אלא השבח לאמצע: שהרי ירד שלא ברשות.

ט, ה אחד מן האחין שלקח מעות, ועשה בהן סחורה אם היה תלמיד חכמים גדול שאינו מניח תורתו שעה אחת, הרי השכר שלו: שאין זה מניח תורתו, ומתעסק לאחיו.

ט, ו אחד מן האחין שמנהו המלך גבאי או סופר שמכנים ומוציא בממון המלך, וכל פיוצא בזה מעבודת המלכים אם מחמת האחין מנהו, כגון שהיה אביהן ידוע בדבר זה, ואמרו נעמיד בנו מתתיו, כדי לעשות חסד עם היתומים הרי הפרס שיטל וכל השכר שישתפר בעבודה זו, לכל האחין, ואפלו הנה נבון ביותר, וראוי למנותו. ואם מחמת עצמו מנהו, הרי זה לעצמו.

טז, אחד מן האחין שהיה נושא ונותן בתוך הבית, וקנה עבדים בשמו לבדו, והלנה לאחרים, והיה שטר החוב בשמו לבדו, ואמר מעות אלו שהלויתי או שקניתי בהן עבדים, אלו שלי לבדי הן שנפלו לי מבית אבי אמי, או מציאה מצאתי, או מתנה נתנה לי עליו להביא ראיה שנפלה לו ירשה אחרת, או מצא מציאה, וזכה במתנה.

טז, וכן האשה שהיתה נושאה ונותנת בתוך הבית, והיו אונות שהן שטרי ממכר עבדים ושטרי חובות יוצאות על שמה, ואמרה שלי הן, שנפלו לי מבית אבותי עליה להביא ראיה שנפלה לה ירשה.

טז, וכן אלמנה שהיתה נושאה ונותנת בנכסי יתומים, והיו אונות ושטרות יוצאות על שמה, ואמרה מירשה נפלו לי, או מציאה מצאתי, או מתנה נתנה לי עליה להביא ראיה. ואם יש לה גדוניה, ואמרה מגדוניתי לקחתי נאמנת; אבל אם אין לה גדוניה, ולא הביאה ראיה הרי הכל בחזקת היורשין.

טז, במה דברים אמורים, באחים ובאלמנה שאין חלוקין בעיסתן. אבל אם היו חלוקין בעיסתן שמה מעיסתו קמץ, ועל האחין להביא ראיה שהן משלל אמצע. וכן אם מת זה הנושא ונותן בתוך הבית על האחין להביא ראיה, ואף על פי שלא היו חלוקין בעיסתו.

טז, יא אחד מן האחין ששטר חוב יוצא מתחת ידו עליו להביא ראיה שאביו נתנו לו בכתיבה ומסירה, או שצוה לו בו כשהוא שכיב מרע; ואם לא הביא ראיה, הרי הוא לאמצע. במה דברים אמורים, באחין, מפני שתזקתו שומטין זה מזה.

אבל אחר שטען שנתן לו, או שקנהו מבעליו גובה בו, ואינו צריך להביא ראיה.

טז, יב אחד מן האחין שנטל מאתים זוז ללמד תורה או ללמד אמונות יכולין האחין לומר לו, אם אין אתה אצלנו, אין לך מזונות אלא לפי ברכת הבית: שאין הוצאת מזונות האחד לבדו, כהוצאת מזונותיו בין רבים.

טז, יג מי שמת והניח בנים גדולים וקטנים אין הגדולים מתפרנסים פרנסת הקטנים, ולא הקטנים נזונים מזונות הגדולים, אלא חולקים בשונה. נשאו גדולים לאחר מיתת אביהן ישאו הקטנים כן מכלל הנכסים, ואחר כך יחלקו.

טז, יד נשאו הגדולים בחיי אביהן, ואמרו הקטנים לאחר מיתת אביהן, הרי אנו נושאים בדרך שנשאתם אתם אין שומעין להם, אלא מה שנתן להם אביהם נתן.

טז, טו השיא האב את בנו משלאב, ועשה לו משתה והיתה ההוצאה משלאב, ונשתלחה שושבינות לזה הבן בחיי האב כשהיא חוזרת לאחר מיתת האב, חוזרת מן האמצע. אבל הוציא הבן במשתה משלו אינה חוזרת, אלא מחלק הבן שנשתלחה לו בלבד.

טז, טז האב ששלח שושבינות בשם אחד מבניו כשתחזר השושבינות לאותו הבן, הרי היא שלו. אבל אם שלחה האב בשם בניו סתם כשתחזר, תחזר לאמצע. ואין זה שנשתלחה לו חוב חזירה, עד שישמחו עמו הבנים כלן, שהרי כלן שושביניו, שבשם כלן נשתלחה; לפיכך אם שמח עם מקצתן מחזיר חלק זה ששמח עמו בלבד, והרי הוא לאמצע.

טז, יז גדול האחין שהיה לובש ומתכסה מלבושין נאים אם יש לאחים הנאה ממנו, כדי שיהיו דבריו נשמעין הרי זה לובש מתפוסת הבית.

הלכות נחלות פרק י

יא, שני אחים שחלקו, ובא להן אח ממדינת הים, וכן שלושה אחין שחלקו, ובא בעל חוב ונטל חלקו שלאחד מהן אפלו נטל זה קרקע וזה כספים

בטלה מחלקת, וחוזרין וחולקין השאר בשונה.

יב מי שצוה בשעת מיתתו שיתנו לפלוני דקל או שדה מנכסיו, וחלקו האחרין ולא נתנו לו כלום הרי המחלקת בטלה. וכיצד עושין נותנין מה שצוה מורישו, ואחר כך חוזרין וחולקין פתחלה.

יג האחרין שחלקו, שמין מה שעליהן. אבל מה שעל בניהן ובנותיהן, שקנו להן מתפוסת הבית אין שמין; וכן מה שעל נשותיהן, שפבר זכו בהן לעצמן. במה דברים אמורים, בבגדי חל. אבל בבגדי שבת ומועד, שמין מה שעליהן.

יד מי שהניח יתומים, מקצתן גדולים ומקצתן קטנים, ורצו לחלק בנכסי אביהן, כדי שיטלו הגדולים חלקן מעמידין בית דין אפטרופוס לקטנים, ובזרר להן החלק היפה. ואם הגדילו אינן יכולין למחות, שהרי על פי בית דין חלקו להם. ואם טעו בית דין בשומה, ופחתו שנות יכולין למחות, וחוזרין וחולקין חלקה אחרת אחר שהגדילו.

יה מי שמת והניח יורשין גדולים וקטנים צריך למנות אפטרופוס שיהיה מתעסק בחלק הקטן, עד שיגדיל. ואם לא מנה חבבין בית דין להעמיד להן אפטרופוס, עד שיגדילו: שבית דין הוא אביהן שליתומים.

יו צוה המוריש ואמר, ינתן חלק הקטן לקטן, ומה שירצה יעשה בו הרשות בידו. וכן אם מנה המוריש אפטרופוס על הקטנים, קטן או אשה או עבד הרשות בידו.

יז אבל אין בית דין ממנין אפטרופוס לא אשה, ולא עבד, ולא קטן; ולא עם הארץ, שהוא בחזקת חשוד על עברות. אלא בודקין על אדם נאמן, ואיש חיל, ויוזע להפך בזכות היתומים, וטוען טענותם, ויש לו פות בעסקי העולם, כדי לשמר נכסיהן ולהרויח שבחן; ומעמידין אותו על הקטנים, בין שהיה רחוק בין שהיה קרוב לקטן, אלא שאם היה קרוב, לא ירד לקרקעות.

יח בית דין שהעמידו אפטרופוס, ושמעו עליו שהוא אוכל ושונה ומוציא הוצאות יתר מדבר שהוא אמוד בו יש להן לחוש לו, שמא מנכסי

יתומים הוא אוכל; ומסלקין אותו, ומעמידין אחר.

יט אבל אם מנהו אבי יתומים אין מסלקין אותו, שמא מציאה מצא: אלא אם באו עדים שהוא מפסיד נכסי יתומים, מסלקין אותו. וכבר הספימו הגאונים שמשביעין אותו, הואיל ומפסיד.

י, והוא הדין לאפטרופוס שמנהו אבי יתומים, והיתה שמועתו טובה, והיה ישר ורודף מצוות, ותר להיות זולל וסובא והולך בדרך החשד, או שפרץ בנזרים, ובאבק גזל בית דין חבבים לסלק אותו ולהשביעו, ולמנות להן אפטרופוס פשר. וכל הדברים האלו, כפי מה שיראה לדין, שכל בית דין ובית דין, הוא אביהן שליתומים.

יא קטן שהגדיל, אפלו היה אוכל ושונה יותר מדי ומפסיד והולך בדרך רעה אין בית דין מונעין ממנו ממונו, ואין מעמידין לו אפטרופוס, אלא אם כן צוה אביו או מורישו, שלא יתנו לו אלא אם כן היה פשר ומצליח, או שלא יתנו לו, עד זמן פלוני. והשוטה והחרש הרי הן פקטנים, ומעמידין להן אפטרופוס.

הלכות נחלות פרק יא

יא, א מעות שליתומים שהניח להן אביהן אינן צריכין אפטרופוס, אלא כיצד עושין בהן: בודקין על מי שיש לו נכסים שיש להם אחריות, ויהיו עדית, ויהיה איש נאמן ושומע דיני תורה, ומעולם לא קבל עליו גדוי; ונותנין לו המעות בבית דין, קרוב לשכר ורחוק להפסד, ונמצאו היתומים נהנין משכר המעות.

יב, וכן אם אין לו קרקע, ונתן להן משכון זהב משובר שאין בו סימן נוטלין בית דין המשכון, ונותנין לו המעות קרוב לשכר ורחוק להפסד. ולמה לא יקחו משכון כלים שלזהב או חלי שלזהב שמא שלאחרים הוא, ויתנו סימן, ויטלוהו אחר מותו, אם ידע הדין שאין זה אמוד.

יג, וכמה יפקדו בשכר: כפי מה שיראו הדיינים או שלישי השכר, או תציו; אפלו רביע השכר ליתומים אם ראו שזו תקנה להם, עושין.

יא, ד לא מציאו אדם שיתנו לו המעות, רחוק להפסד וקרוב לשכר הרי אלו מוציאים מהן מזונות מעט מעט, עד שיקנו להן במעות קרקע, וימסרו אותה ביד אפטרופוס שיעמידו להן.

יא, ה כל המטלטלין שליתומים שמין אותן, ומוכרין אותן מיד בבית דין. ואם הנה השוק קרוב למדינה מוליכין אותן לשוק ומוכרין אותן, ויצטרפו דמיהן עם המעות שליתומים.

יא, ו מי שהיה בידו שכר שליתומים אם נניחו פאן עד שימכר, שמה נחמיץ, ואם יוליכו לשוק, שמה יארעו אגס בדרך הרי זה עושה בו פדרך שהוא עושה בשללו. וכן כל פיוצא בזה.

יא, ז כשמעמידין בית דין האפטרופוס, מוסרין לו כל נכסי הקטן, הקרקעות והמטלטלין שלא נמכרו; והוא מוציא ומכנים, ובונה וסותר, ושוכר ונוטע וזורע, ועושה כפי מה שיראה שזה טוב ליתומים. ומאכילן ומשקן ונותן להן כל הוצאתו, כפי הממון וכפי הראוי להן; ולא נרויח להן יתר מדי, ולא יצמצם עליהם יתר מדי.

יא, ח כשיגדלו היתומים, נותן להם ממון מורישן; ואינו צריך לעשות חשבונות מה הכנים ומה הוציא, אלא אומר להן זה הנשאר, ונשבע בנקיטת חפץ, שלא גזלן כלום.

יא, ט במה דברים אמורים, בשמנוהו בית דין. אבל אפטרופוס שמנהו אבי יתומים, וכן שאר המורישין אינו נשבע על טענת הספק.

יא, י יש לאפטרופוס ללבש ולהתפסות מנכסי יתומים, כדי שיהיה מכבד ויהיו דבריו נשמעין; והוא שיהיה ליתומים הנאה בנכסיהן, בהיות דבריו נשמעין.

יא, יא יש לאפטרופוס למכר בהמה ועבדים ושפחות שדות וכרמים, להאכיל ליתומים, אבל אין מוכרין, ומניחין המעות. ואין מוכרין שדות

לקח עבדים, ולא עבדים לקח שדות, שמה לא יצליחו; אבל מוכרין שדה לקח שורים לעבודת שדות אחרות, שהשורים הן עיקר כל נכסי שדות. יא, יב אין האפטרופין רשאים למכר ברחוק ולגאל בקרוב, למכר ברעה ולגאל ביפה, שמה לא יצליח זה שקנו. ואין רשאים לדון ולחוב על מנת לזכות ליתומים, שמה לא יזכו ונמצא החוב קים.

יא, יג אין האפטרופין רשאים להוציא עבדים לחרות, אפלו לקח מן העבד דמיו שניצא לחרות. אבל מוכרין לאחרים; ולוקחין מהן הדמים, על מנת שיוציאוהו לחרות, ואותן האחרים, הן שמשחררין.

יא, יד האפטרופין תורמין ומעשרין נכסי יתומים כדי להאכילן, שאין מאכילין את היתומים דבר האסור; אבל לא יעשרו ולא יתרמו, כדי שיעניחו הפרות מתקנין, אלא ימכרו אותן טבל, והרוצה לתקן יתקן.

יא, טו האפטרופין עושין לקטנים ספה ולולב, וציצית, ושופר, וספר תורה תפלין ומזוזה, ומגלה. כללו שלדבר: כל מצוות עשה שיש לה קצבה, בין שהיא מדברי תורה בין שהיא מדברי סופרים עושין להם, אף על פי שאינן חייבין במצוה מפל המצוות אלא כדי לתקן. אבל אין פוסקין עליהן צדקה, ואפלו לפדיון שבויים, מפני שמצוות אלו, אין להן קצבה. ומי שנשתטה או שנתחרש בית דין פוסקין עליו צדקה, אם היה ראוי.

יא, טז אף על פי שאין האפטרופוס צריך לעשות חשבון, כמו שבארנו, צריך לחשב בינו לבין עצמו ולדקדק, ולהזהר הרבה מאביהן שלא לזכות ליתומים שמהו רוכב ערבות: שגאמר "סלו, לרכב בערבות ביה שמו... אבי יתומים, ודין אלמנות אלהים, במעון קדשו".

בריד רחמנא דסייען. נגמר ספר שלושה עשר, בעזרת ש-די.

ומנין פרקים שלספר זה, תמישה ושבעים: הלכות שכירות, שלושה עשר פרקים; הלכות שאילה ופקדון, שמונה פרקים; הלכות מלוה ולוה, שבעה ועשרים פרקים; הלכות טוען ונטען, ששה עשר פרקים; הלכות נחלות, אחד עשר פרקים.

ספר ארבעה עשר והוא ספר שופטים

הלכותיו חמש, וזה הוא סדורן: הלכות סנהדרין והענישין המסורין להם, הלכות עדות, הלכות ממרים, הלכות אבל, הלכות מלכים ומלחמות.

נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה, ארבע ושבעים מהן שבע ועשרים מצוות עשה, ושבע וארבעים מצוות לא תעשה.

הלכות סנהדרין והענישין המסורין להם

יש בכללן שלושים מצוות עשר מצוות עשה, ועשרים מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: למנות שופטים; שלא למנות דין שאינו יודע דרך המשפט; לנטות אחרי רבים, אם נחלקו השופטים; שלא להרג אם רבו המתיבין באיש אחד, עד שיהיו יתר שנים; שלא ילמד חובה מי שלמד זכות בדיני נפשות; להרג בסקלה; להרג בשרפה; להרג בסין; להרג בחנק; לתלות לקבר הנקרה ביום הריגתו; שלא תלין ובלתו; שלא להחיות מכשף; להלקות לרשע; שלא יוסיף בהפנת הלוקה; שלא להרג נקי באמון הדעת; שלא לענש אנוס; שלא לחוס על הורג חברו או חובל בו; שלא לרחם על הדל בדין; שלא להדר גדול בדין; שלא להטות הדין על בעל עברות, אף על פי שהוא חוטא; שלא לענול משפט; שלא להטות משפט גר יתום; לשפט בצדק; שלא ליראה בדין מאיש זרוע; שלא לקח שחד; שלא לשא שמע שוא; שלא לקלל הדינים; שלא לקלל הנשיא; שלא לקלל אדם משאר בני ישראל הכשרים. ובאור מצוות אלו בפרקים אלו.

א, ה הגדול בתקמה שבכלן מושיבין אותו ראש עליהן, והוא ראש הישיבה; והוא שקורין אותו חקמים נשיא בכל מקום, והוא העומד תחת משה רבנו. ומושיבין הגדול שבשבעים מנשנה לראש, ויושב מימינו, והוא הנקרא אב בית דין.

א, ו ושאר השבעים יושבין לפני שניהם, כפי מעלתם: כל הגדול מתברר בתקמה, יהיה קרוב לנשיא משמאלו יותר מחברו; והם יושבין בכמו חצי גרן בעגול, כדי שיהיה הנשיא עם אב בית דין רואין את כלן.

א, ז ועוד מעמידין שני בתי דינין שלשלושה ועשרים, שלוש ועשרים אחד על פתח העזרה, ואחד על פתח הר הבית.

א, ח ומעמידין בכל עיר ועיר מישראל שיש בה מאה ועשרים או יותר, סנהדרי קטנה; ויושבת בשער העיר, שנאמר "והציגו בשער משפט". וכמה יהיה מנינה, שלוש ועשרים דין. והגדול בתקמה שבכלן, ראש עליהן; והשאר יושבין בעגול כמו חצי גרן, כדי שיהיה הראש רואה את כלן.

א, ט עיר שאין בה מאה ועשרים, מעמידין בה שלוש דינין: שאין בית דין פחות משלושה, כדי שיהיה בהן רב ומעוט, אם היתה ביניהן מחלוקת בדין מן הדינין.

הלכות סנהדרין פרק א

א, א מצות עשה שלתורה למנות שופטים ושוטרים בכל מדינה ומדינה ובכל פלך ופלך, שנאמר "שופטים ושטרים, תתן לה בכל שעריך". שופטים אלו הדינים הקבועין בבית דין, ובעלי דינין באים לפניהם.

א, ב השוטרים אלו בעלי מקל ורצועה, והם העומדים לפני הדינין המסבבין בשונקים ועל החניות לתקן השערים והמדות, ולהכות כל מענות; וכל מעשיהם על פי הדינים. וכל שיראו בו ערות דבר מביאין אותו לבית דין, ודנין אותו כפי רשעו.

א, ג אין אנו חייבין להעמיד בתי דינין בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר, אלא בארץ ישראל בלבד; אבל בחוצה לארץ, אינן חייבין להעמיד בית דין בכל פלך ופלך: שנאמר "תתן לה בכל שעריך, אשר ה' אלהיך נתן לה".

א, ד כמה בתי דינין קבועין יהיו בישראל, וכמה יהיה מנינם: קובעין בתחלה בית דין הגדול במקדש, והוא הנקרא סנהדרי גדולה. ומנינם אחד ושבעים שנאמר "אספה לי שבעים איש מזקני ישראל" ומשה על גביהן שנאמר "והתיצבו שם עמך", הרי שבעים ואחד.

א,י כל עיר שאין בה שני חכמים גדולים אחד ראוי ללמד ולהורות בכל התורה כלה, ואחד יודע לשמע ויודע לשאל ולהשיב אין מושיבין בה סנהדרין, אף על פי שיש בה אלפים מישראל. סנהדרין שיש בה שנים אלו, אחד שראוי לדבר ואחד ראוי לשמע הרי זו סנהדרין. הרי בה שלושה, הרי זו בינונית; הרי בה ארבעה יודעים לדבר, הרי זו סנהדרין חכמה.

א,יא כל סנהדרין קטנה מושיבין לפניו שלוש שורות שלתלמידי חכמים, בכל שורה ושורה שלוש ופעשרים איש: שורה ראשונה קרובה לסנהדרין, ושורה שניה למטה ממנה, ושלישית למטה ממנה. וכל שורה ושורה, יושבין בה לפי מעלתו בחכמה.

א,יב אם נחלקו הסנהדרין, וצרכו לסמוך אחד להוסיף על מנינו סומכין מן הראשונה גדול שבה. והראשון שבשורה שניה בא ויושב בסוף שורה הראשונה כדי למלאות חסרונה, והראשון שבשלישית בא ויושב בסוף שורה שניה; ובדרין להן אחד משאר הקהל, ומושיבין אותו בסוף השורה השלישית. וכן אם צרכו לסמוך שני או שלישי, על הסדר הזה הם עושין.

א,יג כל מקום שיש בו סנהדרין יהיו שם שני סופרי דינין עומדין לפניו, אחד מן הימין ואחד מן השמאל; אחד כותב דברי המזכיר, ואחד כותב דברי המחיבין.

א,יד ולמה אין מעמידין סנהדרין אלא בעיר שיש בה מאה ועשרים: כדי שיהיו מהן סנהדרין שלעשרים ושלשה, ושלוש שורות שלתשעה וששים, ועשרה בטלגין שלבית הכנסת, ושני סופרים, ושני חזנים, ושני בעלי דינין, ושני עדים, ושני זוממין, ושני זוממי זוממין, ושני גבאי צדקה, ועוד אחד כדי שיהיו שלוש לחלק הצדקה, ורופא אמן, ולבלר, ומלמד תינוקות הרי מאה ועשרים.

הלכות סנהדרין פרק ב

ב,א אין מעמידין בסנהדרין, בין בגדולה בין

בקטנה אלא אנשים חכמים ונבונים, מפלאין בחכמת התורה, בעלי דעה מרבה, ויודעין קצת משאר חכמות, כגון רפואות, וחשבון תקופות ומזלות, ואצטגנינות, ודרכי המעוננים והקוסמים והמכשפים והבלי עבודה זרה וכיוצא באלו, כדי שיהיו יודעין לדון אותם.

ב,ב ואין מעמידין בסנהדרין אלא פוהנים ולויים וישראלים מיחסיים, הראויין להשיא לכהנה שנאמר "והתיצבו שם עמך", בדומין לה בחכמה וביראה ובניחוס. ומצוה להיות בסנהדרין גדולה פוהנים ולויים, שנאמר "ובאת, אל הפהנים הלויים"; ואם לא מצאו אפלו כלם ישראל, הרי זה מתיר.

ב,ג אין מעמידין בכל סנהדרין לא זקן מפלג בשנים ולא סריס, מפני שיש בהן אכזריות, ולא מי שאין לו בנים, כדי שיהיה רחמן. ואין מושיבין מלך ישראל בסנהדרין, שאסור לחלק עליו ולמרות דבריו; אבל מושיבין פוהן גדול, אם היה ראוי בחכמה.

ב,ד מלכי בית דויד אף על פי שאין מושיבין אותם בסנהדרין דנין הם את העם, ודנין אותם אם יש עליהן דין. אבל מלכי ישראל אין דנין ואין דנין אותם, לפי שאינן נכנעין לדברי תורה: שמא תבוא מהן תקלה.

ב,ה כשם שבית דין מגקין בצדק, כך צריכין להיות מגקין מכל מומי הגוף. וצריך להשתדל ולבדק ולחפש שיהיו כלן בעלי שיבה, בעלי קומה, בעלי מראה, נבונים לחש, ושיהיו יודעין ברב הלשונות כדי שלא תהיה סנהדרין שומעת מפי התרגמן.

ב,ו בית דין שלשלושה אף על פי שאין מדקדקין בהן בכל אלו הדברים, צריך שיהיה בכל אחד מהן שבעה דברים; ואלו הן חכמה, ויראה, וענוה, ושנאת ממון, ואהבת האמת, ואהבת הבריות להן, ובעלי שם טוב.

ב,ז וכל אלו הדברים מפרשין הן בתורה: הרי הוא אומר "אנשים חכמים ונבונים", הרי בעלי חכמה אמור. "ויודעים לשבטיכם", אלו שרות הבריות

נוֹחָה מֵהֶם; וּבִמָּה יִהְיוּ אֱהוּבִים לְבָרִיּוֹת, בְּזִמָּן שְׂיִהְיוּ בְּעָלֵי עֵינַי טוֹבָה, וְנִפְשׁ שְׂפָלָה, וְחִבְרָתוֹ טוֹבָה, וּמִשְׁאֵן וְדַבּוּרָן בְּנִחַת עִם הַבָּרִיּוֹת.

ב,ח וְלִהְלֹךְ הוּא אֹמֵר "אֲנָשִׁי חֵיל", אֱלֹהֵי שָׁהָן גְּבוּרִים בַּמַּצּוֹת וּמִדְקָדְקִים עַל עַצְמָן וְכוֹבְשִׁין אֶת יִצְרוֹ, עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶן שֵׁם גָּנָאִי וְלֹא שֵׁם רָע, וַיִּהְיֶה פָּרְקָן נָאֵה. וּבְכָלֵל "אֲנָשִׁי חֵיל" שְׂיִהְיֶה לָהֶן לֵב אֲמִיץ לְהַצִּיל עֲשׂוֹק מִיַּד גּוֹזֵל, כַּעֲנִן שְׁנֵאֲמָר "וַיִּקָּם מֹשֶׁה וַיּוֹשַׁעַן". וּמָה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ "עָנֹו", אֵף כָּל דִּין צָרִיד לִהְיוֹת עָנֹו.

ב,ט "וַיֵּרְאֵי אֱלֹהִים", כַּמִּשְׁמָעוֹ. "שְׁנֵאִי בַּצַּע" אִפְלוּ מִמּוֹן שְׁלֵהֶם אֵינָן נִבְהָלִין עָלָיו, וְלֹא רוֹדְפִין לְקַבֵּץ הַמָּמוֹן: שְׂפָל מִי שֶׁהוּא "נִבְהָל לַהוֹן... חֶסֶר יִבְאֵנוּ".

ב,י "אֲנָשִׁי אֱמֶת" שְׂיִהְיוּ רוֹדְפִין אַחֵר הַצֹּדֵק מִחֲמַת עַצְמָן בְּדַעְתָּן, אֲוִהְבִין אֶת הָאֱמֶת וְשׁוֹנְאִין אֶת הַחֲמָס, וּבּוֹרְחִין מִכָּל מִינֵי הָעוֹל.

ב,יא אֲמָרוּ חֲכָמִים, שְׁמִבִּית דִּין הַגָּדוֹל הָיוּ שׁוֹלְחִין בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּבּוֹדְקִין: כָּל מִי שֶׁמַּצָּאוּהוּ חֲכָם, וַיֵּרָא חֲטָא, עָנֹו, וְשָׁפוּי, וּפָרְקוֹ נָאֵה, וְרוּחַ הַבָּרִיּוֹת נוֹחָה הִמָּנוּ עוֹשִׂין אוֹתוֹ דִּין בְּעִירוֹ. וּמִשָּׁם מַעֲלִין אוֹתוֹ לְפֶתַח הַר הַבֵּית, וּמִשָּׁם מַעֲלִין אוֹתוֹ לְפֶתַח הָעֶזְרָה, וּמִשָּׁם מַעֲלִין אוֹתוֹ לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל.

ב,יב בֵּית דִּין שְׁלִשְׁלוֹשָׁה שִׁהְיָה אֶחָד מֵהֶן גֵּר הָרִי זֶה פְּסוּל, עַד שֶׁתִּהְיֶה אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל. הֵיכָה אֶחָד מֵהֶן מִמְּזֵר אִפְלוּ שְׁלִשְׁתָּן מִמְּזֵרִין, הָרִי אֱלֹהֵי כְּשָׁרִין לְדוֹן. וְכֵן אִם הֵיכָה כָּל אֶחָד מֵהֶן סוּמָה בְּאַחַת מֵעֵינָיו כְּשֶׁר, מָה שְׂאִין כֵּן בִּסְנֶה דְרִין. אֲבָל הַסּוּמָה בְּשִׁתֵּי עֵינָיו, פְּסוּל לְכָל.

ב,יג אֵף עַל פִּי שְׂאִין בֵּית דִּין פְּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה מִתָּר לְאַחַד לְדוֹן מִן הַתּוֹרָה, שְׁנֵאֲמָר "בְּצֹדֵק, תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ". וּמִדְבָּרֵי סוּפְרִים, עַד שְׂיִהְיוּ שְׁלֹשָׁה; וּשְׁנַיִם שְׁדָנוּ, אֵין דִּינִיהֶן דִּין.

ב,יד אֶחָד שִׁהְיָה מִמְּחָה לְרַבִּים, אוֹ נוֹטֵל רְשׁוֹת מִבֵּית דִּין הָרִי זֶה מִתָּר לוֹ לְדוֹן יְחִידִי, אֲבָל אֵינוֹ חָשׁוֹב בֵּית דִּין. וְאֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מִתָּר, מַצָּנֹת חֲכָמִים הִיא שְׂיִוָּשִׁיב עִמּוֹ אַחֲרִים: אֲמָרוּ חֲכָמִים, אַל תִּהְיֶה דָן יְחִידִי שְׂאִין דָן יְחִידִי, אֱלֹא אֶחָד.

ב,טו יֵשׁ לְאָדָם לַעֲשׂוֹת דִּין לְעַצְמוֹ, אִם יֵשׁ בְּיָדוֹ כּוֹחַ: הוּאִיל וְכֹדֶת וְכִהְלֵכָה הוּא עוֹשֶׂה, אֵינוֹ חֵיב לְטָרַח וּלְהִבִּיא לְבֵית דִּין, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֵיכָה שֵׁם הַפֶּסֶד בְּנִכְסָיו, אֱלֹו גִּתְאֲחֵר וּבָא לְבֵית דִּין. לְפִיכָף אִם קָבַל עָלָיו בַּעַל דִּינוֹ, וְהִבִּיאוֹ לְבֵית דִּין, וְדָרְשׁוּ וּמַצָּאוּ שֶׁעָשָׂה כִּהְלֵכָה, וְדִין אֱמֶת דָן לְעַצְמוֹ אֵין סוֹתְרִין אֶת דִּינוֹ.

ב,טז אֵף עַל פִּי שְׁבִית דִּין שְׁלִשְׁלוֹשָׁה, בֵּית דִּין שָׁלֵם הוּא, כָּל זִמָּן שֶׁהֵן רַבִּים, הָרִי זֶה מְשַׁבַּח; וּמוֹטָב שְׂיִתְחַדֵּךְ הַדִּין בְּאַחַד עָשָׂר, יוֹתֵר מִעֶשְׂרֵה. וְצָרִיכִין שְׂיִהְיוּ הַיּוֹשְׁבִים כָּלֵם שֵׁם בְּבֵית דִּין, תַּלְמִידֵי חֲכָמִים וְרֵאיוּיִין. וְאִסּוּר לְאָדָם חֲכָם שְׂיִשְׁבּ בַּדִּין, עַד שֶׁיִּדַּע עִם מִי יֵשֵׁב: שְׂמָא יִצְטָרֵף עִם אֲנָשִׁים שְׂאִינָן הַגּוֹנִים; וְנִמְצָא בְּכָלֵל קָשֶׁר בּוֹגְדִים, לֹא בְּכָלֵל בֵּית דִּין.

י"ח 18 ראשון Sunday 9 NOV			בבלי: זבחים נו ירושלמי: נדרים טו תוספתא: אהלות י נ"ך: זכריה ח רמב"ם: נחלות ז	עלות השחר 5:23 סו"ז קר"ש - פג"א 8:31 סו"ז תפלה - פג"א 9:34 שקיעה 4:43 נץ החמה 6:36 סו"ז קר"ש - גר"א 9:07 סו"ז תפלה - גר"א 9:58 צה"כ לשיטת ר"ת 5:56
י"ט 19 שני Monday 10 NOV			בבלי: זבחים נז ירושלמי: נדרים טז תוספתא: אהלות יא נ"ך: זכריה ט רמב"ם: נחלות ח	עלות השחר 5:25 סו"ז קר"ש - פג"א 8:32 סו"ז תפלה - פג"א 9:34 שקיעה 4:42 נץ החמה 6:38 סו"ז קר"ש - גר"א 9:08 סו"ז תפלה - גר"א 9:58 צה"כ לשיטת ר"ת 5:55
כ 20 שלישי Tuesday 11 NOV			בבלי: זבחים נח ירושלמי: נדרים יז תוספתא: אהלות יב נ"ך: זכריה י רמב"ם: נחלות ט	עלות השחר 5:26 סו"ז קר"ש - פג"א 8:32 סו"ז תפלה - פג"א 9:35 שקיעה 4:41 נץ החמה 6:39 סו"ז קר"ש - גר"א 9:08 סו"ז תפלה - גר"א 9:59 צה"כ לשיטת ר"ת 5:54
כ"א 21 רביעי Wednesday 12 NOV			בבלי: זבחים נט ירושלמי: נדרים יח תוספתא: אהלות יג נ"ך: זכריה יא רמב"ם: נחלות י	עלות השחר 5:27 סו"ז קר"ש - פג"א 8:33 סו"ז תפלה - פג"א 9:35 שקיעה 4:40 נץ החמה 6:40 סו"ז קר"ש - גר"א 9:09 סו"ז תפלה - גר"א 9:59 צה"כ לשיטת ר"ת 5:53
כ"ב 22 המישי Thursday 13 NOV			בבלי: זבחים ס ירושלמי: נדרים יט תוספתא: אהלות יד נ"ך: זכריה יב רמב"ם: נחלות יא	עלות השחר 5:28 סו"ז קר"ש - פג"א 8:34 סו"ז תפלה - פג"א 9:36 שקיעה 4:39 נץ החמה 6:41 סו"ז קר"ש - גר"א 9:10 סו"ז תפלה - גר"א 10:00 צה"כ לשיטת ר"ת 5:52
כ"ג 23 ששי Friday 14 NOV			בבלי: זבחים סא ירושלמי: נדרים כ תוספתא: אהלות טו נ"ך: זכריה יג רמב"ם: סנהדרין א	עלות השחר 5:29 סו"ז קר"ש - פג"א 8:34 סו"ז תפלה - פג"א 9:36 שקיעה 4:38 נץ החמה 6:42 סו"ז קר"ש - גר"א 9:10 סו"ז תפלה - גר"א 10:00 צה"כ לשיטת ר"ת 5:51
הדלקת הנרות 4:21 Candle Lighting				
כ"ד 24 שב"ק Shabbos 15 NOV			בבלי: זבחים סב ירושלמי: נדרים כא תוספתא: אהלות טז נ"ך: זכריה יד רמב"ם: סנהדרין ב	חיי שרה, פבה"ח עלות השחר 5:30 סו"ז קר"ש - פג"א 8:35 סו"ז תפלה - פג"א 9:37 שקיעה 4:37 נץ החמה 6:43 סו"ז קר"ש - גר"א 9:11 סו"ז תפלה - גר"א 10:01 צה"כ לשיטת ר"ת 5:50
זמן מוצש"ק 5:50 Shabbos Ends				

מברכים חודש כסלו המולד: דאנערשטאג נאכמיטאג, 38 מינוט מיט 9 חלקים נאך 1. ראש חודש: שישי

ווען דו זעסט עס פאסירט אן אויסערגעווענליכע זאך, זאלסטו נישט זאגן אז ס'איז פונקט אזוי געשען, נאר דו זאלסט גלייבן אז דאס האט זיכער דער אייבערשטער געפירט אזוי. (ספר המדות אות אמונה סימן ג')